

Grundläggning av Slottsgatan under 1600-talet

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inför byte av VA-ledningar i Slottsgatan med fler, inom fornlämning L1973:2508, Kristine församling, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län

Grundläggning av Slottsgatan under 1600-talet

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inför byte av VA-ledningar i Slottsgatan med fler, inom fornlämning L1973:2508, Kristine församling, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 2021-211
Länsstyrelsens dnr: 431-5938-2021

Rapport, foto och ritningar: Susanne Haltiner Nordström
Rapportgranskning: Mikael Nordström, Anna Ödeén
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr I2018/00079.

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2026

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Metod och målsättning	7
Fornlämnings- och kulturmiljö	7
Tidigare undersökningar	10
Resultat	11
Tullportsgatan–Ulfsparrégatan	11
Dendroprover inom delsträckan:	13
Ulfsparrégatan–Änkhusgatan	14
Tomt 159	15
Tomt 157	16
Tomt 156	18
Tomt 155	18
Tomt 153	20
Dendroprover inom delsträckan	21
Änkhusgatan– Björngränd– Rökerigränd	22
Tomt 144	22
Tomt 143 och 140	22
Tomt 139	22
Tomt 128 och Björngränd	23
Tomt 127	25
Tomt 126	26
Hus 50	27
Hus 56	29
Nuvarande Rökerigränd	31
Dendroprover inom delsträckan	32
Slottsgatan längs med Östra torget	34
Dendroprover inom sträckan längs med Östra torget	35
Målargatan-Länsmuseet-Fisktorget	35
Dendroprover inom delsträckan	42
Fynd	43
Yngre rödgods	43
Krukor och trefotsgritor	44
Fat	45
Skålar	45
Kakel	46
Rester efter keramiktillverkning	48
Övriga fynd	49
Slottsgatan berättar	49
Den första etableringen	50
Den andra etableringen	51
Utvärdering av undersökningsplanen	54
Administrativa uppgifter	55

Referenser.....	56
Arkiv.....	56
Kartmaterial.....	56
Tryckta källor och litteratur.....	56

Bilagor

Bilaga 1	Fyndtabell	59-70
Bilaga 2	Anläggningslista.....	71-72
Bilaga 3	Dendrokronologisk analys.....	73-78
Bilaga 4	Konserveringsrapport	79-90

Sammanfattning

Under hösten 2021 och fram till våren 2023 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i Slottsgatan. Sträckan var cirka 650 meter, mellan Tullportsgatan i öster och Museiparken i väster. Undersökningen utfördes i en så kallad schaktlåda där bredden varierade från 1–5 meter och längden var cirka 4 meter åt gången. Längs med hela sträckan låg den kraftiga vattenledning som nu skulle bytas ut, vilket innebar att den norra halvan av schaktet var kraftigt stört av denna. Rustbädd, torv, och den gråa sanden fanns kvar i botten på schaktet.

I den östra delen av Slottsgatan framkom ris- och rustbäddar som anlagts under gatan. Som mest i tre lager som lagts omlott i nord-sydlig riktning och i öst-västlig riktning. De låg på mellan 1,3 till 2 meters djup under asfaltsnivån.

Från Ulfsparegatan och Björngränd, sett från öster, framkom stående gärdesgårdar med dubbla stående störrar med liggande störrar emellan. De markerade gränsen mot tomtmarken på båda sidor av gatan, vilket visade att gatan haft en bredd på fyra meter. Från fastigheten Domstolen, i mitten av sträckan mellan Ulfsparegatan till Änkhusgatan och mot väster, framkom grunder till byggnader i den södra delen av schaktet. Det var kraftiga, avbarkade stockar med knuttimrade hörn.

I korsningen Slottsgatan/Änkhusgatan påträffades fler fynd än tidigare i form av felbränd keramik som kom från krukmakarverkstaden som varit verksam under 1600-talet. Grunderna fortsatte mot väster och mellan Björngränd och Rökerigränd framkom vad som tolkats som två konstruktioner till trappor som legat ut i gatan. Över denna sträcka fanns även mycket kraftiga stående och avsågade stockar vid tvärgatorna. Funktionen är oklar men någon form av tomt- eller grändmarkering är trolig.

Sträckan längs med Östra torget var relativt konstruktions- och fyndfritt på grund av ledningar. I höjd med parkeringshuset och biblioteket framkom nya stockar. Här låg grunden till två spisfundament och en kraftig grund till en byggnad med syllstenar och lergolv. Alla lämningar låg i den södra delen av schaktlådan som i den västligaste delen av undersökningen, endast var ca 1 meter bred.

Dendroproverna visar att gatan har utvidgats i olika perioder. Längs i väster, utanför biblioteket, har sex dateringarna sin tyngdpunkt till perioden 1619–1630. Vid Rökerigränd togs två prover med perioden 1680–1714 som resultat. Mellan denna gränd och Björngränd fick grundläggningen istället det samstämmiga och tidiga dateringen 1618/1619 på tre prover. Vid Björngränd visade tre prover 1627–1629 och sträckan till Ulfsparegatan grandlades perioden 1645–1654. Den östligaste sträckan till Tullportsgatan dateras till perioden 1656–1666 med fyra prover. Slottsgatan har byggts ut under cirka 30 år med den yngsta delen i öster som väntat.

Figur 1. Utdrag ur digitala ekonomiska kartan. Undersökningsområdet markerat med blått. Skala 1:10 000.

Inledning

Hösten 2021 till vårvintern 2023 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning längs med hela Slottsgatan. Den totala sträckan var cirka 650 meter och bredden på schaktet 1–5 meter. Anledningen var att vatten- och avloppsledningar skulle bytas. Uppdragsgivare var Jönköpings kommun. Susanne Haltiner Nordström, Jönköpings läns museum, var ansvarig för fält- och rapportarbetet.

Metod och målsättning

På grund av schaktets djup, som mest 3,5 meter och att bredden på gatan mellan husväggarna inte räckte till för att slänta för detta djup, så var man tvungen att ha en annan metod vid grävandet. Schaktningarna utfördes i en så kallad schaktlåda vilket innebar en annan undersökningsmetod där olika lager endast syntes på den nivån som undersöktes och inte i profil eller schaktkant då denna försvann bakom plåten i schaktlådan, se figur 2. Längs med större delen av schaktet kunde arkeologen stå i lådan och se när grävmaskinen grävde sig nedåt och på så sett se de olika lagren, se figur 3. Bitvis så kunde inte lådan tryckas ner på grund av ledningar i funktion och här schaktades det ner till önskat djup utan låda, se figur 4. I den västra delen, längs med parkeringshuset, biblioteket och museet var dock lådan för smal för detta, så här skedde bevakningen från redan grävd yta i öster eller ovanifrån, över lådkanten. Metoden var inte optimal för arkeologin, men har trots detta fungerat bra och mycket ny information har kommit fram. Plåtlådan försvårade även inmätning av lämningar och lager eftersom den inte kunde utföras i schaktlådan utan fick ske utanför med gps och i lådan med tumstock. Metalldetektering fick uteslutas då lådan störde signalerna.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Jönköpings östra del av staden grundlades efter 1612 då den västra delen hade bränts ner inför den danska arméns befarade framfart. Då beslutade Gustaf II Adolf att staden skulle flyttas från den västra sidan av kanalen till den östra. Den smala sandrevel som utgjorde vägen in i Jönköping från öster, användes i första hand eftersom det var den enda torra mark som fanns öster om kanalen. I övrig bestod området av kärr och våtmark. Den användes bland annat för betande kreatur. Anläggandet av nya tomter och byggnader utgick från Östra Storgatan, både åt norr och söder. Mot Vättern och Munksjön har man sedan i perioder utökat tomtytan genom att skapa ny mark ovan timmerramar som fyllts med ris, sand, sten och hushållsavfall.

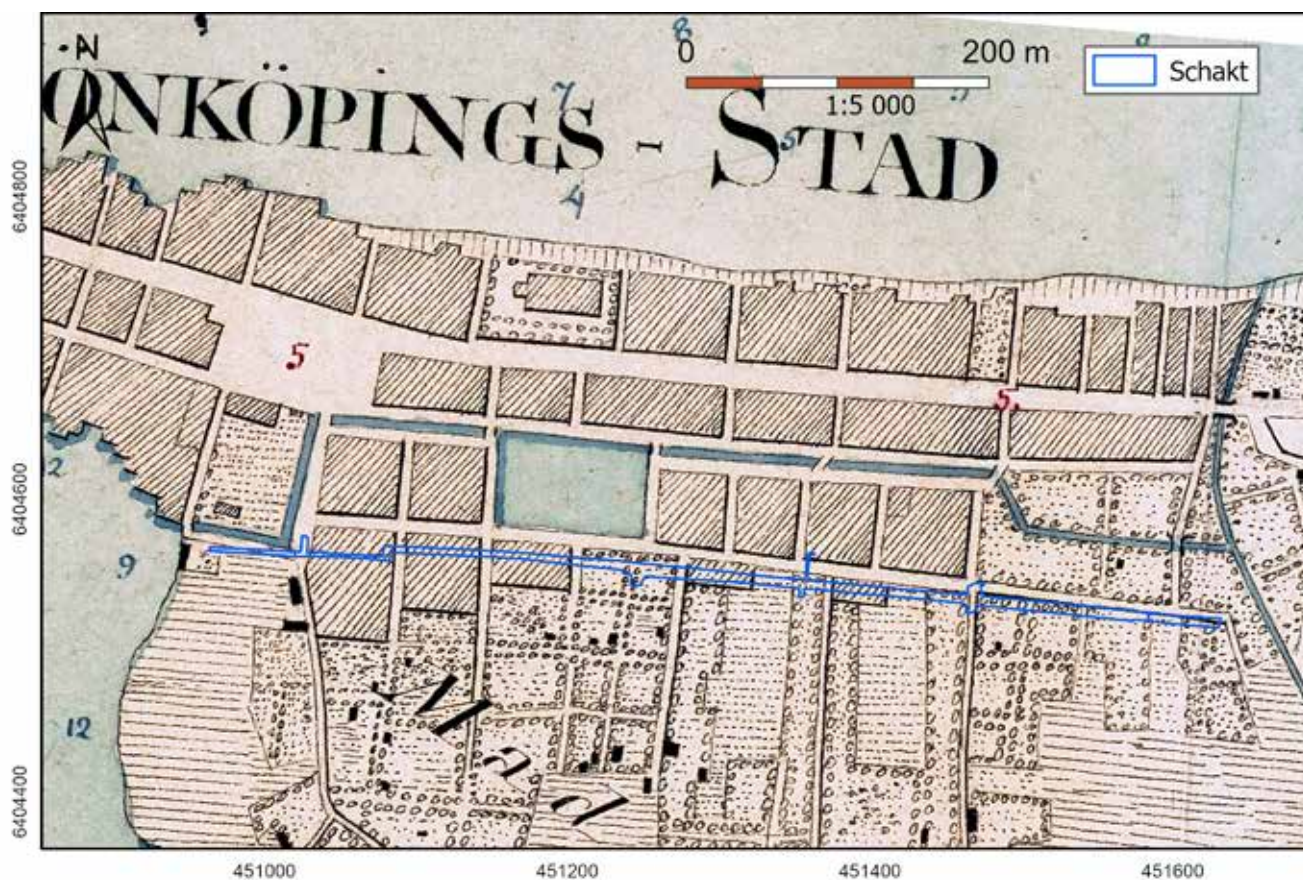
Figur 2. Arbetsbild med två schaktlådor i korsningen Slottsgatan/Tullportsgatan i starten i oktober 2021. Foto från väster.

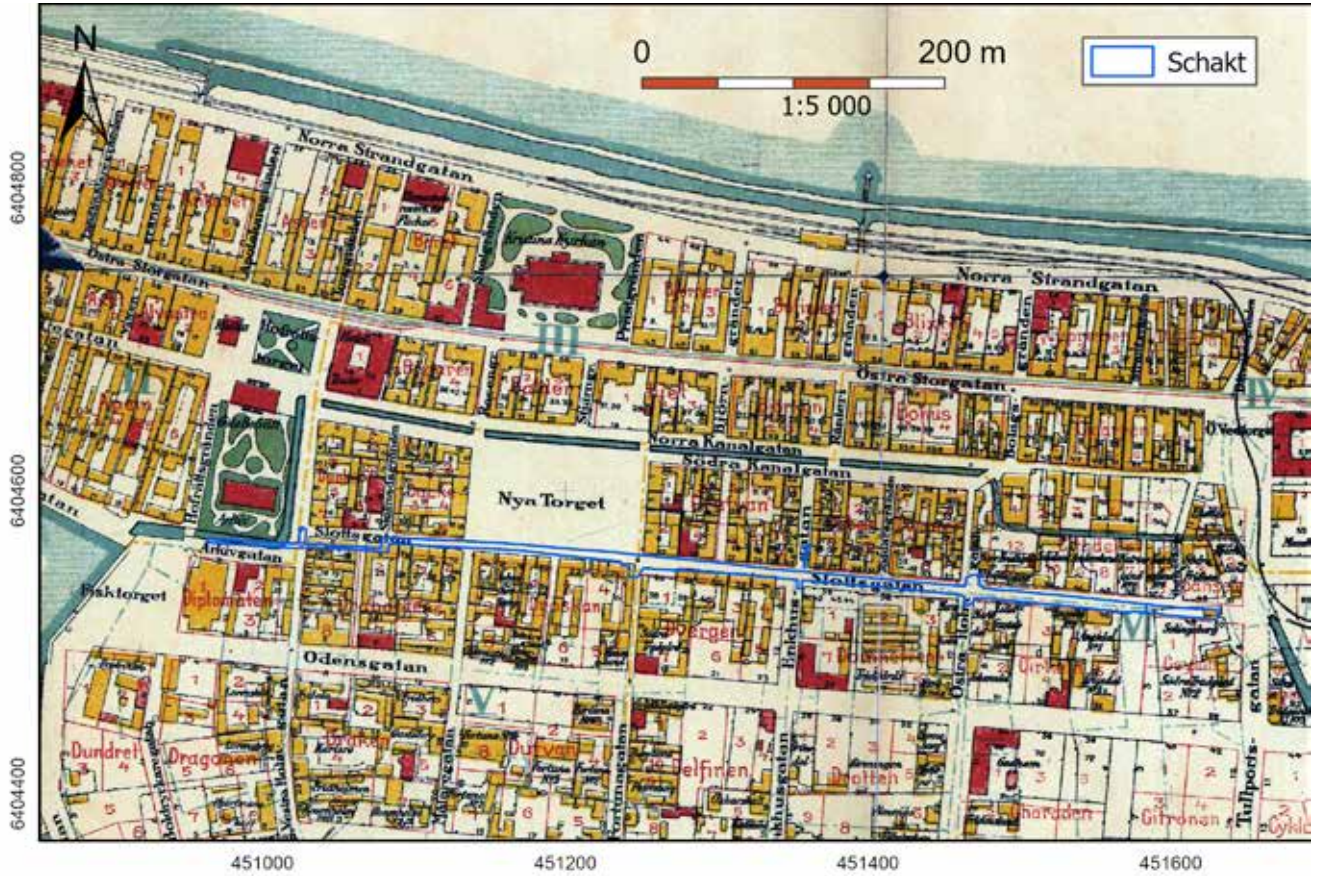
Figur 3. Arkeolog jobbar i schaktlådan med att se lagerföljd och lämningar. Foto från nordväst.

Figur 4 Schaktning vid kvarteret Citadellet en tidig decembermorgon. Återkommande fanns ledningar som försvårade för schaktlådan att tryckas ner och för arkeologen att göra observationer. Foto från sydväst..

Figur 4a och 4b. Schakten inlagda på kartor från 1802 och 1821, där man kan följa delar av stadens utveckling. Noterbart är dock att all bebyggelse söder om Slottsgatan inte finns med i kartorna. Lantmäteristyrelsens arkiv E61-1:19. Jönköpings stad, avmätning 1802. Lantmätare Gustav Ödvald samt Riksarkivet: Sverige Topografiska kartor, Småland och Öland, detaljkartor, SE/KrA/0400/13B/047 a (1821), bildid: K0002658_00001.

Figur 4c och 4d. Schakten inlagda på kartor från 1915 och 1956. Plankarta över Jönköpings stad, upprättad av stadsingenjör Einar Adell 1915 samt ekonomiska kartan från 1956.

Tidigare undersökningar

De äldsta tomterna anlades i den västra delen, med start vid Hamnkanalen och sedan vidare mot öster. Dendrokronologiska analyser från Smedjegatan, där vapensmederna haft sina verkstäder, visar att den första byggnadens timmer fälldes 1617-1618 (A). Den har legat längs med Smedjegatan, på den smala sandsträng på cirka 5-10 meter som fanns intill Munksjön (Haltiner Nordström & Pettersson 2013). I kvarteret Dolken (B), intill Museigatan har stockarna i grundläggningen fällts 1620 och i Diplomaten (C) intill Stadsbiblioteket 1623-1624 (Nilsson & Stibeus 1992, Nordman & Pettersson 2009). Vid Östra Torget, kvarteret Dohjorten (E), etablerades den första bebyggelsen på 1630-talet (Bramstång 2012) medan det i kvarteret Droskan (D), söder om Östra torget, fanns mindre rester från slutet av 1600-talet men merparten från 1700-talet. I kvarteret Domstolen (F) uppfördes den första bebyggelsen runt 1620-1630-tal (Haltiner Nordström 2023). Längre österut fanns under 1600-talet inga bostäder utan området har använts för odling. Stadsborna har odlat grönsaker och medicinalväxter till husbehov längs med båda sidor av Slottsgatan. Mindre tomter med odlingar har undersökts inom kvarteren Domherren (G) och Citadellet (H) som daterats till 1620-tal (Haltiner Nordström 2018 och 2019). Tomterna, som varierade i storlek, har skilts åt av gårdesgårdar, se figur 5.

Figur 5. Karta med de tidigare undersökningarna som resulterat i dateringar på byggnader. A= Smedjegatan/Apeln, B= Dolken, C=Diplomaten, D= Droskan, E=Dohjorten, F= Domstolen, G= Domherren, H= Citadellet. Skala 1: 5000.

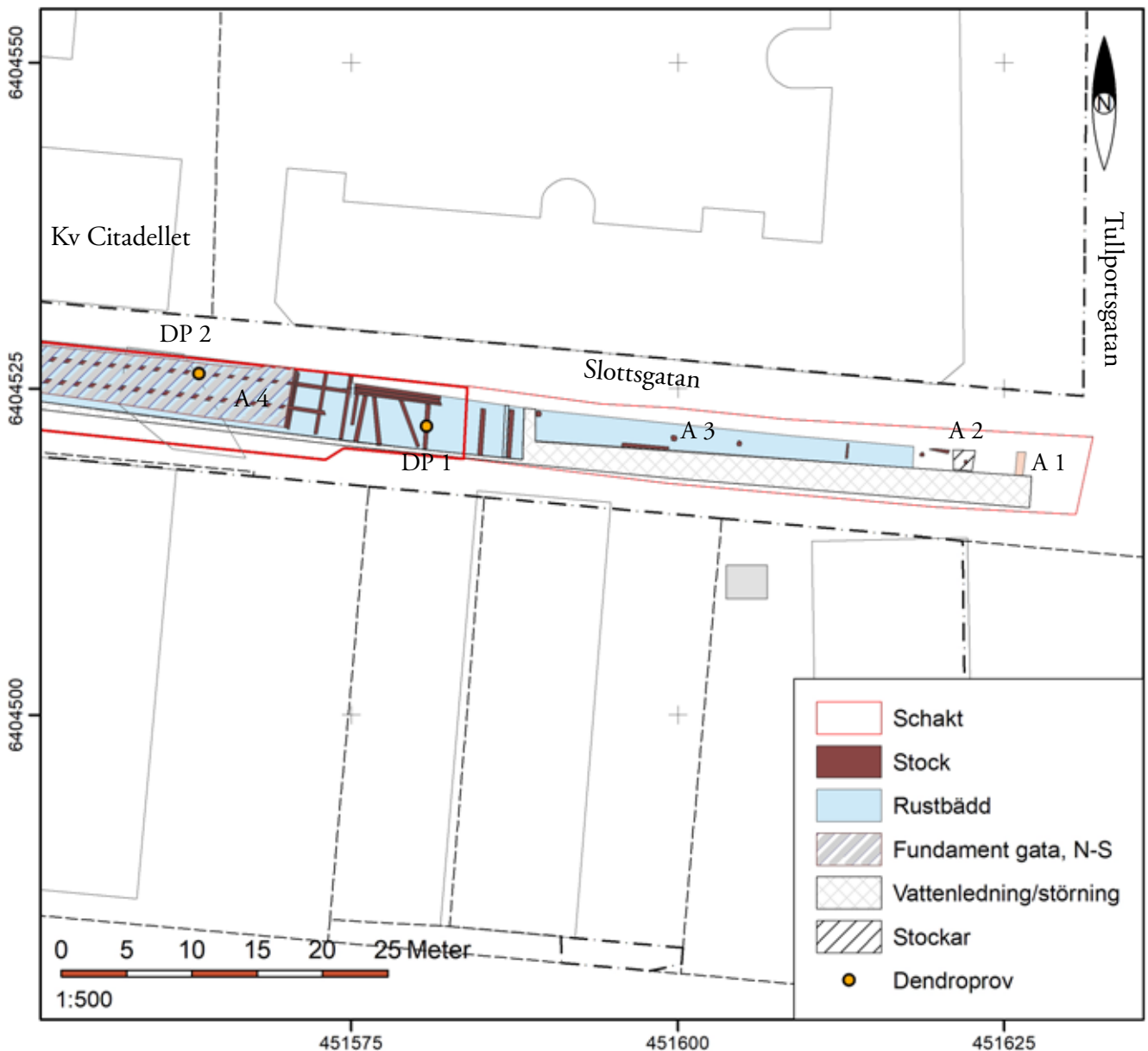
Resultat

Tullportsgatan–Ulfspärregatan

Det första som framkom i schaktet i Slottsgatans östra del var en tomtgräns markerad med stående störrar, se figur 6. De löpte tvärs över schaktet i nord-sydlig riktning. Markeringen var 0,6 meter bred och bevarad längd 1,80, A1 (se bilaga 2). Då hade den sentida vattenledningen, som följer med schaktet större delen av Slottsgatan, förstört tomtgränsen som troligen funnits i hela gatans bredd.

I korsningen Slottsgatan/Tullportsgatan framkom ett fundament av något slag (A2). En samling flera korta stående stockar där de övre ändarna var rakt avsågade och de nedre tillspetsade, cirka 0,2 meter i diameter breda. Hela ytan var cirka 1,5 × 1,5 meter. Vår för detta extra fundament behövdes i gatan är oklart, möjligen var marken extra blöt eller instabil på platsen.

Figur 6. Karta över de påträffade lämningarna i den östra delen av undersökningsområdet, från Tullportsgatan till kvarteret Citadellet. Skala 1:500.

Figur 7. Den övre rustbädden, löpande i nord-sydlig riktning, som utgjort underlag till Slottsgatan. Foto från norr.

Figur 8. Rustbädden som låg i Slottsgatans riktning, i öst-väst, bestående av kraftiga stockar. Foto från norr.

Figur 9. Del av de liggande rustbädden som lagts i två olika riktningar. Det var barkade kraftiga stockar som ibland hade tillhuggna ändar. Foto från öster.

I den östra delen har grundläggningen för gatan bestått av en rustbädd på cirka 1,2 meters djup (A3). Sedan följer liggande stockar, oftast i ett lager. Men dubbla lager av stockar förekommer och även tre lager på några få platser. Då har man lagt de tre lagren så att de ligger i omgångar över varandra, se figur 7–9. Det översta lagret i nord-sydlig riktning, det andra i öst-västlig och det understa i nord-sydlig igen. På så sätt har man ökat bärigheten betydligt på denna del av gatan. I figur 6 har denna förstärkta del av rustbädden markerats som fundament, med nummer A4. Torven varierar i tjocklek och har på flera platser bara varit en tunn lins på 0,2–0,4 meter. Under torven framkommer varvig ljusgrå sand, som var vattenpåverkad. Schaktdjupet var som mest 3,5 meter i den östra delen och har sedan höjts mot väster för att skapa fall i vattenrören.

Extra kraftiga stockar i grundläggningen har mätts in separat och tydliggjorts i kartorna. De som sedan sågats till skivor för att skickas på årsringsanalys (dendrokronologiska analys) har markerats med en orange ring, se figur 6 och 10. Det förekom även några knuttimrade stockar där några i nordsydlig riktning, fortsatte in i den södra schaktväggen, se figur 13 (A5).

Längs med Slottsgatan i den östra halvan av undersökningsområdet har gatan kantats med gärdesgårdar, se figur 12 (A7). De flesta resterna efter den stående gärdesgården fanns på den norra sidan, men vid Ulfsparrégatan fanns rester på båda sidor av gatan, se figur 10 och 12. Gärdesgårdarna bestod av parställda stående stölar och liggande stölar mellan dessa. De stående stöarna stod med 1 meters mellanrum. Den ursprungliga gatubreddens på Slottsgatan har varit 4 meter, avgränsad av gärdesgårdarna på båda sidorna av gatan. I kartorna, figur 10 och 15, har gärdesgårdarna markerats dels som liggande mindre stockar (A9), dels som slanor (A7). När slanorna var synliga i schaktväggen eller mycket smala, så har de fått en grön markering istället för en brun stock som markerar de tydligare gärdesgårdarna.

I korsningen Slottsgatan /Ulfsparrégatan låg en mängd ledningar och fjärrvärmerör som hade tagit bort nästan alla kulturlager i

ytan. I den södra delen fanns dock en mindre remsa med orörda lager där en mycket stor stående stock framkom, A10. Den var 0,4 meter i diameter och 0,8 meter lång, rakt avsågad i toppen och svagt huggen med avsmalnande form i botten, dendroprov 8 (DP 8), se figur 10. Mindre stenar runt omkring stolpen som utgjort ett stenskott stolphål. För att kunna byta ut alla ledningar utökades schaktet ner i Ulfspärregatan och stolphålet låg 1 meter söder om ordinarie schaktbegränsning.

Dendroprover inom delsträckan:

Mellan Tullportsgatan och Ulfspärregatan togs åtta prover (DP 1–8), se figur 6 och 10. Av dessa kunde tre inte dateras på grund av för få årsringar. Proverna DP 2–4 var alla av gran och togs från det understa lagret i rustbädden. Resultatet, som har en mindre säker datering visade på fällning på vinterhalvåret 1656/57, 1658/59 och 1664/65 (se bilaga 3).

Dendroprov nummer 5 (DP 5) togs i en större stående stock i den södra kanten av schaktet. Intill stocken fanns en del av en gårdsgård som kan indikera att stocken ingått i gårdsgården som en markering. Storleken 0,40 meter i diameter verkar dock lätt överdimensionerad. Den har en säker datering till vinterhalvåret 1661/62 och var en tall. Den sista dateringen längs den aktuella sträckningen kom från prov nummer 8 (DP 8). Provet hade inte

Figur 10. Karta över sträckan mellan kvarteret Citadellet och Ulfspärregatan och de framkomna lämningarna. Skala 1:500.

Figur 11. Korsningen Slottsgatan/Änkhusgatan, schaktning i snö. Foto från öster.

Figur 12. En gärdesgård synlig i den norra schaktkanten, A7. I mitten av bilden syns den stående stören som bär upp de liggande störarna som delvis rensats fram i schaktkanten. Foto från söder.

Figur 13. En stock som ingått i en knut till en huskonstruktion intill Slottsgatan, A5. Den stack ut i den södra schaktväggen och tillhör kvarteret Domherren. Dendroprov 4. Foto från väster.

Figur 14. Ur en grop i den södra delen av schaktet tas en mängd horn fram som är rester efter slakteriverksamhet, A11. Foto från väster.

hela årsringserien ut till vankant vilket gav resultatet 1656–1666.

Resultatet är alltså ganska samstämmigt att den östra delen av Slottsgatan lades ut under en period av cirka 10 år, mellan 1656 och 1665. De arkeologiska undersökningar som gjorts i tomtmark längs gatan visar att området då användes som kålgårdar där stadsborna odlade grönsaker och medicinalväxter.

Ulfsparrégatan–Änkhusgatan

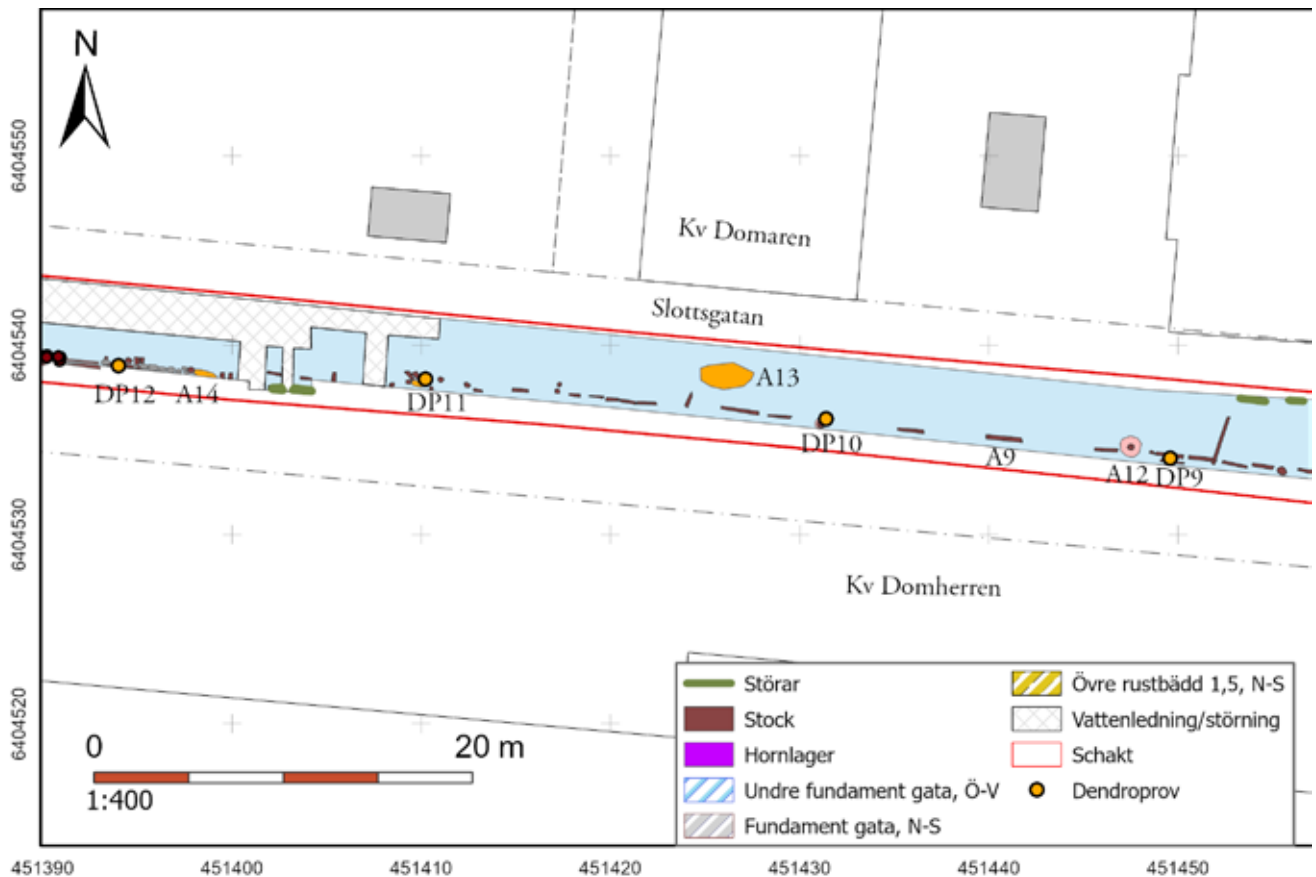
Idet sydvästra hörnet vid korsningen Slottsgatan - Ulfsparrégatan framkom en grop eller lager, A11, som var 1 meter i diameter vilken fyllts med en mängd horn från nötkreatur. Troligen så har ett närliggande garveri eller en verkstad för läderhantverk passat på att slänga sitt avfall när gatan byggdes upp under mitten av 1600-talet, se figur 10 och 14. Till garverier levererades hudarna med vidhängande kraniedelar och fotledsben, vilket gjorde att benen hamnade i närheten av verkstaden (Vretemark 1997, s 56). Intill hornen fanns även en mängd sulor och klackar där man blandat läder med näver, vilket kan tyda på ett skomakeri.

Torven kom på ett djup av 2 meter och på några platser i den östra delen av denna sträcka, låg en gräsnivå ovan torven. Gräsnivån har tolkats som en ursprunglig markyta. Gräset var troligen fortfarande växande och grönt när fyllnadsmassorna lades på i mitten på 1600-talet.

Längs med Slottsgatan 40, det gula tegelhuset på den södra sidan, har mest delar av gärdesgården framkommit. I den södra gärdesgården togs tre dendroprover i stående störrar som tyvärr inte gick att datera på grund av för få årsringar, DP 9–11.

Intill stören i DP 9 framkom ett stenscott stolphål, A12. Stolphålet var cirka 1,20 meter i diametern, med en stock på 0,3 meter i diametern. Stenarna i fyllningen 0,2–0,4 meter stora vilka låg i flera lager.

Rust- och risbädden låg i botten ovan den vattenbemängda gråa sanden. Områden med ett gjutformlager, A13, med dåligt bevarade gjutformar framkom inom delsträckan, se figur 15.

Närheten till den undersökta krukmarverkstaden inom fastigheten Domstolen 1 märktes genom fynd som har sitt ursprung från verksamheten (se Haltiner Nordström 2024). Kärl som skadats vid bränning, en piphållare för de kritpipor som glaserats i ugnarna och specifika detaljer såsom pressade handtag hittades i den södra delen av schaktet. Även grundkonstruktioner till de byggnader som funnits inom tomten framkom. Det är rester efter de hus som legat kant i kant med den ursprungliga Slottsgatan. Gavlarna har legat cirka 7 meter norr om nuvarande tomtgräns.

I den norra delen av schaktet har sentida vattenledningar tagit bort alla eventuella lämningar. Den sträckan var 35 meter lång, se figur 15 och 17.

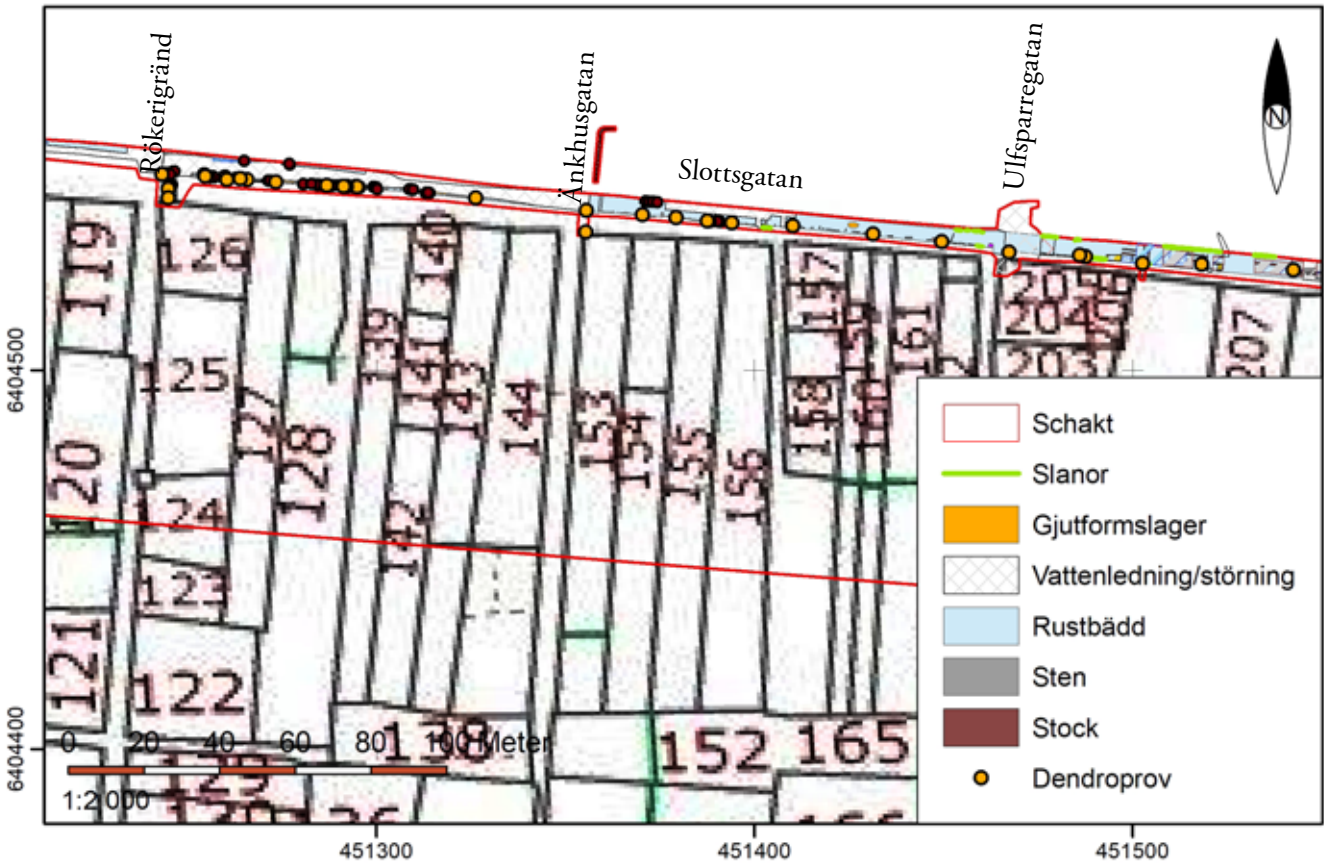
Tomt 159

Den första husgrunden (A14) framkom i höjd med hörnet på det gula tegelhuset, den gamla SAAB-fabrikens västra del. En syllstensrad med stenar i storleken 0,2–0,4 meter låg längs med lådans södra kant, se figur 19. Längden på syllstensraden var cirka 4,5 meter och mot gatan fanns ett jämt lager med mindre rundad sten. Möjligen en stensättning/kullersten för själva gatan. Under syllstensraden låg ett lager med grå lera som tolkats som ett golvlag, A15. Under leran framkom flera stockar, A16, både längs med syllstensraden och i nord-sydlig riktning, se figur 19. Det var dubbla stockar som

Figur 15. Karta över den östra delen av sträckan mellan Ulfsparrégatan och Änkhusgatan med de påträffade lämningarna. Skala 1:400.

Figur 16. Gärdesgård i den södra delen av schaktet, A9. Längst upp i bilden syns själva schaktlådan. Foto från norr.

Figur 17 I svart syns tomtdelningen från 1696 längs med Slottsgatan. Här syns schaktet med de framkomna lämningarna och tomtnumren som nämns i texten. Tyvärr så går det inte att få den äldre kartan mindre pixlig. Skala 1:2000.

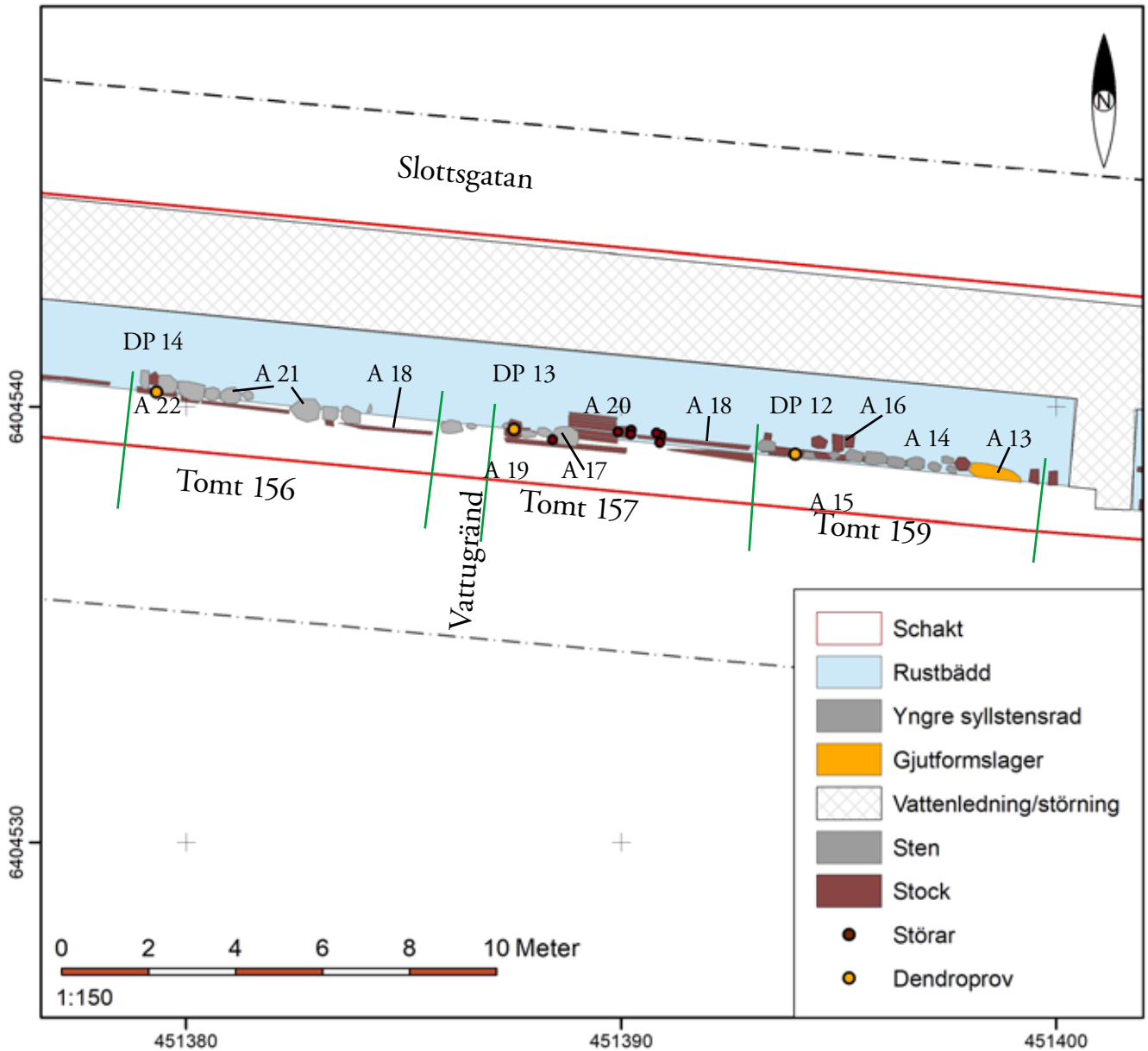
stack ut och bildade ett hörn/knut i en grundkonstruktion som legat under marknivå, se figur 20. Intill de dubbla stockarna stod även en större stående stock. Grunden hör till tomt 159, se figur 17 och 19.

Tomt 157

Figur 18. Början på den syllstensrad som tillhört en byggnad inom tomt 159 vid Slottsgatan, A14. Under stenarna kommer stockar (A16) till en grund med dubbla syllstockar, se den högra delen av bilden. Foto från norr.

Nästa konstruktion mot väster var en syllstensrad (A17) som låg betydligt högre än den i tomt 159. Den framkom endast 0,3 meter under nuvarande marknivå. Det ringa djupet gör att tolkningen är att det handlar om en senare grundläggning eller möjligen en förstärkning av grunden under 1700-talet, se figur 21. Under ett lager med påförd sand kom en gärdesgård (A18) som var ovanligt bra bevarad. Den hade parställda störar och liggande störar i två varv bevarade mellan de stående smalare stöarna. Innanför gärdesgården, mot söder, framkom en stock som möjligen kan vara rester efter en grund för en byggnad, se figur 22. Gärdesgården var satt i grå sjösand och i torven som kom under sanden. Tolkning: ett stående staket längs med en byggnad verkar onödigt ut mot gatan, så möjligen var gärdesgården det som först har markerat tomtens gräns ut mot gatan. När man sedan, allteftersom tomterna lagts ut, har börjat bebygga marken så har behovet av staket minskat och delar har lämnats kvar nere i bottensanden. Dikt an gärdesgården i väster framkom en stående stock, A19. Den var sågad i

båda ändar, fyrkantshuggen och 0,3 meter i diameter och 1 meter lång. Den stod på ett djup av 2,2 meter, se figur 25. Intill stocken låg en konstruktion (A20) av fem liggande plankor som bildat en plan yta på cirka $1,10 \times 0,60$ meter, se figur 23 och 24. Funktionen var oklar, men det kan handla om någon form av trappkonstruktion. Stensyllen, A17, var två meter lång och under den framkom en större stående stock där dendroprov 13 (DP 13) togs, se figur 25. Stocken var fyrkantshuggen. Under stensyllen, ner i botten-sanden, stack en nord-sydgående stock fram som utgjort den västra längan på grundläggningen till byggnaden (A17). Möjligen så har stensyllen som borde ha legat längs med hela sträckan, tagits bort vid sentida ledningsdragning. Hela sträckan av tomt 157, vilken var cirka sex meter, borde vara rester efter den byggnad som legat ut

Figur 19. Karta med de påträffade grunderna till byggnader tillhörande fastigheten Domstolen 1 (tidigare del av Domherren). De gröna strecken visar tomtindelningen enligt 1696 års karta. Skala 1:150.

Figur 20. De dubbla stockarna under syllstensraden inom tomt 159, A16. De låg i nord-sydligt riktning och fortsatte in i schaktväggen. Foto från norr.

Figur 21. Den övre syllstensraden som låg direkt under gatan, cirka 0,2-0,3 meter, A17. Stenarna låg i gul sand. Foto från norr.

Figur 22. Gärdesgård under den övre stensyllen, A18. I bottenanden hade staketet satts ner med dubbla stående stölar och två bevarade liggande stölar. Mot schaktväggen en kraftigare stock från grunden. Foto från norr.

Figur 23. Liggande stockar under en större syllsten som hör till tomt 157, A20. Oklar tolkning på stockarna men möjligen en trappkonstruktion. Foto från norr.

Figur 24. Fortsättningen på syllstensraden från figur 23 och med stockarna i den vänstra kanten, A20. Foto från norr.

mot Slottsgatan som troligen anlagts på tomten under 1600-talet, men som försvunnit när det stående gula tegelbyggnaden, Slottsgatan 40, anlades.

Tomt 156

Mellan denna tomt och tomt 157 mot öster, fanns ett uppehåll i lämningarna på nästan två meter. Möjligen kan det handla om en smalare gränd/passage som syns på kartan från 1696. Det fanns inget namn på gränden utan bara ett lite större uppehåll till nästa tomtmarkering, se figur 17 och 19, ibland kallas dessa smala gator

för Vattugränder. Även inom denna tomt fanns en välbyggd syllstensrad i den södra kanten (A21). Bitvis låg mindre stenar inkilade mellan de större i syllen, se figur 26. På syllstenarna låg ett täckande lerlager och under syllstenen fanns liggande plank. Under syllstensraden, i västra hörnet, låg en utstickande stock, (A22) från söder och en stående kraftig stock (DP 14). Nere mot botten fortsatte gärdesgården, A18, med liggande stölar, som löpt nästan hela delen mellan Ulfsparrégatan och Änkhusgatan, se figur 19.

Tomt 155

Inom tomt 155 framkom liggande stockar, troligen rester efter grundläggning (figur 28). I mitten låg en större sten som låg på ovanligt kraftiga stockar, A23. Stockarna låg parvis i nord-sydlig

riktning och stack ut från södra kanten cirka 1,20 från schaktkanten (figur 27). Dessa stockar måste ha utgjort ett kraftigt grundlagt hörn till en byggnad på tomten. Stockarna var cirka 0,25 meter i diameter. Från och med dessa dubbla stockar så fanns bevarad rustbädd över hela lådans bredd, cirka 4 meter. Öster därom var en sträcka på 35 meter med endast en remsa på 2 meter i den södra halvan, med orörda lager. Avslutningen på den västra delen av tomt 155 bestod av liggande stockar, A24, i den södra delen vilka troligen ingått i grundläggningen. I den norra delen av schaktet framkom två liggande plankor och en rad med stående störlar som utgjort gårdesgården (A25) på den norra sidan av gatan, se figur 28. *Tomt 154*

Längs med den södra kanten i lådan framkom en syllstensrad, A26, på cirka 6 meter, som avslutades av en större hörnsten i väster. Syllstensraden har utgjort den norra gaveln på byggnaden som legat på tomt 154, se figur 28. Denna tomt har innehållit den krukmakerverkstad, ugnar och bostad som undersöktes 2020–2021 (Haltiner

Figur 25. Den fyrkantshuggna stocken i hörnet av tomt 157 har grävts upp, A19. Den sågades till dendroprov nummer 13.

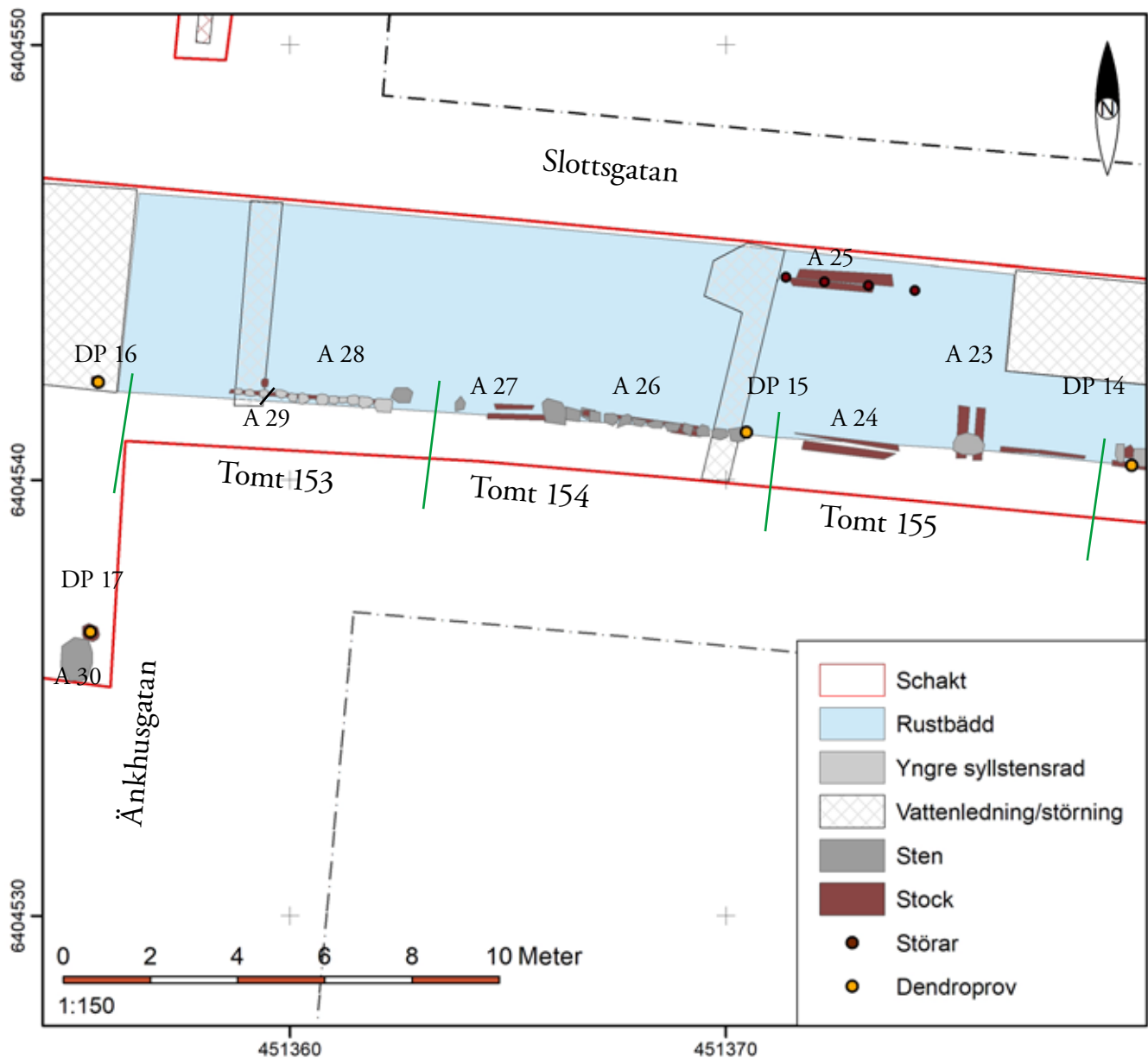
Figur 26. Syllstensrad, A21, i tomt 156 med bitvis mindre stenar kilade mellan de större. Foto från norr.

Nordström 2024). Bland syllstenarna och den pålagda leran ovan dessa, framkom ett fynd bestående av ett handtag, i form av ett kvinnohuvud, till en mindre skål. Den höga frisyren gjorde att just denna sorts handtag fick arbetsnamnet punkdamen (Fnr 110, figur 84 och bilaga 1). Ett flertal sådana handtag har tillverkats i vekstaden och hittades i lager från misslyckade bränningar vid den ovan nämnda undersökningen. Under syllstenen framkom liggande stockar, A27, som var fyrkantshuggna i samband med grundläggningen, se figur 30. En risbädd låg i botten på schaktet där störlarna och riset låg i öst-västlig riktning.

Mellan tomt 153 och 154 fanns ett tomrum på 2 meter som möjligen markerar infarten till gården. Den och hela fastigheten Domstolen 1 undersöktes 2020–2021 (Haltiner Nordström 2024).

Figur 27. Här syns de dubbla grundstockarna, A23, som sticker ut ur den södra schaktkanten. En syllsten ligger på stockarna i byggnaden, A23, på tomt 155. Foto från norr.

Figur 28. Karta med tomterna 153-155 längs med fastigheten Domstolen 1. Här syns grunderna till de påträffade byggnaderna. Skala 1:150.

Tomt 153

Lämningarna efter grunden till en byggnad, A28, var 4 meter lång, längs med Slottsgatan. Där låg 0,2–0,3 meter stora stenar i den övre syllstensraden, se figur 28. I den västra delen av tomten hade de eventuella lämningarna försvunnit på grund av sentida ledningsdragning. Under syllan framkom påförd sand och under den en liggande stock (A29). Över stocken, och med fortsättning mot söder, låg ett lergolv. Leran var tydligt utsmetad över stocken, se figur 31. Stocken har varit fyrkantshuggen. Humös sand framkom under trästocken och där under en risbädd på 1,50 meters djup under nuvarande asfaltnivå. Väster om stensyllen och nedgrävningen för fjärrvärme, framkom ett kulturlager med keramik, djurben, sandsten och någon form av järnutfällning. Detta lager låg i korsningen Slottsgatan/Änkhusgatan.

Figur 29. Den östra delen av syllstensraden (A26) inom tomt 154. Ut mot kanterna i öster och väster var syllstenarna större och hörnstenarna extra kraftiga, se figur 28. Foto från norr

Figur 30. Mellandelen av syllstensraden inom tomt 154 som bestod av lite mindre stenar. Här syns även de underliggande stockarna (A27) som tillhörde grunden. Foto från norr.

I Änkhusgatan framkom två kraftiga stående stockar, den nordliga av dessa var kanthuggen (DP 16), men kunde tyvärr ej dateras. Den andre, i den södra delen av schaktet, var egentligen en mycket stor stubbe (A30, DP 17), som stod cirka 2 meter under nuvarande marknivå. Man kunde tydligt se de avsågade rötterna, se figur 32 och 28. De båda stående stockarna har en oklar funktion i gatan. De kan möjligen ingått i ett staket eller annan kraftig byggnation.

Dendroprover inom delsträckan

Längs denna delsträcka togs 10 prover. Av dessa kunde tyvärr endast fyra dateras, se bilaga 3. De få dateringarna berodde främst på för få årsringar, flera med färre än 50 ringar. Det har varit både störor från gårdesgården och större stockar från husgrunderna, DP 9–DP 12 .

Dendroprov nummer 13 som togs i en stående stock i den västra kanten av byggnaden på tomt 157 var från en tall. Den har en, dock inte helt säker, datering till vinterhalvåret 1654.

Prov nummer 14 togs i en stående stock av tall inom tomt 156. I grundstocken, i den västra delen av byggnaden, blev dateringen vinterhalvåret 1645/46. Dessa två resultat är de enda som kan datera de norra byggnaderna som låg längs med fastigheten Domstolen 1. Från undersökningen inom själva fastigheten, 2020–2021, fanns även en datering inom tomt 153 till en byggnad i den norra delen. I det som tolkats som ett fähus kunde en stock dateras till 1658 (Haltiner Nordström 2023).

Ytterligare ett prov med en datering var den stora stubben, se figur 32. Det var en tall som fälts någon gång under perioden 1550-1620. Den vida dateringen har den fått på grund av att den saknar splintved men kurvaturen tyder på att vankanten inte låg långt utanför den yttersta uppmätta årsringen.

Figur 31. När syllstenarna tagits bort och vi grävde in mot schaktkanten i söder framkom ett lerlager och ett möjligt trägolv. Lerlagret har utgjort golvet till byggnaden som legat inom tomt 153. Foto från norr.

Figur 32. Stubben (A30) som grävdes upp från ett djupt hål i Änkhusgatan och skickades på analys, DP 17. Foto från söder.

Figur 33 Översikt från korsningen Änkhusgatan/ Slottsgatan med återfylld, nedschaktad och delvis schaktad låda. Nybyggnation på Domstolen 1 ses i den högra delen. Foto från väst.

Änkhusgatan– Björngränd– Rökerigränd

Sträckan mellan Änkhusgatan och Björngränd bestod av mestadels söndergrävda ytor genom de tidigare ledningsdragningarna. Endast en remsa på som mest 1 meters bredd fanns bevarad inom denna delsträcka, se figur 34.

Tomt 144

Inom tomtgränsen fanns väldigt lite bevarat. Två kraftiga stående stockar hittades i den sydöstra delen. De var båda rakt avsågade mot botten. Här fanns även lite rustbädd kvar.

Mot den västra delen av tomt 144 framkom en syllstensrad, A31 under schaktlådan. En sträcka av 1,60 meters längd bestående av gråsten, 0,15–0,3 meter storlek och ganska platta till formen. Syllstensraden var bevarad i tre varvs höjd och fortsatte mot söder in i schaktkanten. Mellan stenarna fanns lite lera och humös sand, se figur 34.

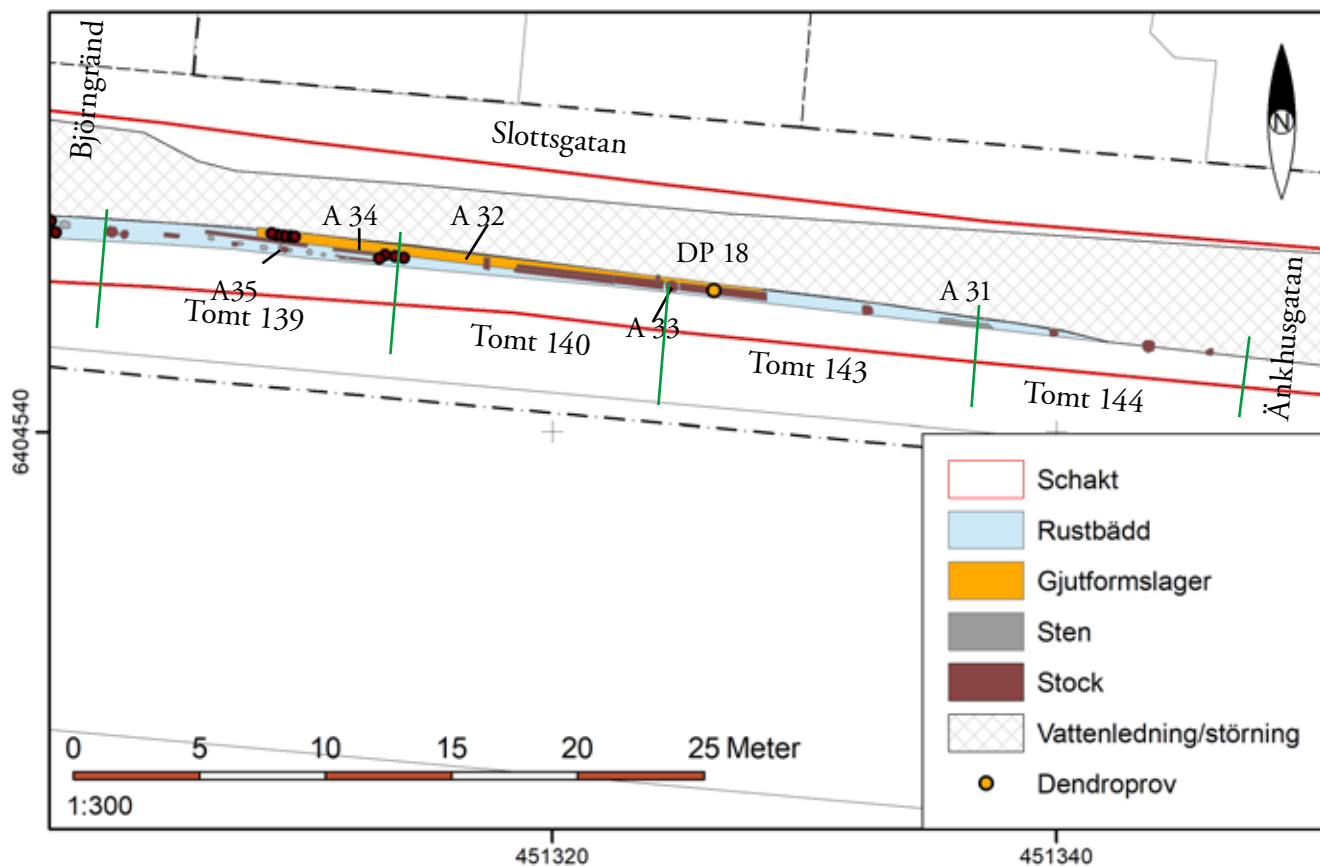
Tomt 143 och 140

Inom denna tomt börjat ett gjutformslager (A32) som sträckte sig cirka 20 meter mot väster, över hela tomt 140 och in i tomt 139. Liggande kraftiga stockar framkom i den södra delen. De var cirka 0,4 meter i diameter och med björknäver liggande som fuktspärr dikt an stocken, A33. I schaktkanten mot söder syntes fortsättningen på grunden mot söder men som lämnades kvar bakom schaktlådan, se figur 35. Ytterligare en stock framkom och mellan dessa två, en kraftig stående stock. Intill den stående stocken låg även en stock i nordsydlig riktning, som troligen utgjort en knut på timmerkistan. Tolkat som grundläggning till byggnad som legat intill Slottsgatan på tomt 143, A33.

I mitten på tomt 140 så fanns bara gjutformlagret bevarat i schaktet med en del keramik och djurben i rustbädden. I den västra delen av tomt 140 tjocknade gjutformslagret och det begränsades i söder av en gårdesgård med stående och liggande störrar, A34. I den södra delen av schaktet fanns några enstaka syllstenar och en liggande stör. Fyndmängden ökade och här framkom kärl av 1600-talskaraktär, bland annat ett handtag med form av en fransk lilja (F125). Under risbädden framkom torven på ett djup av 1,80 meter under asfalten.

Tomt 139

En tätt ställd gårdesgård (A34) med störrarna bara 0,1 meter från varandra påträffades på en sträcka av 1 meter, se figur 34. Gårdesgården började inom tomt 140. En stående stock i mitten av tomten med en plan sten under och lagda stenar som stöd, A35. Ett tunt lager (A32) med gjutformar, fynd av trefotsgryta och fat med dekor i spegeln framkom över risbädden och sanden i botten på schaktet. Få gjutformar sparades då de var relativt krossade, bilaga 1. I den

västra delen av tomten stod några stående stockar som möjligen kan ha ingått i en husgrund. Väster om tomtgränsen till 139 låg en så kallad Vattugränd, eller om det är en fortsättning på Björngränd. Kartan från 1696 otydlig just vid denna tomt, se figur 17. Inom den markerade Vattugränden framkom en gärdesgård (A36) och en kraftig stående stock med sten omkring, A38.

Tomt 128 och Björngränd

En gärdesgård med dubbla stående störrar framkom längs med den södra sidan av schaktet (figur 36–37). De stående störrarna var bitvis fyrkantshuggna, A38. De liggande störrarna var bevarade i två varv där den understa bestod av okvistade störrar med långa kvistar som delvis övergick i risbädden i den grå sanden.

En kraftig fyrkantshuggen stående stock stod på den norra sidan av gärdesgården, A39. I stocken togs dendroprov nummer 19. In-till den stående stocken stack en större liggande stock fram under schaktlådan, se figur 38. Den låg i svagt nordnordöstlig–sydsyd-västlig riktning och drogs ur schaktkanten med grävmaskin, se figur 38. Den har ingått i en grundkonstruktion tillsammans med den stående stocken och i den togs dendroprov 20.

I den norra delen av schaktet framkom en remsa på cirka 0,4 meters bredd som innehöll orört material med risbädd och grå sand. Torven framkom på ett djup av 1,80 meter under asfalt.

Figur 34. Karta över den östra delen av schaktet mellan Änkhusgatan och Björngränd. De gröna tomtmarkeringarna visar ungefärligt läge för tomterna från 1696. Skala 1:300

Figur 35. Här skimtar lite svagt en av de stora kanthuggna stockar som fick vara kvar på den södra sidan av schaktlådan, A33. Tomt 143. Foto från norr.

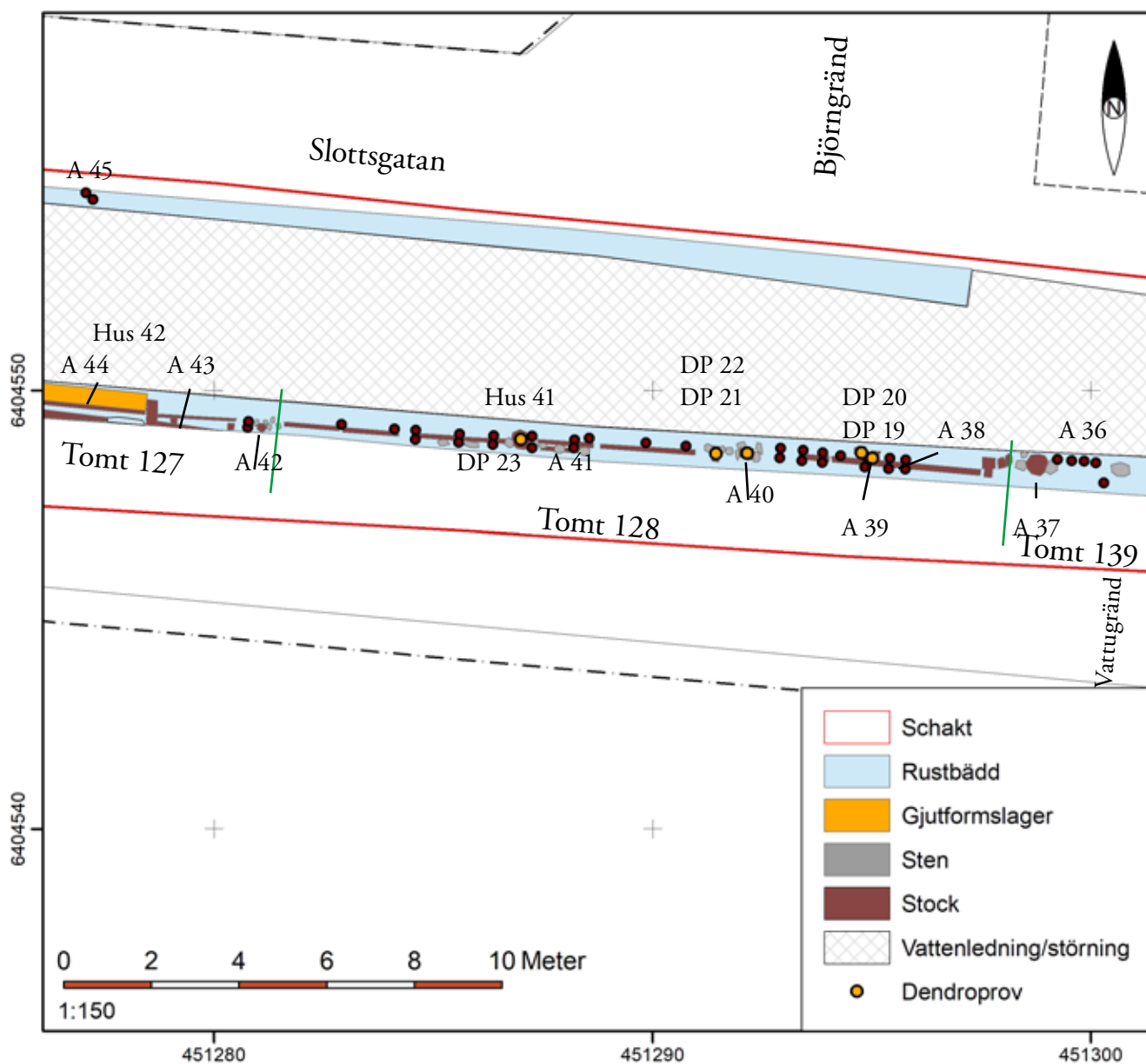

Figur 36. Okvistad del av gärdesgård inom tomt 128. Figur 37, nedan. Karta över korsningen Slottsgatan/Björngränd. De gröna strecken visar den ungefärliga äldre tomtindelningen från 1696. Runda bruna punkter markerar stående stötar. Skala 1:150

Cirka 3 meter väster om de två stockarna, DP 19 och 20, framkom ytterligare en stor stående stock. Den var 0,4 meter i diameter, avsågad och lite tillspetsad i änden och stod i torven. I den togs prov nummer 21. Runt den stående stocken och den liggande intill, har en mängd stenar legat, A40. I den liggande stocken som stack fram i schaktkanten kunde prov 22 sågas. Dessa båda stockar har ingått i samma grundkonstruktion till en byggnad som legat inom tomt 128. Gärdesgården, A38, som låg intill borde höra till en äldre markering av tomtmarken söder om gatan. Ett staket direkt intill en byggnad har ingen logisk förklaring annat än att det är tomtgränsen som stått kvar i bottenlagret när huset byggdes.

Gärdesgården fortsatte västerut, delvis med dubbla liggande stötar, strax intill en större stående stock. Även den här var avså-

gad i botten och lätt sotad. Möjligen efter en brand eller att man bränt den i bottenändan för att den skulle stå emot fukt och väta bättre. Söder om gårdesgården och intill den stående stocken, låg stenar som kan ha ingått i en stensyll som fortsatt på södra sidan av schaktlådan, A41. Dessa har ingått i husbyggnationerna som troligen legat längs med gatan, se figur 39. Gärdesgården fortsatte åt väster längs hela tomt 128.

Tomt 127

Här framkom en stående fyrkantshuggen stock och en utskjutande stock från den södra schaktkanten, A42. Rester efter en gårdesgård med bara en liggande stör strax fanns norr om stockarna, A43. Direkt norr om stören låg ett gjutformlager med små bitar av gjutformar, A44, se figur 37.

Mot den norra lådkanten, i den smala remsan av kulturlager som påträffades i den norra delen av schaktet, framkom två stående störrar, A45. Dessa var troligen rester efter en gårdesgård som placerats i risbädden, i den norra kanten av gatan, se figur 41.

Den längsgående stocken, på södra sidan, fortsatte under de sentida ledningar som löpte i nord-sydlig riktning och avslutades i en hörnkonstruktion i mitten på tomt 127. Ett dendroprov togs i den liggande stocken, DP 24. Stocken som bildade ett hörn var sågad och stack ut cirka 0,45 meter i schaktkanten. Knuten var bevarad i två varv (A46) och utgjorde nordöstra hörnet av huskonstruktionen Hus 46. Intill knuten stod en fyrkantshuggen stock med stenar runt omkring, se figur 41.

Direkt väster om den stående stocken låg en liggande stock längs med schaktkanten. Över på denna stock låg ett lager med lera som tolkats som golvlager, A47. Under stocken framkom en gårdesgård, med en liggande stör och två stående (A48), se figur 40. Mellan stocken och gårdesgården fanns en hårt trampad nivå som tolkats som en ursprunglig marknivå när gatan och grunden anlades i början på 1600-talet. Golvet och marknivån sträckte sig över en yta av 4,5 meter. I den västra delen avslutades byggnaden med en knut (A49) likt den som fanns i öster (A46), se figur 41.

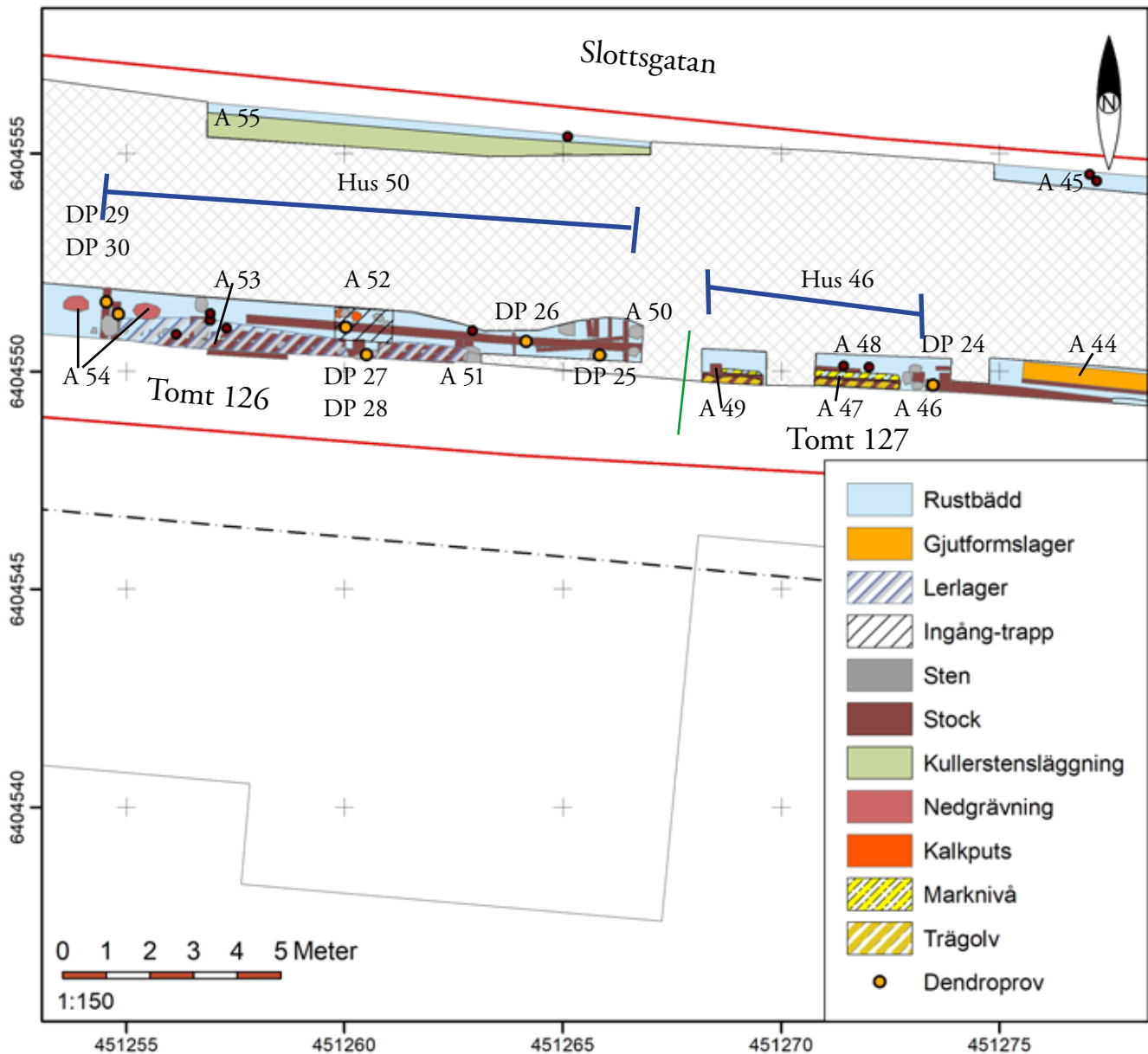

Figur 38. En liggande grundstock, A39, dras fram under schaktlådan för att sågas till dendroprov nummer 20. Foto från norr.

Figur 39. Delar av den stensyll (A40) till bebyggelse på tomt 128 som låg under schaktlådan. Foto från norr.

Figur 40. Inom tomt 127. Grundstock längs med schaktlådan som hade ett lerlager på toppen. Det har tolkats som ett golv, A47, tillhörande hus 46. Strax norr om stocken låg en gårdesgård, A48. Foto från norr.

Figur 41. Karta över sträckan mellan Björngränd och Rökerigränd i Slottsgatan. Tomterna nummer 126 och 127 och de lämningar som framkom i schaktet. Den större delen av schaktet var stört av äldre vattenledningar. (rutskrafferad yta) Runda bruna punkter markerar stående stölar. Skala 1:150.

Tomt 126

Längs med denna tomt framkom en grundkonstruktion till en, eller troligen två byggnader. Flera stockar har legat inom en sträcka på 12 meter längs med schaktlådan i söder, men på olika nivåer.

I den östra delen har sentida ledningar påverkat början på stockkoncentrationen. Ledningarna i schaktet har även avgjort vilken sorts schaktlåda man kunnat använda. Den blå med en stor plåt som trycks ner allteftersom maskinen gräver sig nedåt var att föredra då lämningar även söder om lådan framkom innan plåten trycktes ner, se figur 44 och 45. När olika korsande ledningar låg över schaktet användes istället den gula lådan med tunna smala plåtar som trycktes ner i marken, en och en, utan att frilägga delar av den södra sidan, se figur 42 och 49. Därför har inte den

sydligaste delen av konstruktionen med tvärgående stockar kunnat friläggas, se figur 41. Tolkningen om det var en och samma byggnad inom tomt 126 som undersöktes har därför inte kunnat besvaras med säkerhet.

Hus 50

I den östra delen av tomt 126 låg flera mindre tvärgående stockar och ett antal större flata stenar, A50 (figur 41 och 50). De flata stenarna kan möjligen varit trampstenar om marken utanför byggnaden varit vattensjuk, se figur 40 och 41. Över de tvärgående stockarna har ett svartbrunt golvlager legat i den östra delen av hus 50. In mot schaktlådan fanns en kraftig fyrkantshuggen stående stock, se figur 42–43. Under den stående stocken hade flera stenar och tegel kilats ner i sanden för att få stocken att stå stadigt. Stenarna var riktigt tunna och troligen utvalda för att öka stabiliteten. Under de tvärgående stockarna, som var cirka 0,3 meter långa, så låg en kraftig längsgående stock. Både den längsgående och den stående stocken har provtagits för dendroanalys, DP 25 och 26. Dessa både stockar har legat nere i den grå sjösanden och har utgjort den tidigaste grundläggningen, se figur 41, till hus A50.

Hus 50 har varit 9–12 meter långt i öst-västlig riktning. I västra delen fanns två hörn, som antyder en tillbyggnad. Det som syntes var hörnsyllar av sten, och en längsgående stensyll (A51) i Ö-V riktning. Hörnstenarna var 0,4 meter stora och den längsgående stensyllen hade stenar med en storlek på 0,2 meter. Syllen var bevarad i två varv, med större stenar i det understa varvet. En grå lera hade smetats på och under stenarna, se figur 41 och 44. Grundstockarna har legat dubbla i hörnen och på två platser längs med husväggen, se figur 45. Över stockarna hade leran också smetats ut. Dendroprov togs i den understa längsgående stocken, DP 27 och i den inre av de dubbla i gaveln till huset, DP 28, se figur 41.

I mitten av byggnaden saknades det täckande lerlagret och istället framkom ett område med vad som tolkats som en trapp

Figur 42. Delar av hörnkonstruktionen, A50, i den östra delen av byggnaden inom tomt 126. Här syns det brunsvarta golvlagret, de längsgående och tvärgående stockarna. Foto från norr.

Figur 43. Den fyrkantshuggna stocken från hus 50 i tomt 126 tas upp ur schaktat. Dendroprov nummer 25. Foto från norr.

Figur 44. Här syns syllstensraden (A51) och de underliggande stockarna till grunden under schaktlådan. Den fyrkantshuggna stocken i mitten har tagits bort. Småsten och sand syns i det som tolkats som en trappkonstruktion (A52) framför stockarna. Foto från norr.

Figur 45. Det nordöstra hörnet av byggnaden Hus 50 inom tomt 126. Här syns hörnsyll, lera ovan syllstenar (A51) och den underliggande grundstocken i botten (A53). Foto från Norr.

Figur 45. De dubbla grundstockarna som sticker ut i schaktkanten inom tomt 126. Foto från norr.

Figur 46. Här syns den inre syllstocken som låg bakom trappkonstruktionen (A52) och den stående stocken, A53. Framför syns den gråa sanden med kalkputs som låg under stenarna och leran. Foto från norr.

eller ingång till huset (A52), se figur 43 och 46. De längsgående stockarna i grundkonstruktionen har vid ingången ersatts med en fyrkantshuggen stående stock i ett hålrum på cirka 1 meter, DP 28. Stocken var 0,4 meter hög och 0,3 meter bred. Under stocken och ut i det som tolkats som trapp/ingång kom flera flata stenar med grå lera under, vilket tydligt skiljer sig mot den flammiga sanden vid den stenfria ytan. Stenarna och leran låg inom ett område på 1,3×1,0 meter norr om stensyllen. Under trapplagren (A52) låg den längsgående och äldsta stocken i grundkonstruktionen, som även låg under den dubbla knuten i öster, DP 27.

På den västra sidan av trappkonstruktionen A52 fortsatte stensyllen och de kraftiga stockarna i grunden (figur 50). Över stockarna låg det tjockt med lera och mellan leran och stocken fanns även ett lager med bark som fuktspärr. De kraftiga hörnstenarna låg ovan den ytterst liggande stocken, mot norr, som var uthuggen för att kunna ligga dikt an hörnsyllen, se figur 47. Den nedre halvan på stocken, som skapade knuten, var 0,35 meter lång och cirka 0,1 meter bred, se figur 48. Lagret under stockarna bestod av en risbädd och sedan följde den gråa sjösanden. I det nordvästra hörnet togs dendroprover i både de nord-sydligt liggande stockarna, DP 29 och 30, se figur 41 och 50.

Norr om byggnaden fanns två avfallsgropar (A54) som var nedgrävda i risbädden. De innehöll keramik, tegel, djurben och kalk, se figur 41 och 50.

I den norra delen schaktlådan låg små stenar i en grå sand, även det tydlig gräns mot den gula humösa sanden i schaktet. Här framkom även en stör från en gärdesgård och en kullerstensyta med mycket små kullerstenar, A55. Den bevarade kullerstensytan var 1,0 × 0,5 meter. Ett fyndförande lager bestående av svart humös sand med slagg, keramik, glas och träfragment. Möjligen kan ytan ha utgjort ett verkstadsyta. Den låg på ett djup av 1 meter under asfalt, se figur 50.

Figur 47. Den västra delen av hörnssyllen i byggnaden hus 50 på tomt 126. Med den tillhuggna stocken under nordvästra hörnssyllen och de dubbla syllstockarna i nord-sydlig riktning. Foto från norr.

Hus 56

Inom samma tomt, 126, framkom ytterligare en byggnad – hus 56, se figur 50. Troligen har det aktuella huset varit cirka 10 meter långt i öst-västlig riktning. Tolkningen försvåras dock av en störning som var 5 meter lång, i mitten, där fjärrvärmeledningar lagts ner, se figur 50 och 52. I det nordöstra hörnet låg en kraftig stående stock (A56) i direkt anslutning till dubbla grundstockar, se figur 50 och 52. Stockarna låg under ledningar som gjorde undersökningen och dokumentationen besvärlig.

I schaktkanten mot söder, syntes att lera legat upp mot stockarna även här, precis som i hus 50, se figur 50 och 51. Sedan framkom den stora störningen som följs av vad som tolkats som en trapp (A57), i mitten av byggnaden, se figur 51. Den utskjutande trappen, A57, var 1,20 meter mot norr och 1,60 meter bred, ut mot Slottsgatan. Den låg dikt an grundstockarna i söder, mot schaktlådan. Överst

Figur 48. Den tillhuggna grundstocken (A53) som låg längs med byggnaden och hade knuten under hörnstenen i väster.

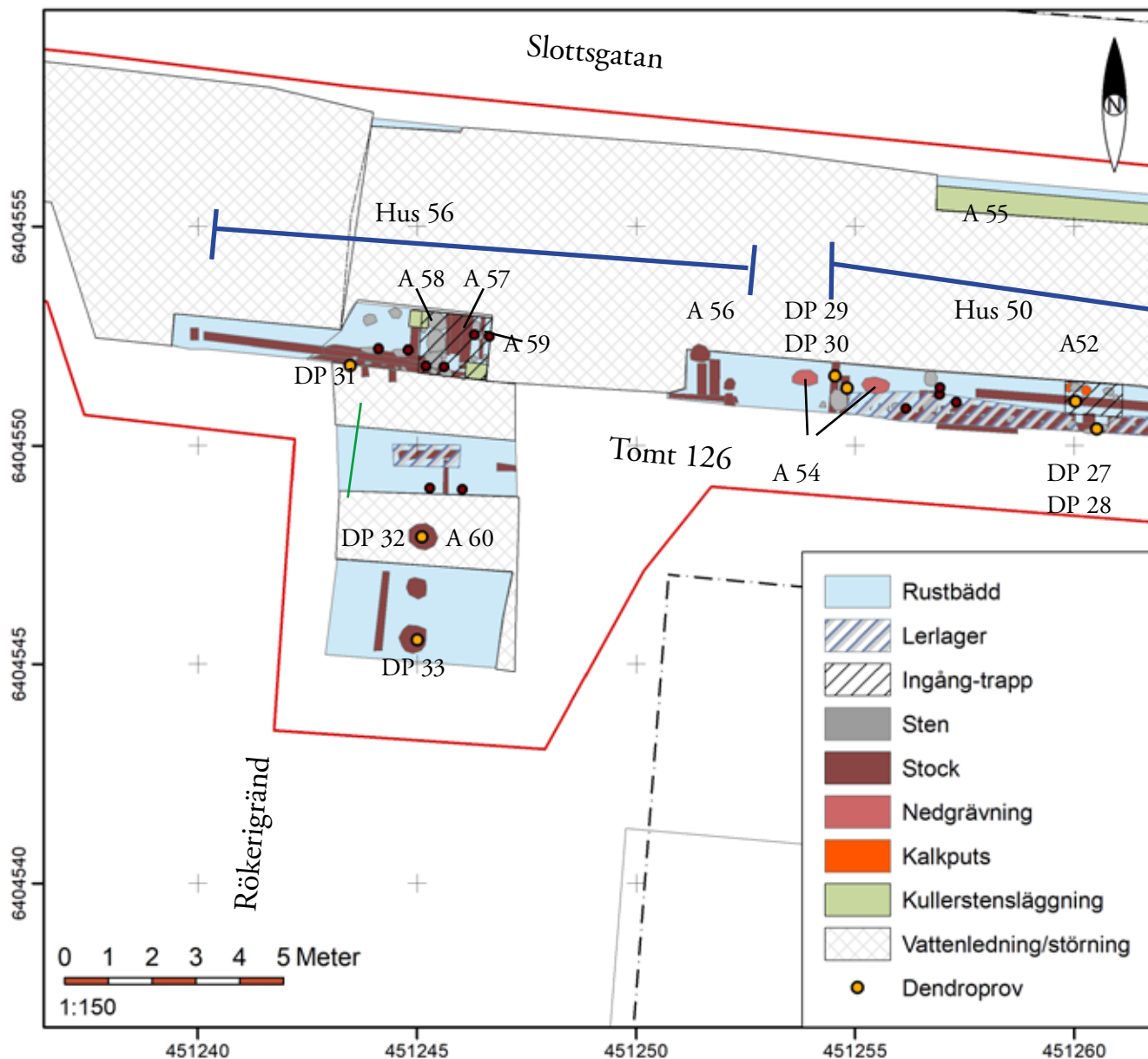
Figur 49. Hörnssyllen och de två syllstockarna som troligen utgjort det västra hörnet i byggnad 50, inom tomt 126. På varsin sida av stockarna fanns två runda gråsvarta nedgrävningar, A54, tolkade som avfallsgröpar. Foto från norr.

låg en träkonstruktion av 4 störrar/plankor i nord-sydlig riktning, bevarad i två varv. Störrarna/plankorna tog slut i söder där en kullerstensläggning låg, vilken var 0,3 × 0,3 meter stor. Ytterligare en mindre yta med kullersten låg i det nordvästra hörnet av trappen, intill en underliggande stock och dikt an den avslutande stocken i väst, se figur 51. Flera flathuggna sandstenar har legat på nivån med sand och plankor.

Under plankorna kom en nivå med dubbelstockar och en tydlig stenrad i den västra delen av huset, i nord-sydlig riktning, se figur 51 och 54. Stenraden/syllen (A58) i nord-sydlig riktning bildade en tydlig avslutning som saknades i den östra delen, troligen på grund av störningen som låg där. Även i den östra delen fanns stenar, två stycken, men de var mindre i storlek.

Djupare ner, under stensyllen, låg en stock mot den västra sidan som ingått i trappkonstruktionen. Djupare ner kom ytterligare ett varv med syllstock som startade under trappen och fortsatte mot väst. Flera syllstenar låg under denna stock. En stock i nord-sydlig riktning verkar avsluta trappan som låg cirka 0,2 meter väster om den kraftiga stensyllen, se figur 54. Genom trappkonstruktionen stod fyra stående störrar, två i mitten och två i det nordöstra hörnet, se figur 51. Det framkom även två stycken utanför konstruktionen, intill de längsgående grundstockarna. Dessa störrar kan ha varit markeringar eller stödpinnar för trappkonstruktionen vid anläggandet eller rester efter en äldre gårdesgård, A59. När trappen tagits bort och de liggande stockarna i grundkonstruktionen lyfts bort så framkom reser efter två plankor som stack ut i schaktkanten cirka 0,2 meter. Vid plankorna framkom ett keramiklager med djurben. Under platsen för trappan låg en stenpackning bestående av flata stenar, en del sandsten som utgjort underlaget för trappan. Under stenpackningen låg gul sand och lera på den östra sidan och grå sand på den västra. Sedan kom risbädden över hela ytan på ett djup av 1,63 meter under asfalt, vilket var schaktbotten. Väster om trappan framkom ytterligare två varv av grundstockar i väst-östlig riktning och även några stående störrar. En av dessa skickades för dendrodatering, DP 31, se figur 51. Den västra delen av trappan och grundstockarna i två varv syns på figur 55.

På den norra sidan av schaktet framkom trärester och humös sand som verkar komma från omrörda men äldre massor. Efter att man lagt ner vattenledningen har man återfyllt med det uppgrävda materialet och i detta låg en stor och sågad stock, helt ur läge. Den var 0,5 meter i diameter och har troligen ingått i den rad stående stockar som framkom i nuvarande Rökerigränd söder om Slottsgatan. Dessa stående stockar har på 1600-talet ingått i tomt 126, se figur 50. Dessa stående och sågade stockar med en platt botten har förekommit både här i anslutning till Rökerigränd och till Änkhusgatan, se figur 25 och 50.

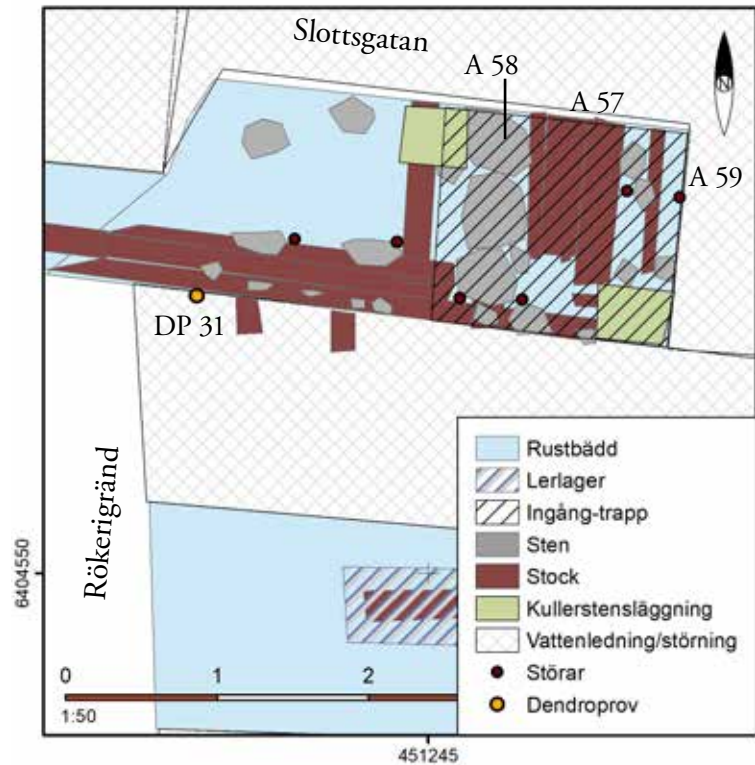
Nuvarande Rökerigränd

Vid schaktningarna till en anslutning i nuvarande Rökerigränd framkom lämningar i ett schakt som var 6,5 meters långt och 4 meter brett, figur 50. Schaktet var mycket stört av ledningar men innehöll ett lerlager ovan stockar som kan ha ingått i en knut, troligen en golvnivå, 0,35 meter under asfalt. Sedan framkom ett svart lager med läder och djurben på 1 meters djup.

I den södra delen av schaktet framkom tre stående stockar, (A60) en som var 0,3 meter i diameter och den största som var 0,53 meter i diameter, DP 33. Den var rakt avsågad och stod nere i torven. Runt stockarna låg ett lager med keramik och träflis. En liggande stock låg i den västra delen av schaktet. Under befintliga ledningar strax norr om de just beskrivna stockarna stod ytterligare en stående och rakt avsågad stock, dendroprov DP 32, se figur 50.

Figur 50. Plankarta med byggnaderna Hus 56 och 50 inom tomt 126, liggande i korsningen Slottsgatan/Rökerigränd.

Figur 51. Detaljerad karta över trappkonstruktionen till hus 56. Här syns den övre leran, kullerstensläggningen, stockarna, syllstenen som ingått i trappen. De sex störar som kan ha varit markering av trappan eller ingått i en äldre gärdesgård syns här, A 59.

Tolkningen av dessa stående stockar har varit lite problematisk då sentida störningar och schaktets begränsning har ställt till det. Hör stockarna till byggnader på tomt 126 eller till Rökerigrändens grundläggning. Närheten till grunden med trappen ut i Slottsgatan gör det ändå troligast att det är en något yngre byggnad som byggts i det nordvästra hörnet av tomt 126.

Figur 52. Den stående stocken som begränsade de två liggande stockarna i nord-sydlig riktning (A56). De har troligen utgjort det nordöstra hörnet av hus 56, inom tomt 126. Foto från öster.

Dendroprover inom delsträckan

Inom den östra delen av tomt 128 eller den dåtida vreten/Vattugränd, (A38 och A39) som låg söder om Slottsgatan togs proverna nummer DP 19 och 20. Båda dessa prover kunde dateras och båda var från tallar som vuxit i ett område i sydöstra Västergötland och nordvästra Småland, se bilaga 3. Fällningsåren för dessa träd var vinterhalvåret 1628/29 för DP 19 och vinterhalvåret 1627/28 för DP 20 (se bilaga 3).

Inom tomt 128, vid A40 och 41, togs fyra olika prover där dock bara ett av proverna kunde dateras. DP 21 var en tall från samma område som DP19 och 20 och med samma resultat, vinterhalvåret 1628/29. De stående större stockarna i grundläggningen är alltså samtida och passar bra ihop med de dateringar som finns inom kvarteret Dovahjorten/Druvan (Bramstång mfl 2012).

Inom sträckan för tomt 127 erhöles inga dendrodateringar. DP 24 kunde inte dateras.

Inom sträckan för tomt 126 togs nio prover för datering, DP 25–33, varav 25 och 31 inte kunde dateras. I den djupaste liggande grundstocken till hus 50, i södra kanten togs DP 26. Det var en

Figur 53. De översta plankorna som markerar trappkonstruktionen (A57) inom hus 60. Plankorna låg i två varv och begränsades i söder av grundstockar. Foto från norr.

gran som växt i sydöstra Västergötland. Granvirke från samma område har även hittats vid arkeologiska undersökningar i Göteborg, se bilaga 3. Granen har fällts vinterhalvåret 1618/19. Från samma skog kom även de två granarna DP 27 och 28. De har också ingått i grunden till hus 50. Fällningsår blev vintern 1618–1619 för DP 27 och samma årstid 1619/20 för prov 28, se figur 50.

Nästa byggnad eller område att dateras var de två stående stockarna som sågats och ställts ner i tomt 126, det vill säga nuvarande Rökerigränd. Proverna kommer från tallar som växt i Västergötland/Småland. Beräknat fällningsår för DP 32 är 1680/1690 och DP 33 1714/1739. Om dessa kraftiga stockar har ingått i grunden till en byggnad eller någon form av markering i en vret går inte att säga säkert.

Figur 54. Trappkonstruktionen (A57) med stockar och syllstenar (A58) som var bevarade i två varv, syns här i profil. Grundstockarna till själva byggnaden i bakgrunden mot plåtlådan. Foto från norr.

Figur 55. Den västra delen av trappan och stockarna längs med hus 56's gavel som låg i en södra schaktkanten. Den understa stocken i trappan i nord-sydlig riktning syns i mitten av bilden.

Slottsgatan längs med Östra torget

Bredden på schaktet längs med torget var betydligt smalare, från cirka 5-6 meter i öster till 3 meter i västra delen. Från att ha berört större delen av Slottsgatan kom schaktet att gå endast i den norra delen. I södra delen av schaktet gick dessutom en vattenledning, varför orörda lämningar fanns bevarade till en bredd av cirka 1,5 meter, se figur 56.

Längs med Östra torget framkom inga tydliga byggnadskonstruktioner utan merparten utgjordes av en risbädd med mindre störrar och ris som låg tvärs över schaktet, ser figur 57. Risbädden låg på två olika höjder, dels på 1,10-1,30 meter under asfalten, dels strax ovan torven på 1,80 meters djup (A61). Över risbädden låg ett lerlager som tolkats som ett möjligt lergolv (A62), cirka 25 meter från korsningen Slottsgatan/Rökerigränd. Över en yta på cirka 4 meter och 0,8 meter under asfalten framkom leran som även innehöll kalk, tegel och lite trä. På lagret hittades lite keramik och bitar av kakel med motivet den förlorade sonen (Fnr 175), se figur 56. Väster om lergolvet framkom ett raseringslager med 1700-talsfynd såsom keramik, pipor och delar från en rivnen kakelugn. Dessa lager låg mellan 0,60-1,20 meters djup. Lagret innehöll även tegel, sten, trä och var ungefär 0,3 meter tjockt. Under rivningslagret framkom sand och därefter ett humöst sandlager som utgjort ett odlingslager. Odlingslagret (A63), som låg på 1,40 meter under asfalt, innehöll djurben, ostronskal, keramik, fajans och i den östra delen många pipskaft. I botten framkom en kraftig rustbädd med små stockar istället för ris, se figur 58. Även den låg i nord-sydlig riktning och var 1,2 meter bred och har utgjort del av rustbädden för Slottsgatan, se figur 56.

Två stockar framkom tvärs över schaktet cirka 40 meter från Östra torgets begränsning i väster. De låg på ett djup av 1-1,40 meter under asfalt och i ett svart lager med mycket keramik, porslin, fajans och djurben. De båda stockarna fick nummer DP 34 och DP 35 för dendroprov, se figur 56. Inget av proverna kunde dateras.

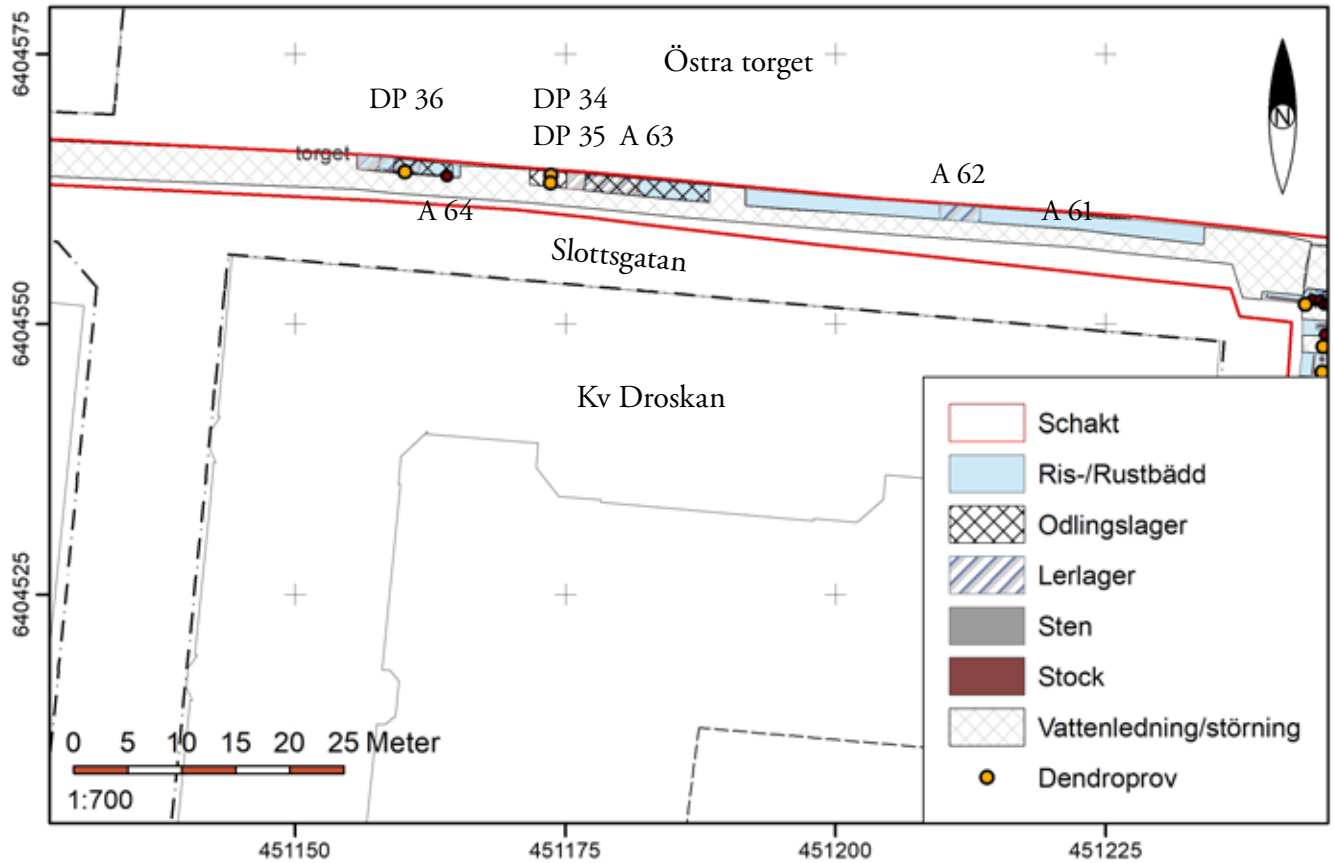
Ungefär 10 meter väster om stockarna framkom delar av en gär-

Figur 57. Risbädden som framkom längs med Östra torget har A61. Foto från söder.

Figur 58. Rustbädden som framkom under risbädden ängs med Östra torget med tvärgående störrar. Foto från söder.

desgård och en liggande stock. I stocken togs dendroprov DP 36 (ej daterbart). Ett lerlager med kalkinslag och ett odlingslager låg norr om träet. Intill lerlagret framkom vad som tolkats som rester efter en gatuläggning med kullersten varvat med stockar (A64). Stockarna låg i nord-sydlig riktning och var cirka 0,15 meter i diameter. I lagret hittades keramik och kakel av 1700-talstyp.

Längs med Slottsgatans södra sida gjordes en arkeologisk undersökning i kvarteret Droskan på 1980-talet (Stibéus 2008), se figur 56. Här fanns flera tomter med byggnader som låg ut mot gatan. Rester efter grundläggning till byggnader, stenläggning och hägnader fanns bevarade från 1600-talet, men de flesta av de påträffade byggnaderna verkar vara uppförda under 1700-tal.

Dendroprover inom sträckan längs med Östra torget

Tyvärr så kunde ingen av dessa prover dateras, DP 34–36, se bilaga 3.

Målargatan-Länsmuseet-Fisktorget

En sträcka på cirka 65 meter av schaktet mellan mitten av Östra torget och fram till parkeringshuset intill Stadsbiblioteket, bestod av störningar med ledningar och påförda massor, se figur 60. Norr om Slottsgatan har tidigare kvarteret Dolken undersökts arkeologiskt. Längs med Slottsgatans norra del har flera byggnader legat, främst

Figur 56. Schaktet längs med Östra torget. Endast en smal remsa med kulturlager återstod i den norra delen där inte ledningarna inte förstört lämningarna. Skala 1:700.

Figur 59. De två stockarna som låg tvärs över schaktet vid Östra torget. Dendroprov nummer 34 och 35. Inget av proverna kunde dateras. Foto från väster.

i det sydvästra hörnet av kvarteret, där en något osäker datering på en stock i grunden visade 1618, (Stibéus 2008, s 76).

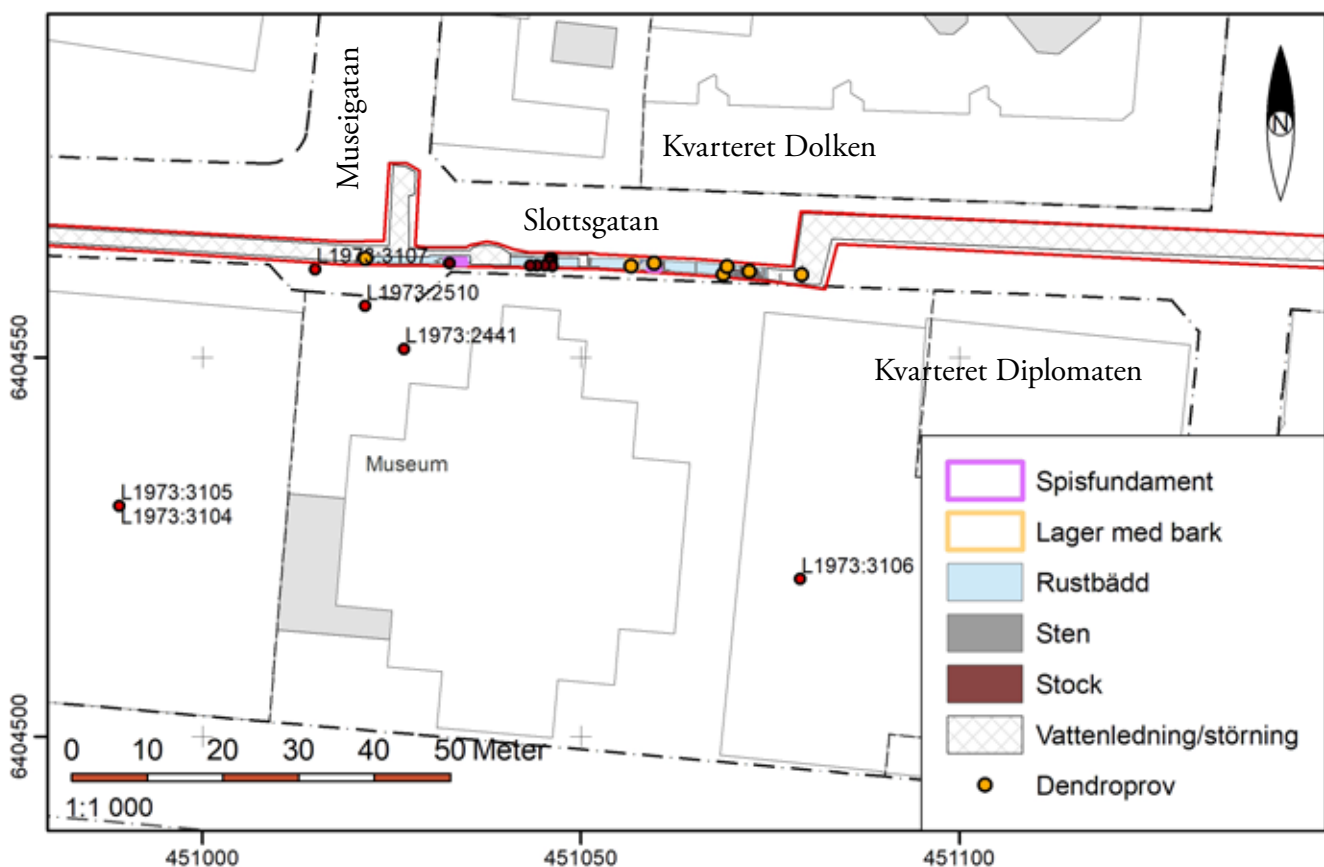
Vid parkeringshusets västra gavel, där det finns en inkörspport till ett mindre garage, bytte schaktet sida till den södra delen av Slottsgatan. Under de fjärrvärmeledningar som låg här framkom ett antal stockar, A65, se figur 64. En var en stående stock med avsågade rötter. Två stockar låg i nord-sydlig riktning, den ena var snett avsågad och hade ett urtag för att knut i ena änden. Den togs in som dendroprov DP 37. Djupet den låg på var 1,50 meter under asfalt, se figur 64.

Delar av denna tomt, nummer 212, enligt 1696 års karta, se figur 62, söder om Slottsgatan, undersöktes 2007 i samband med undersökningen i kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009). Då framkom två byggnader, ett stall och en köksbyggnad, vilka daterades till 1620–1623.

Vid den nu aktuella undersökningen i Slottsgatan blev schaktet mycket smalare än tidigare, ungefär 1,3 meter istället för 3 meter, se figur 60 och 61. En stör tvärs över schaktet med två stående störar indikerar en gärdesgård vilka stod i ett lager med träflis i den grå sjösanden och en risbädd på 1,60 meters djup (A64, figur 56).

Vid nedfarten till arkivhuset och biblioteket framkom grunden till en byggnad (Hus 66) som var 6 meter bred eller lång och sträckte sig över hela bredden i schaktet, se figur 64. Fyra kraftiga stockar

Figur 60. Karta med den västra delen av undersökningsområdet, mellan Målargatan till Museigatan. Vid parkeringshuset bytte schaktet sida till den södra delen. Skala 1:1000.

låg längs med schaktet med stockar tvärs över i båda ändarna och på mitten, A66. I den västra halvan av konstruktionen, på den södra sidan, låg ett lerlager med träflis. Leran har troligen utgjort ett golv till en byggnad som låg på den södra sidan av Slottsgatan, Hus 66. Två rader med tydliga syllstenar, i stoleken 0,2–0,4 meter fanns i den södra kanten, A67, figur 64. Syllstenarna var svagt färgade av tegel. Stockarna fortsatte hela vägen ner i sjösanden med en risbädd på 2 meters djup. Bottenstockarna var mycket kraftiga, cirka 0,4 meter i diameter, och de hade uthuggna ändar för knutar, se figur 65. Mot bottenlagret låg en tunn sandsten, cirka 0,4×0,4 meter stor och 2 centimeter tjock. I husgrunden (Hus 66) togs tre dendroprover, DP 38, DP 40 och DP 41, se figur 65. Samtliga fick fällningsår till 1620-tal, se nedan.

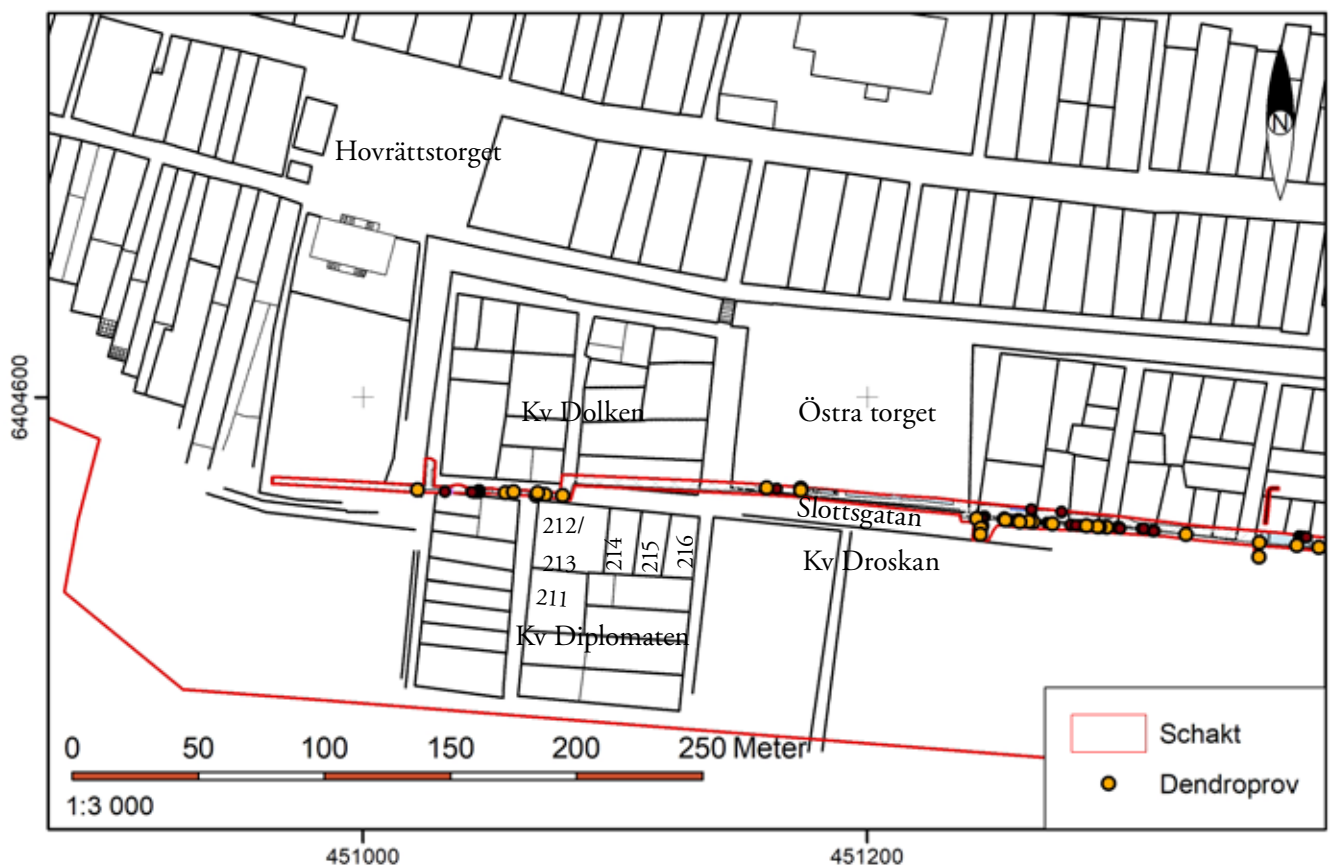
Nerfarten till Arkivhuset/biblioteket förstörde helt de lämningar som fanns efter tomt 212 enligt 1696 års karta. Grundläggningen var det som finns kvar efter byggnaderna på denna tomt, se figur 62 och 64, jämför även 2007 års undersökningar inom kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009).

Ungefär sju meter mot väster framkom nästa byggnad, Hus 68. Det var en grund som var 5 meter lång och låg längs med schaktet, begränsat i båda ändrar av kraftiga syllstensrader i nord-sydlig riktning, se figur 66. Över nästan hela ytan mellan syllstensraderna framkom ett lerlager som innehöll lite sten och tegel. I leran påträff-

Figur 61. Längs med den västligaste sträckan vid biblioteket och läns museet smalade schaktet av betydligt. Foto från öster.

Figur 62. Karta från 1696 placerad över den aktuella undersökningen. Inom kvarteret Diplomaten har tomt-numren ut mot Slottsgatan satts ut. Skala 1:3000.

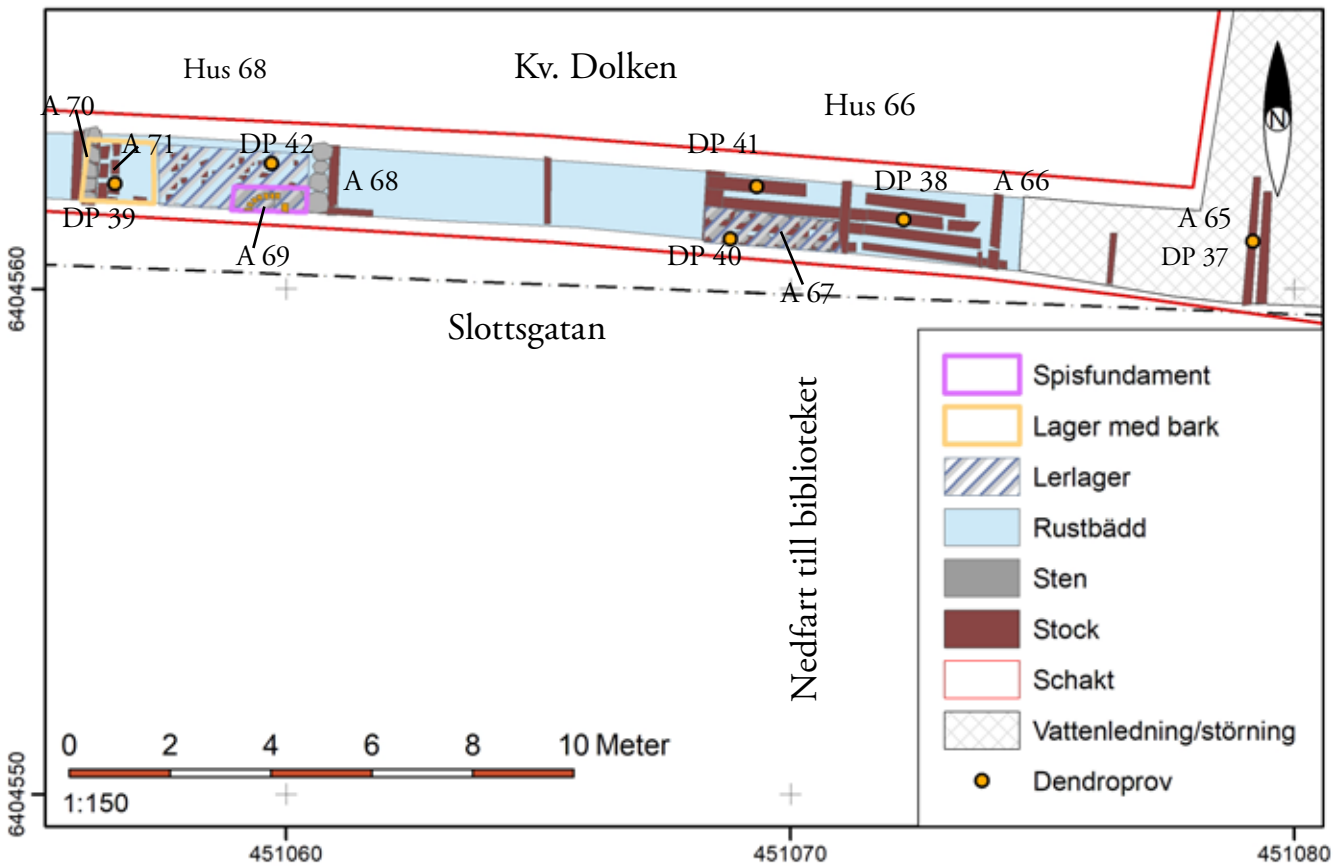

Figur 63. Grundläggning av stockar till byggnaden A68 på tomt 112 under schaktlådan i den södra kanten. Foto från nordöst.

fades två–tre rader med stående fyrkantshuggna stockar, se figur 65 och 66. De var 0,2–0,3 meter långa och spetsade i den ena änden. Den kraftigaste och bäst bevarade av dessa togs till dendroprov DP 42 (daterat till perioden 1619–1659). Stolparna stod 1,50 meter under marknivån och fortsatte ner i botten-sanden. Troligen så har dessa korta stolpar varit fundament till ett trögolv som lagts in i byggnaden, möjligen när man velat byta ut det äldre lergolvet.

Figur 64. Karta över de påträffade lämningarna längs med Slottsgatan, intill parkeringshuset Biblioteket. Skala:150.

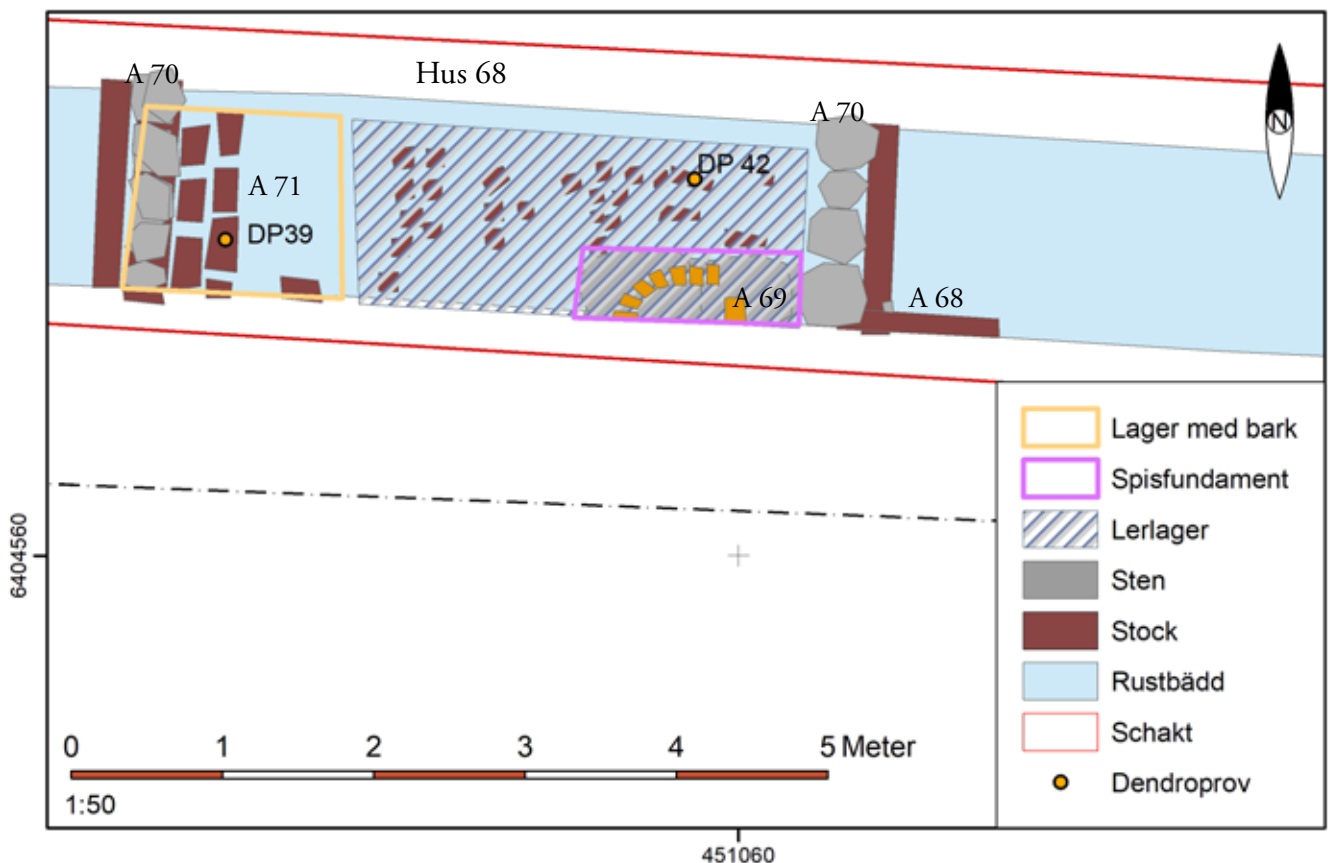
I den södra kanten, inom en yta på 1,5×0,5 meter, framkom vad som tolkats som en eldstadsfundament, A69. I toppen bestående av tegel och ett kraftigt lerlager. Tegelstenarna var lagda i en halvcirkel som hållit ved och kol på plats, se figur 66 och 67. Under tegelstenarna framkom en större sten i det sydöstra hörnet, cirka 0,5 meter stor och en flat sandsten i den västra, se figur 68. Ytterligare ett lager med större sten låg under de översta stenarna, dessa var lite mera rundade till formen, se figur 71. Leran fanns med hela vägen ner och låg som ett lager under hela fundamentet också. Eldstaden har ställts direkt på den gråa sjösanden och varit i bruk både när byggnaden, Hus 68, haft ett lergolv och senare när man lagt in ett trägolv.

Mellan de två syllstensraderna (A70), i båda ändarna av byggnaden, fanns ett tydligt skifte av lager. I den östra delen, intill eldstaden, låg lergolvet medans det mot den västra sidan istället fanns ett kraftigt lager av bark. Barklagret var 1,5 meter långt och lite mer än 1 meter brett, se figur 66. Direkt under barklagret stod tätt sex fyrkantshuggna rektangulära stockar (A71) tvärs över schaktet varav en togs till dendroprov DP 39 (ej möjlig att datera), se figur 69. Direkt intill, på den västra sidan, framkom en syllstensrad där stenarna var 0,2–0,3 meter stora och ytterligare ett lager med lite mindre stenar under det första. Under syllstensraden framkom två kraftiga bottenstockar i nord-sydlig riktning på 2 meters djup, se figur 70.

Figur 65. Övre delen av spisfundamentet med leran och de stående fyrkantshuggna stockarna. Foto från ovan.

Figur 66. Karta med hus 68 med ett spisfundament, A69 i den östra delen. Kraftiga syllstensrader fanns på båda sidorna av byggnaden, A70. Kraftiga fyrkantshuggna stående stockar (A71) stod direkt öster om syllstenarna. Skala 1:50.

Figur 67. Spisfundamentet, A69 med kol/sot, lera och tegelstenar i en halvcirkel i bildens överkant. Foto från norr.

Figur 68. Här syns det översta lagret i spisfundamentet A69 som bestod av flata stenar med rundade hörn till vänster. Foto från norr.

Figur 69. Några av de fyrkanthuggna och spetsade stockar (A71) som stod intill syllstensraden (A70).

Figur 70. Kraftiga bottenstockar under syllstensraden, A70, intill barklagret vid hus 68. Foto från öster.

Tre meter västerut från byggnaden framkom ytterligare en stensyll och en mindre stock intill den södra schaktväggen, A72, se figur 72 och 73. Vid stensyllen framkom ett fynd av en så kallad trefot (Fnr 235), se figur 93. Den har använts i brännugnen när skålar och fat skulle packas in i ugnen för bränning, se bilaga 1. Den kommer troligen från fyllnadslager från kvarteret Diplomaten, söder om Slottsgatan, där man undersökt en krukmakerverkstad från 1700–1800-talen (Nordman & Pettersson 2009). Ytterligare lite stenar och rester efter en gärdsgård fanns fyra meter åt väster, A73. Schaktet längs med Stadsbiblioteket och Läns museet har varit smalt och begränsat av sentida ledningsdragningar på både den norra och den södra sidan.

Efter störningar av brunnar och ledningar över en yta som var 5 meter lång så framkom ytterligare ett spisfundament, A74. I den södra sidan påträffades två kraftiga stående stockar, 1,3 meter långa, intill en stensamling av flata stenar. Spisen var 2 meter lång och synlig i schaktet cirka 0,6 meter men fortsatte in i schaktkanten. En större sten i det sydöstra hörnet som kan ha utgjort en hörnsyll. Stenen var sotigt i ytan och här fanns även tegel. Den återstående höjden på spisfundamentet var 0,5 meter. Under stenarna låg tre stockar i nord-sydlig riktning, tre i den östra delen och en i den västra, se figur 72 och 74.

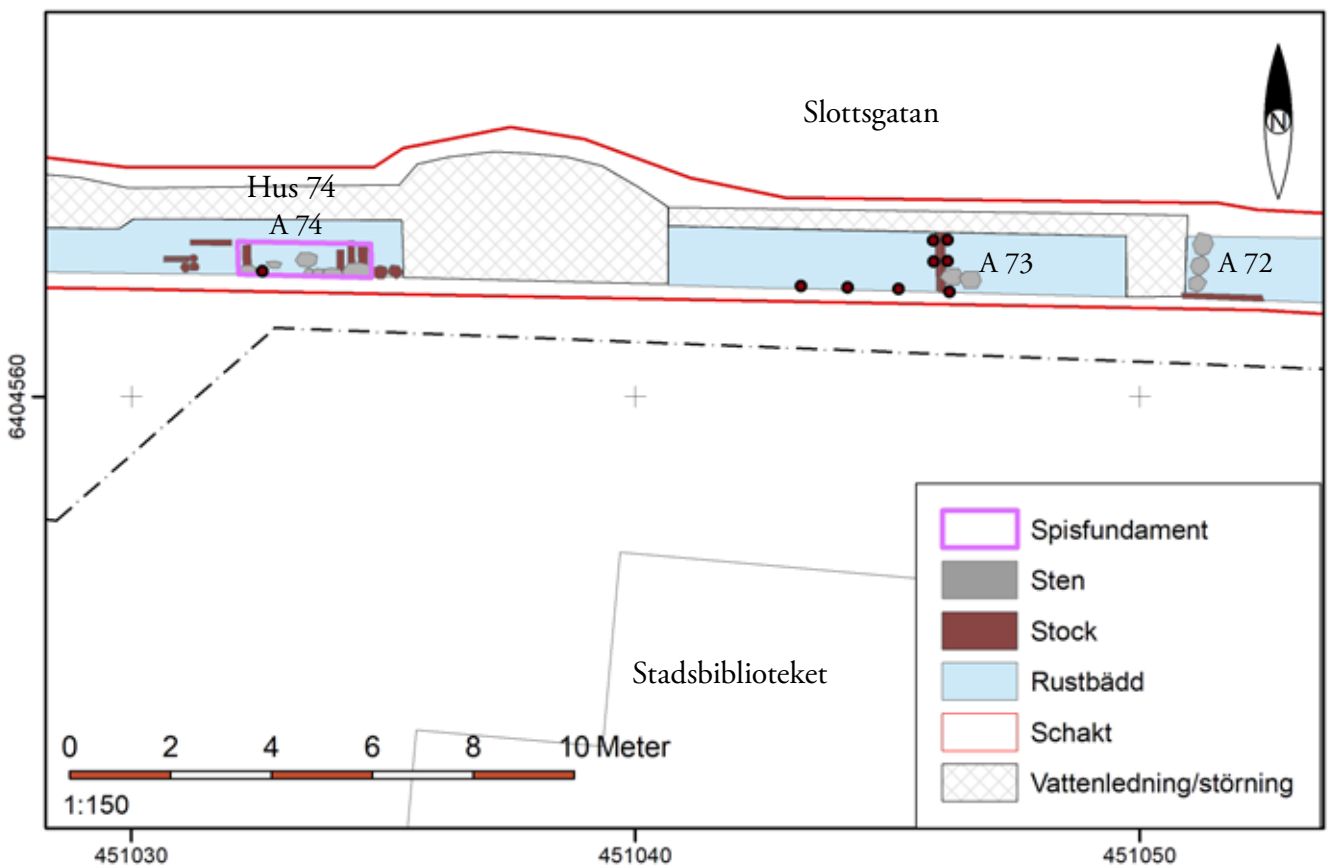

Figur 71. De underliggande stora stenarna i spisfundamentet, A70 som syns i figur 65. Den tjocka och sega leran låg mellan och under dessa stenar. Foto från norr.

Strax intill spisfundamentet fanns både liggande och stående stockar som troligen hört till samma byggnad som spisen.

Framför ingången till Jönköpings stadsbibliotek och länsmuseum framkom de västligaste lämningarna. Ungefär 10 meter väster om spisfundamentet hittades fyra stående stockar. De var spetsade och nedtryckta i sjösand och torv med en bevarad längd på 1,5 meter och storleken var 0,2 meter i diameter, A75. En av dessa stockar,

Figur 72. Karta med de påträffade lämningarna utanför Länsmuseum och biblioteket. Där framkom ytterligare en byggnad, Hus 74/A 74 med enstensyll, stockar. Skala 1:150.

Figur 73. Här syns den stensyll som framkom intill den ledningsstörning som syns till höger i figur 71. Roger sopar fram stenarna. Foto från söder.

Figur 74. Den västligaste delen av schaktet längs med Slottsgatan, sträckan framför Läns museet och stadsbiblioteket. En byggnad (Hus 75) med ett spisfundament och en rad med stående stockar framkom. Skala 1:100.

som troligen utgjort grunden till en byggnad eller fundament till själva gatan, fick nummer DP 43, se figur 74.

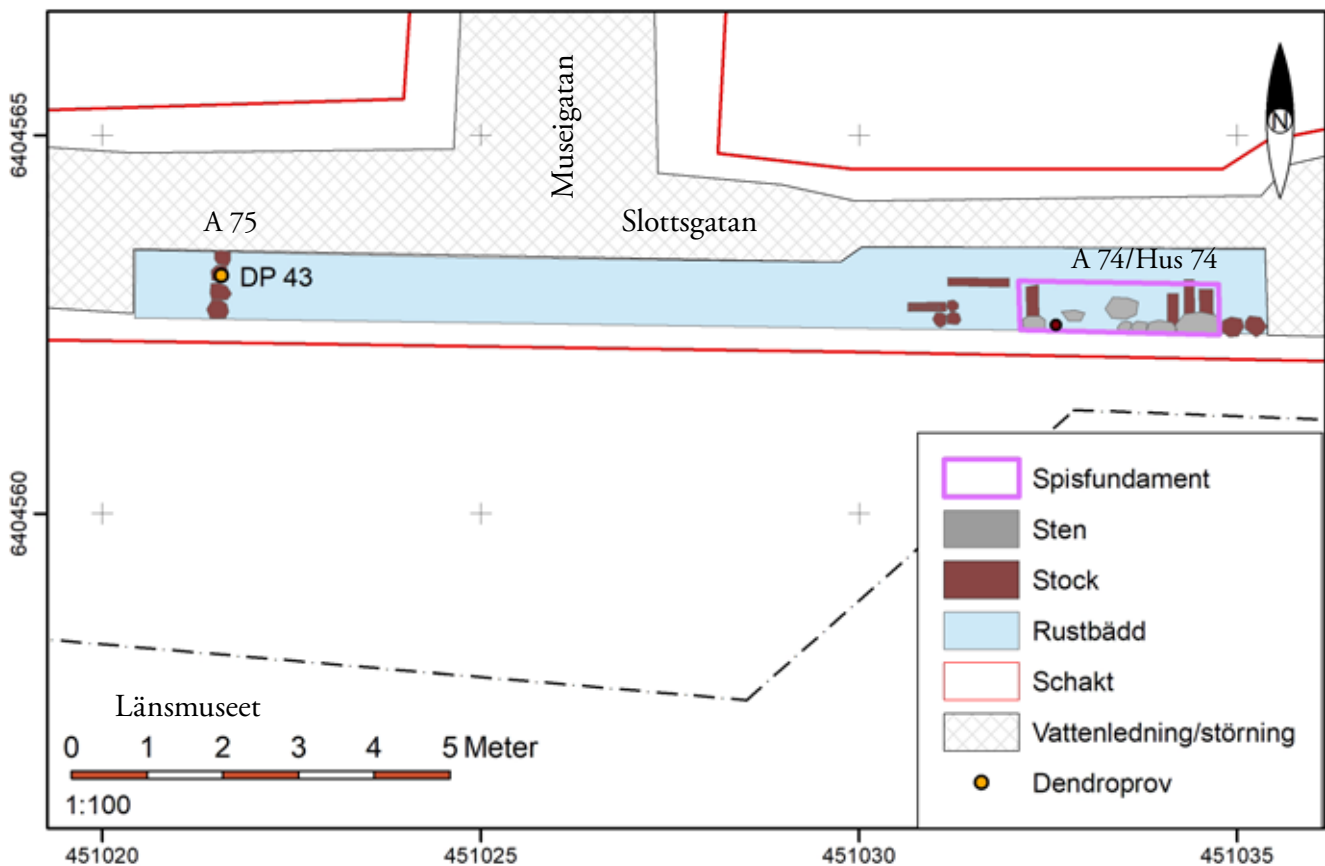
Fortsättningen på schaktet fram till Museiparken innehöll endast sentida ledningar och fyllnadsmassor så inget ytterligare av arkeologisk intresse framkom.

Dendroprover inom delsträckan

I hörnet på parkeringshuset Biblioteket och ingången till arkivhuset togs fyra prover som alla kunde dateras. DP 37, längs åt öster, en liggande stock i nordsydlig riktning, var en tall (A65). Trädet hade fälts inom ett område i sydöstra Västergötland och nordvästra Småland med fällningsåren 1629-1633, se bilaga 3.

Från tomten 211/25 vid nedfarten till källaren under Stadsbiblioteket kom tre prover från grunden till ett spisfundament med nummer DP 38, DP 40 och DP 41. Dessa tre prover från Hus 66, hade mycket samstämmiga resultat, nämligen vintern 1626/27, på både nummer 38 och 40. Ännu äldre var provet DP 41 med fällningsår vintern 1624/25.

Från Hus 68 togs två prover; DP 39 som tyvärr inte kunde dateras, och DP 42, vilken fick en ganska vid datering. Trädet var fällt någon gång 1619–1659. Alla dessa senast nämnda prover kom från tall och från samma område, sydöstra Västergötland och nordvästra Småland. DP43 togs i konstruktion A75, och fällningsåret kunde bestämmas till 1619/1620.

Fynd

En stort antal föremål framkom vid schaktningsövervakningen, totalt 253 fyndposter, se bilaga 1. Då har fynd av samma sort, såsom till exempel trefotsgrytor inom ett område, samlats under en fyndpost, så den sammanlagda mängden är betydligt högre. Den största andelen fynd bestod av yngre rödgods, det vill säga lokalproducerad hushållskeramik. Vardagskeramik av olika sorters kärl har funnits i alla hushåll i staden. Kärlen utgjordes av grytor, krukor, skålar och fat, anpassade i mönster och form till dels köksregionen, dels för servering. Av den totala mängden fynd så var 210 poster just keramik av olika slag. Andra påträffade material var bland annat järn, glas, läder och trä.

Mängden fynd har varierat längs med sträckan. Där de sentida störningarna har dominerat en stor del av den schaktade ytan var naturligtvis fynden få men även mot öster, där det enligt äldre kartor endast fanns kålgårdar, var fyndmängden förhållandevis liten. Längs med Östra torget var fyndmängden också betydligt mindre.

Vid fastigheten Domstolen, i korsningen Slottsgatan/Änkhusgatan ökade fynden betydligt. Där framkom delar av misslyckade bränningar och kärl, precis som vid undersökningen 2018–2020 av en krukmarverkstad (Haltiner Nordström 2024).

Vid Änkhusgatan/Rökerigränd och vid kvarteret Diplomaten/Stadsbiblioteket, där det framkom grunder till byggnader från 1600-talet, ökade också fyndmängden.

Yngre rödgods

Den största mängden tillvaratagna fynd var alltså hushållskeramik av olika slag. Den har tillverkats av krukmakare boende i staden och vi känner till tre olika verkstäder från perioden 1600–1700-tal som undersökts arkeologiskt.

I kvarteret Diplomaten, där parkeringshuset Biblioteket numera ligger, hade tre olika krukmakare sin verkstad; Magnus Soph 1727–1737, Isak Sjöstrand 1751–1781 som även tillverkade kakelugnar och Peter Ekman 1782–1817 (verkstaden lades ner 1830). Där fanns rester efter stora produktioner av kärl och kakelugnar, bland annat misslyckade bränningar, men också ugsinredning (Nordman & Pettersson 2009).

I kvarteret Dromedaren, i hörnet Kanalgatan/ Björngränd, hittades verkstaden efter krukmakarna Banck som var verksamma under perioden 1740–1824. Perioden motsvarar tre olika generationer av krukmakare. Även där framkom mängder av felbränd keramik, en eventuell ugn och delar av en verkstad (Haltiner Nordström 2008).

Inom fastigheten Domstolen, i hörnet Slottsgatan/Änkhusgatan, framkom en närmast komplett krukmarverkstad från 1600-talet med rester efter tre olika brännugnar. Runt verkstaden och i ugnarna hittades felbränd keramik, kakelplattor och olika stöd som använts för att packa brännugnen (Haltiner Nordström 2023, s 21).

Figur 75. En mynning och ett handtag från en trefotsgryta. På mynningsbiten syns rullstämpeldecor, en sotig utsida och grön glasyr. Fyndnummer 105.

Figur 76. Delar av en mindre trefotsgryta med ett helt handtag och rester efter de tre trasiga benen. Även på denna så är utsidan sotig. Fyndnummer 240.

Figur 77. Fatet med dekoren som kallas löpande hund, som tillverkats i verkstaden vid Änkhusgatan under 1600-talet. Fyndnummer 20.

I hushållen användes som sagt en hel del keramik även om kärl i trä också var vanliga, men de har inte bevarats lika bra i jorden. Delar av två träskålar och en möjlig tallrik har bevarats, se fyndlista Bilaga 1. Den största fyndmängden av yngre rödgods utgjordes av 49 fyndposter med fat eller delar av fat. De har haft olika mönster där det vanligaste var hornmålad dekor. Det betyder att ett kohorn användes där spetsen sågades av och en fjäderpenna eller liknande placerades i hålet för att lättare åstadkomma en tunn linje. Sedan hälldes glasyr ner i hornet och så kunde man "måla" mönster. De vanligaste mönstren var cirklar, prickar, vågmönster, geometriska figurer och streck.

En annan dekorationsmetod var hemring. En tunn stålfjäder hoppar upp och ner över ytan när drejskivan var igång. På så sätt bildas små prickar på ytan som löper likt ett band över fatet. Färgen på prickarna har lerans färg då den färgade glasyren försvinner när fjädern kommer ner i den fortfarande mjuka leran. Banden med prickar kan vara flera parallella band över brättet till det dekorerade kärlet.

Färgerna på glasyren man använt har varit gulbeige, en så kallad engobe, vilket var en uppslammad vit lera som kunde användas både att täcka ett helt kärl, eller till att måla mönster i andra färger. Andra färger var olika nyanser av grön, röd, gul, brun och den lite mera sällsynta blå färgen.

Krukor och trefotsgrytor

Kärlet kan delas in i de som använts i köksregionen som hade ett lite enklare utförande och serveringskärl som var mer dekorerade. Vanligast bland de förstnämnda var trefotsgrytorna. De upptog 31 fyndnummer bestående av både själva kroppen till grytan, men även avslagna ben och handtag. I grytorna har man lagat mat på spisfundamentet över öppen eld. De har oftast en sotig utsida efter elden och de gick lätt sönder där benen/fötterna har fästs på krukans. Grytorna hade tre ben och ett kraftigt handtag som oftast var ihåligt för att inte bli så varmt. Oftast är det bara insidan som blivit glaserade, för att kärlet skulle hålla vätskan. Utsidan saknar i regel dekor. De kan dock ha en rullstämpeldecor vid mynningen i form av små rektanglar eller streck, som tryckts in med en stämpel innan leran torkat. Intrycken kan ligga i flera parallella rader längs med mynning eller på bukdelen. Glasyren har ofta en grön eller brun färg, se figur 75 och 76.

Krukorna som användes i köket har också ett enklare utförande utan dekor och de har använts för att tillaga och förvara livmedel i.

Serveringskärlet har varit mer dekorerade. De kan ha mönster och glasyr både på utsidan och insidan. Formerna på kärlet var stora fat, skålar med och utan handtag, och krukor med målade motiv på utsidan. Faten upptog 49 fyndnummer och skålarna 35.

Fat

På faten var färgerna grön, gul, svart och röd vanligast. Ovanpå de färgade mönstren applicerades sedan till den täckande och blanka blyglasyren. Den kunde vara ofärgad eller med olika pigment men framför allt skapade den en blank och hållbar yta som gjorde kärnen lätta att hålla rena. Denna blanka yta gör skärvorna ganska svåra att fotografera. Mönstren var vanligen koncentriska: cirklar, vågband, stora fyllda prickar och geometriska motiv men även växtornamentik användes.

Från krukmakeriet vid korsningen Slottsgatan/Änkhusgatan framkom flera fat som direkt kunde kopplas till den produktion som ägt rum där. Bland annat fyndnummer 20 med geometriskt mönster i grått och svart på lerans rödbruna färg. Mönstret som kallas löpande hund, har cirklar som likt en vågrörelser sitter ihop. I mitten av vågen bildar gult och grönt en marmorerad effekt, se figur 77. Ett sparsmakat mönster fanns på faten med fyndnummer 132 där endast två färger har använts till dekoren, gult och grönsvart. På brättet till fatet fanns ormliknade mönster, vågmönster och geometriska dekor, se figur 78. Flera fat med liknande dekor, och den speciella lite flytande svarta glasyren, framkom i ett gränsdike mellan tomterna 161 och 162 som hade fyllts upp med misslyckade bränningar under andra halvan av 1600-talet. Ytterligare ett fat från samma produktion syns i figur 79 med mönster i grått och grönt (Fnr 12).

En tupp med en tydlig kam och stjärtfjädrar pryder fatet med fyndnummer 108. I botten av fatet, i den så kallade spegeln, syns ett tupphuvud med näbb och ett stort öga. Intill huvudet skymtar delar av stjärtfjädrarna, allt målat med horn i den gula färgen som är typisk för piplera, se figur 81. Det var en ljusbrännande lera som slammades upp med vatten för att få en vällingliknande konsistens som man kunde måla med.

En skärva med både bokstäver och siffror bildar ordet ANNO 168?, som torde stå för ett år på 1680-talet, se figur 80. Årtalet passar väl in under perioden som verkstaden var i bruk.

Vid Stadsbiblioteket/Arkivhuset framkom två fat som troligen tillverkats i krukmakerier i kvarteret Diplomaten. Faten framkom inom den grundläggning med spisfundament (A69 i Hus 68) som låg intill nerfarten till bibliotek och arkivhus, se figur 64 och 82. Här bestod den typiska dekoren av den ljust gula och heltäckande engoben. Därefter har man ristat fram ett mönster med tunna linjer och adderat gröna och röda fält över engoben i ett växtmotiv (Fnr 229).

Skålar

Vid undersökningen framkom 37 fyndnummer med skålar. Här fanns sådana som tillverkats inom verkstaden i fastigheten Domstolen. Den som fått namnet typ 1 syns i figur 83 med fyndnummer

Figur 78. Ett fat av den äldre typen där en mycket mörk och lite flytande svart glasyr har använts. Fyndnummer 132.

Figur 79. Fat med den högblanka blyglasyren och hornmålat mönster i grått och grönt. Fyndnummer 12.

Figur 80. En bottendel av ett fat med både bokstäver och siffror som bildar ordet ANNO och ett troligt årtal. Fyndnummer 135.

Figur 81. Fatet med en målad tupp i botten spegeln. Man ser huvudet med ett tydligt öga och delar av stjärtfjädrarna. Fyndnummer 108.

Figur 82. Fatet som tillverkats i ett av krukmakerierna i kvarteret Diplomaten under 1700-talet. Fyndnummer 229.

85. Dessa skålar har ett markerat brätte med kanter där rullstämpeledekor placerats på utsidan, runt mynningen.

Av domstolstypen typ 2 fanns flera skålar, som har ett liknande brätte som typ 1 men där man bemålat brättet istället. Fyndnummer 102 är ett typiskt exempel med en geometrisk dekor i gult och grönt, se figur 86. Denna skål har även fått en vågformad list vid mynningen över den målade dekoren.

Skålarna har även haft olika typer av handtag. Det har varit hankar som suttit fast längs med mynningen men även handtag med en tryckt form. Det lilla handtaget som formats som en ängel med hög frisyra, fyndnummer 110, har tillverkats i verkstaden i kvarteret Domstolen. Den fick det inofficiella namnet "punkdamen" på grund av frisyren, se figur 84.

Ytterligare ett handtag från samma verkstad är den större ängeln, fyndnummer 32. Den har även dekorerats med fläckar av engob och under hakan syns några bokstäver, ADS, se figur 85. Dessa bokstäver har troligen karvats in av den snickare som gjorde originalformen i trä, en så kallad patris. I träformen har sedan en avgjutning i lera gjorts, en så kallad matris, som sedan användes flera gånger när dessa handtag skulle formats. I matrisen, som var en negativ form, var bokstäverna spegelvända som i slutprodukten sedan blivit läsbara. En mängd av dessa handtag i form av änglar, har tillverkats i samma verkstad och de har alla samma bokstäver.

Figur 83. Skål av typ 1 med den typiska rullstämpeledekoren runt mynningen. Fyndnummer 85.

Kakel

Verkstaden inom kvarteret Domstolen har varit verksam från 1620-tal och fram mot 1700-talet. Där har en stor mängd olika kärl tillverkats men även kakelplattor till så kallade biläggargugnar. Ugnarna har inte varit av den vanliga sorten med en eldstad i mitten som började tillverkas under 1700-talet, utan dessa hade en värmekälla i ett annat rum. Det kunde vara i det anslutande köket eller i en korridor med eldstad, där man eldade och via en rök/värmekanal genom väggen spreds värmen. Via rökkanalen fördes värmen in i

det värmemagasin som fanns i biläggargugnen. Ugnen värmde alltså upp rummet helt utan störande rök.

Sex fyndposter innehöll olika kakel. Två av dessa, fyndnummer 16 och 33 var av samma sort med grön glasyr och ett mönster av olika blommor, bland annat nejlika och ros, se figur 87 och 88. Fyndnummer 65 var en del av en så kallad sims, en fris, som ofta placerats i toppen på ugnen som en utskjutande dekor. Den har varit utan glasyr och med ett lejonhuvud och växtdekor på, se figur 89. Den saknade också glasyr så det kan handla om en skröjbränning, där man planerade att lägga på glasyren vid nästa bränning. Flera fragment av denna sort med ett lejonhuvud har påträffats inom kvarteret Dolken, intill Östra torget, där de hade både brun och grön glasyr men även utan glasyr (Stibéus 2008, s 71).

Ett kakelfragment var ett bladkakel med växtdekor och svart matt glasyr, se figur 90. Den svarta glasyren lades på för att kakelugnen skulle likna de tyska sättugnarna i järn som var högsta mode under första halvan av 1600-talet. Järnet var dyrare än leran så man gjorde kakel med svart glasyr eller oglaserade kakel som färgades med spissvärta (Jeppsson & Tagesson 2014, s 268).

Ytterligare en produkt som verkstaden har tillverkat var glaserade kritpipor. Kritpiporna köptes in från England eller Holland i stora mängder och det stora flertalet användes med den vitbrännande leran synlig. I verkstaden har man dock tryckt ner de smala skaften i en obränd lera, det kunde vara en pipa eller upp emot 50 pipor i samma lerklump som glaserats och brändes på samma gång. Färgerna som förekommer är gult och grönt. De olika pipstöden, som piporna ställdes i, hade olika form – runda, trekantiga och rektangulära. Dessa pipstöd är en ganska ovanlig fyndkategori vid arkeologiska undersökningar, både nationellt och i Jönköping. Men i verkstaden i kvarteret Domstolen fhittades många pipstöd (Haltiner Nordström 2023, s 21). Exemplet som framkom i slottsgatan hade grön glasyr på översidan, fyndnummer 51, se figur 91.

Figur 84 och 85. Två olika typer av påträffade handtag i form av änglar. Dels den med hög frisy som vi inofficiellt kallade "punkdamen" och den med bokstäver under hakan. Fyndnummer 110 och 32.

Figur 86. Skål med ett målat brätte och en vågformad kant som hör till Typ 2 efter fyndmaterialet från Domstolen. Fyndnummer 102.

Figur 87 och 88. Bladkakel med två olika gröna nyanser i glasyren och ett kakelfragment från ett hörn. Alla tre bitarna har samma dekor av olika växter, bland annat nejlika och ros. Fyndnummer 16, överst, och 33.

Figur 89. Kakelsimsen med lejonhuvudet som saknar glasyr, fyndnummer 65

Figur 90. Det svarta bladkaklet med fyndnummer 88.

Rester efter keramiktillverkning

I 1700-talsugnarna användes vid bränning ett föremål som kallas kapsel eller koker. Det var runda cylindrar med flera trekantiga hål där kokerpinnar av bränd lera med en triangulär genomskärning stacks in. Kapslarna har varit över 0,2–0,4 meter i omkrets och flera decimeter höga. Pinnarna gjorde det möjligt att hänga upp skålar och fat inuti kapseln vid bränning, så att inte de olika kärlen skulle vidröra varandra. Om detta skulle ske så gjorde den heta glasyren att de smälte ihop, så kallad sintring. Då måste kärlen kasseras. Fyra delar av kapslar och en kokerpinne hittades längs med Slottsgatan, se figur 92.

Man använde även små stöd i oglaserad lera, en så kallad trefot. Dessa kunde ställas mellan fat och skålar för att hålla isär kärlen vid bränning. En sådan trefot med tre piggar som stöd har fyndnummer 235 och syns i figur 93.

En skärva som blivit hårt bränd med fastsmält grus och lerklumpar längs mynningen finns under fyndnummer 17, se figur 94. Tolkningen av sådana bitar är att de ingått i ugnsinredningen i 1600-talsverkstaden och legat på botten av brännugnen. På så sätt har det skapats utrymme för den heta luften att cirkulera, vilket var nödvändigt för att få en jämn temperatur i hela ugnen. Vid Änkhusgatan har sådana skärvor hittats i större mängd. De representerar en ny fyndgrupp som hör hop med bränning av kärl under 1600-talet. De ersattes senare av andra typer av stöttor och ugnsinredningar, såsom det som hittades utanför stadsbiblioteket.

Alla föremål tillverkade i lera får till största delen anses ha utgjort dåtidens sopor. Vid anläggandet av Slottsgatan behövdes stora mängder fyllnadsmaterial för att fylla upp till den nya marknivån i de tidigare sankmarkerna. Man har då passat på att bli av med avfall av olika slag. Där verksamheter som skapade stora mängder avfall såsom krukmakeri, skomakeri och slakteri har slängt sitt skräp här. Detta gäller även de gjutformor som framkom. Vid gjutning av grytor i brons skapades mycket stora mängder av avfall då varje gryta behövde en egen lerform som slogs sönder. Gjurformarna togs sedan tillvara och användes som fyllnadsmaterial vid markarbeten

Figur 91. Del av ett stöd för kritpipor när de skulle brännas för att få en skyddande glasyr med färg. Piporna i detta stöd har fått en grön glasyr, fyndnummer 51.

Övriga fynd

Av järnföremål påträffades tre knivar, några möjligen redskap och en brodd. I läder hittades ett antal sulor och delar av skor samt sju fyndposter av föremål i trä, se bilaga 1. Ett profilerat handtag i trä av något slag, syns i figur 96. Handtaget har en utskuren och mönstrad spets i ena änden men har tyvärr brutits av i den andra, fyndnummer 250, se bilaga 4. Ytterligare träföremål var ett lock eller tallrik, delar av två skålar, en sprint och en plugg, se bilaga 1. I figur 95 syns en konserverad skosula med en kraftig klack där träubbar och en spik i järn fortfarande sitter kvar, se bilaga 4.

Av glas framkom ett antal delar av flaskor och ett fönsterglas. Bitar av kärl i porslin och fajans påträffades också. Lite slagg som var starkt förglasat, ett bryne och en bit eldslagningafflinta var föremål i sten. Ett handtag och någon form av redskap tillverkat i ben hittades i schaktet. Dessa fyndkategorier får nog anses vara typiska saker som tappats i en gatumiljö, antingen när man anlade gatan eller när man färdats längs med den.

Slottsgatan berättar

Möjligheten att undersöka en så lång sträcka inom den östra delen av staden har gett ny information gällande stadens expansion och utbyggnadstakt.

När staden skulle flyttas efter stadsbranden 1612, på grund av svårigheter att skydda staden från framtida anfall från den danska armén, så var det till en ogästvänlig miljö. Mellan Vättern och Munksjön fanns en smal sandrevl där vägen till och från staden löpte. Söder om vägen låg en sank- och blötmark som delvis nyttjades som betesmark av Jönköpings borna. Öster om den medeltida staden ville man inte bo just på grund av dessa omständigheter men därtill blev man tvingad av staten. Med löften om olika skattelättnader så började staden att byggas upp på nytt, något som arkeologiska undersökningar kunnat vittna om. Hur gatorna har

Figur 92. Ett så kallat koker eller kapsel med det trekantiga hålet, som gjort stapling av fat som skulle brännas, möjlig. Fyndnummer 239

Figur 93. En så kallad trefot med sina tre piggar som fungerat som stöd. Dessa användes i brännugnen för att sära på de glaserade föremålen så att de inte skulle smälta ihop. Fyndnummer 235.

Figur 94. Ett fat som kasserats på grund av en misslyckad bränning. Det har sedan använts som ugnsinredning i botten på brännugnen för att den heta luften skulle cirkulera bättre mellan de staplade kärlen. Då har gruset bränts fast. Fyndnummer 17.

Figur 95. En av de konservvarede skosulorna bestående av läder och bark. Klacken hålls ihop med spik i järn. Fyndnummer 253 c.

Figur 96. Ett handtag av något slag med en utsmyckad spets i ena änden, den andra har gått av. Fyndnummer 250.

varit uppbyggda och planerats, och med vilken hastighet, är detaljer som vi tidigare bara kunnat gissa genom att lägga pussel med resultaten från gårdarna. Nu har vi resultat från en över 600 meter lång gata från mitten av staden och ut till den östra utkanten. De östra delarna benämns framför allt som kålgårdar i de äldre kartorna.

Den första etableringen

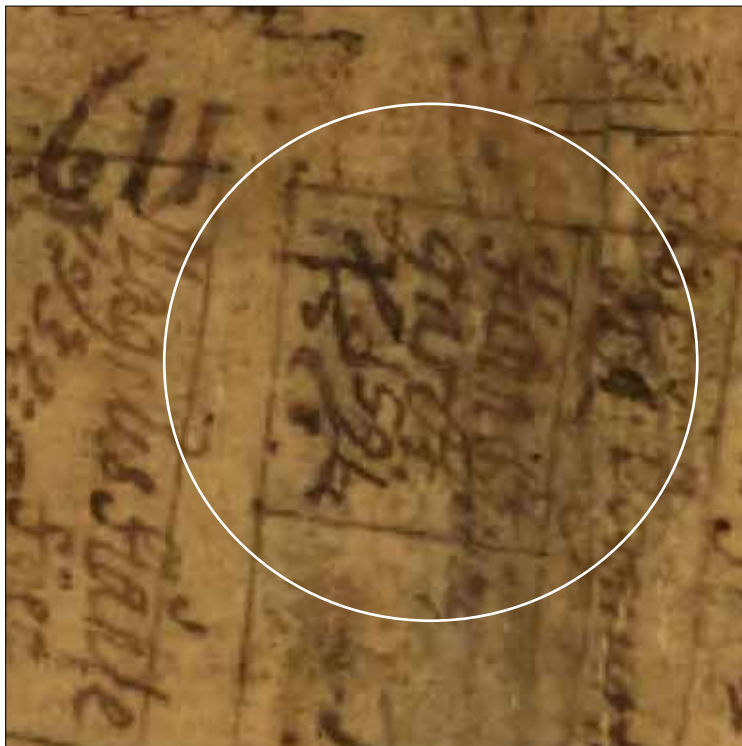
Resultatet från dendrodateringarna visar att utbyggnaden inte börjat i väster och fortsatt mot öster som man kunde förvänta sig, utan de äldsta dateringarna kom från korsningen Slottsgatan/ Röckerigränd och i det som varit tomt nummer 126, enligt 1696 års karta, se figur 17. I den norra delen av grunden till vad som tolkats som två byggnader var den samstämmiga dateringen år 1618/1619. Just dessa två byggnader har även varsin speciell utbyggnad ut mot Slottsgatan som tolkats som trappor.

Vid arkivgenomgång och analys av äldre kartor har det med svårighet tolkats som att det står Baumgart över tomt 126, se figur 97. Baumgart, som hette Liborius i förnamn, blev apotekare i Jönköping 1656 och rådmann 1666 och får anses ha varit en betydande man i staden. Bland annat så skänkte han en ny ljuskrona till Kristine kyrka 1674 (Jönköpings historia 1919, tredje delen, s 169). Dock är det inte helt klart att det är på denna tomt apotekaren Baumgart har bott eftersom flera adresser finns uppgivna i arkiven. Det har även ansetts som lite finare att bo vid Östra Storgatan än på Svenska Maden, som detta område öster om Breda hamnen, kallades. Liborius Baumgart hade även en son med samma namn, som var kanslist på Göta Hovrätt. Han dog 1714 och kan också vara ägare av den aktuella tomten, om nu den snirkliga texten från kartan tolkats rätt, se figur 94. Detta är den tidigaste tomtägaren vi känner till genom kartmaterialet, men med den tidiga dateringen kan naturligtvis andra ägare till husen, inom tomt 126 ha funnits.

Vid jämförande dateringar från andra undersökningar i närheten så framstår 1618/1619 som en relativt tidig datering. Från kvarteret norrut, tvärs över Slottsgatan, Dovhjorten, visar dateringarna att man påbörjat grundläggningen med utstakning och anläggandet av tomtmark på 1620-tal. Den första bebyggelsefasen dateras till 1630–1640-tal med enklare hus på träsyll (Bramstäng Plura 2012).

Vid Östra Torgets västra sida har kvarteret Dolken undersökts där man haft en etableringsfas under perioden 1620–1623. Bostadshusen bestod av ett eller flera rum med spisar eller biläggargugnar som placerats i hörnen. Syllstockarna låg direkt på underlaget utan syllstenar (Stibéus 2008), se figur 98.

Inom kvarteret Diplomaten, söder om Slottsgatan, i den västra delen av aktuell undersökning, har grundetableringen daterats till 1620–1630-tal. Detta gällande den norra delen, längs med Slottsgatan, för att under 1630-tal fortsätta med resterande tomter (Nordman & Pettersson 2009), se figur 98.

Figur 97. Utdrag ur kartan med markägare inskrivna från 1696. Handstilen var svårläst och det är mycket information skrivet i rutan för tomt 126. Tomten har markerats med en vit ring.

Varför just denna del av Slottsgatan ser ut att etableras tidigast är oklart. Tomterna måste ha stakats ut tidigt efter beslut om flytt av staden och tilldelats olika ägare. Möjligen så har ägaren för denna tomt haft extra bråttom eller så har man haft timmer liggande på tork sedan tidigare.

I området utanför läns museet och Stadsbiblioteket tyckts nästa grundläggning äga rum. Den sker under perioden 1620–1630 med tre byggnader med kraftiga grundstockar, syllstenar och lergolv. Två av byggnaderna har haft spisfundament vilket tyder på en bostadsfunktion med uppvärmningsmöjligheter. Dateringen stämmer även bra med resultatet från både Diplomatens, i anslutning mot sydöst, och Dolken tvärs över Slottsgatan som undersöktes tidigare.

Under samma period etablerades även grunderna till byggnaderna och gårdesgården vid Björngränd och tomt 128 på den södra sidan av Slottsgatan, i aktuellt projekt. Tre dateringar gav resultatet 1627–1629, se figur 98.

Den andra etableringen

I kvarteret Domstolen vid korsningen Slottsgatan/Änkhusgatan framkom en lite spretigare datering, dels de från den aktuella undersökningen från gavlarna i husen ut mot Slottsgatan, dels från tomtgränser och verkstaden för krukmakeriet inne på tomten som undersöktes 2020–2021 (Haltiner Nordström 2024).

I schaktet för vatten och avlopp kunde endast tre dendroprover av sju dateras på grund av att flera prover innehöll för få årsringar. De tre gav resultat till perioden 1645–1654 och en större stubbe i

Figur 98. Karta med de tidigare undersökningarna som resulterat i dateringar på byggnader. A= Smedjegatan/Apeln, B= Dolken, C=Diplomaten, D= Droskan, E=Dovhjorten, F= Domstolen, G= Domherren, H= Citadellet. Skala 1: 5000.

gränden med en vid datering till perioden 1550–1620 som är svår att använda i resonemanget på grund av det stora tidsspännet, se bilaga 3.

Vid den tidigare undersökningen av tomten, fastigheten Domstolen 1, så kom flera olika resultat. En stock i krukmakarverkstaden hade fällningsår 1613/14 som är en verkligt tidig datering. Då skulle verkstaden ha varit etablerad snabbt efter stadens flytt strax efter 1612 och stämma med tolkningen att kakel till biläggargrunden i kvarteret Dolken har tillverkats här under 1620-talet. Dock så är en enda datering vanskelig och stocken kan ha legat på tork många år eller blivit återanvänd.

Ett fähus och de två yngre brännugnarna till verkstaden har samstämmiga dateringar till 1658–1659. Längst ner i söder mot Odengatan har en grundkonstruktion/fundament av stående stockar daterats till 1625/26 inom tomt 155. Den har legat öster om verkstaden och större delen av den tomten har förstörts av sentida byggnation, vilket försvårat tolkningen av verksamheten inom tomten. Klart är iallafall att de olika tomtägarna har fyllt upp den sanka marken mot söder i lite olika takt (Haltiner Nordström, 2024).

Den östligaste delen av Slottsgatan verkar ha byggts ut lite senare. Under perioden 1656–1665 har grundläggningen till själva gatan anlagts. Här har inga byggnader framkommit utan bara rustbäddar och gärdesgårdar som har flankerat gatan. Staketet

har dels markerat starten på de flankerande tomterna men kunde även stoppa betande djur från de olika tomterna och kålgårdarna, att komma upp på gatan.

Direkt öster om Ulfsparrégatan, på den södra sidan av Slottsgatan, undersöktes fastigheten Domherren år 2018. En större yta visade sig ha innehållit sex kålgårdar där stadsborna odlat grönsaker och medicinalväxter. Genom dendroprover på stockar och stötar har två skeden kunnat ses i området. De större tomterna i den södra delen av ytan fick dateringen 1626/27. De mindre i väster har etablerats under 1680-tal (Haltiner Nordström 2019), se figur 98.

Inom kvarteret Citadellet, mellan Ulfsparrégatan och Tullportsgatan, på den norra sidan av Slottsgatan, utfördes en undersökning 2017. Här framkom bland annat stora odlingsbäddar där man odlat en blandning av grönsaker och medicinal växter, bland annat tobak. En gårdsgårdsstör kunde dateras till 1624/25 (Haltiner Nordström 2018), se figur 98.

Så trots att gatans grundläggning kan placeras till 1650–1660-tal så har tomterna, både norr och söder om gatan, brukats för odling redan från mitten av 1620-talet. Tolkningen är att från början så kunde stadsborna ta sig till sina odlingar längs en mindre stig eller upptrampad väg. När odlingarna utökades blev det nödvändigt att göra en stadigare uppbyggnad med rustbäddar i olika riktning, för att kunna transportera jord, gödsel och grönsaker till och från kålgårdarna. Stadens tillväxt och ökande befolkning hade säkert även behov av flera färdvägar in i stadskärnan vilket gjorde att vägsystemet behövde förbättras.

De yngsta dateringarna kommer från Rökerigränd med resultat till perioden 1680-1714. De skulle kunna tillhöra en yngre byggnad som uppförts i det nordvästra hörnet på tomt 126 (se figur 17), i korsningen Slottsgatan/Rökerigränd. Stockarna kan också tillhört grändens grundläggning som först på slutet av 1600-talet behövde utvidgas. Ju mer mark som behövdes för stadens utveckling ju mer kärrmark fylldes ut mot söder.

Söder om Östra torget, i kvarteret Droskan, har bebyggelse från mitten av 1600-talet framkommit främst i den norra delen av tomten, mot Breda hamnen som låg här. På innergården till de hus som byggts under 1900-talet längs med Slottsgatan gjordes en mindre undersökning 2021. Inom fastigheten Dvärgen framkom tomtgränser i form av gärdegårdar, en trälagd passage och en brunn. Brunnen kunde dateras till perioden 1580–1615 vilket var en förvånande tidig datering (Haltiner Nordström 2022). Även här, som i andra tidiga dateringar, kan virket vara återanvänt från en äldre byggnad. Men om nu en brunn byggdes i sekelskiftet 1500–1600, så kommer saken i en helt annat läge. Tanken på en brunn bland strandängar och kärrmark i utkanten av staden är spännande. Den medeltida staden låg på sanden väster om kanalen med utsikt över Vättern, Munksjön och den smala remsa som utgjorde vägen vidare

mot öster. Vi vet från pollenanalyser från närområdet att här funnits en öppen vegetation som utgjorts av både odlad och gräsbevuxen mark. I mindre omfattning fanns dungar med blandskog med inslag av björk och ek. Rikligt med pollen från sädeslag visar att det odlats. Trampört indikerar hårt kreaturstrampad eller annan hårt belastad mark (Haltiner Nordström 2018, Bilaga 2). Brunnen kan alltså ha använts för både djur och bevattning av växter.

En annan tolkning är att brunnen byggts intill annan bebyggelse såsom förråd och bostadsbebyggelse som anlagts mycket tidigt på Öster. Även om inte dessa byggnader funnits med på äldre kartmaterial så har bevisligen sådana funnits inom både kvarteret Diplomaten, Domstolen och längs Slottsgatan inom kvarteret Dvärgen från tidigt 1600-tal (Nordman & Pettersson 2009, Haltiner Nordström 2023).

Denna tolkning skulle ge en helt ny pusselbit så till vida att den östra delen av Jönköping tagits i bruk tidigare än beslutet om stadsflytten efter den stora stadsbranden 1612.

Utvärdering av undersökningsplanen

En frågeställning i undersökningsplanen var att besvara om det fanns någon grundkonstruktion till gatan och om den i så fall kunde dateras? Hjälpte Kronan till vid stadsflytten och kunde tecken på det ses vid undersökningen? Har gatan vid något tillfälle breddats och kunde detta ses tydligt? Fanns skillnader i gatukonstruktionen mellan det odlade området i den östra delen och den bebyggda delen mot väster?

Alla dessa frågeställningar har fått ett svar. Flera olika grundkonstruktioner har funnits längs med Slottsgatan. Skillnaderna har troligen inte berott på användningsområdena vid sidan av gatan utan istället hur bärande den uppfyllda marken varit. I öster har det varit blötare och mera ostabilt där man behövde rustbäddar, ibland i flera skift och lagda i olika riktningar. Dessa har delvis kunnat dateras och resultatet visar i vilken takt gatan har byggts ut. Likheten med hur konstruktionen såg ut inom de olika delarna av gatan tyder på en organiserad arbetsledning och insats som kan ha gjorts av Kronan.

Gatan har varit smalare under 1600-talet då framkomna gårdsgårdar på båda sidor av schaktet visade att gatan haft en bredd av cirka 4 meter, se sidan 10-11 och figur 10. Breddningen till befintlig bredd har skett i modern tid.

Eftersom Slottsgatan breddats åt söder i modern tid framkom även flera gavlar och grunder till byggnader som tidigare legat söder om Slottsgatan. Två av byggnaderna hade dessutom en utbyggnad ut i gatan som tolkats som en trapp av något slag.

Flera tidiga årsringsdateringar visar att grundläggandet även inom Svenska Maden gjordes snabbt efter flytten av staden i slutet på 1610-talet.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-5938-2021
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2021-08-17
Jönköpings läns museums dnr: 2021-211
Uppdragsgivare: Jönköpings kommun
Rapportansvarig: Susanne Haltiner Nordström
Rapportgranskning: Mikael Nordström
Fältansvarig: Susanne Haltiner Nordström
Fältpersonal: Emma Boman, Jörgen Gustafsson, Susanne Haltiner Nordström, Kristina Jansson
Fältarbetstid: 2021-10-18–2023-03-01
Län: Jönköpings län
Kommun: Jönköpings kommun
Socken: Jönköpings socken
Församling Kristine
Fastighetsbeteckning: Slottsgatan
Belägenhet: Ekonomiska kartans blad 64E
OfS, 64E OfN
Koordinater: N 6404500 E 451250
Koordinatsystem: Sweref 99 TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökningsyta: 3200 m²
Fornlämningsnummer: L1973:2508
Fornlämningstyp: Stadslager
Tidsperiod: 1600–1700-talet
Fynd nr: 1-253. JM.57043
Tidigare undersökningar: Rapporter över undersökningar i närområdet: Kvarteret Diplomaten JLM 2009:40, Kv Dolken och Droskan JLM 2008:88, Kv Dromedaren JLM 2008:97, Kv Domstolen JLM 2023:21, kv Domherren JLM 2019:45, kv Citadellet JLM 2018:30

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Riksarkivet, Stockholm (<https://sok.riksarkivet.se/>)

Mantalslängder 1642–1820 Jönköpings län, SE/RA/55203/55203.05/15.

Kartmaterial

Lantmäteriet (<https://historiskakartor.lantmateriet.se/>)

Lantmäteristyrelsens arkiv: Tomtkarta från 1696 med akt nummer: 06-jös-12.

Tomtkarta från 1696 med akt nummer F VI 49, mindre.

Lantmäteristyrelsens arkiv E61-1:19. Jönköpings stad, avmätning 1802.
Lantmätare Gustav Ödvall

Ekonomiska kartan från 1956.

Riksarkivet (<https://sok.riksarkivet.se/>)

Sverige Topografiska kartor, Småland och Öland, detaljkartor, SE/KrA/0400/13B/047 a (1821), bildid: K0002658_00001.

Jönköpings kommun

Plankarta över Jönköpings stad, upprättad av stadsingenjör Einar Adell 1915 samt

Tryckta källor och litteratur

Bramstång Plura, C, Carlsson K, Rosén, C. 2012. *Nio tomter i Jönköping, Småland, Jönköpings stad, kvarteret Dovhjorten (Druvan), RAÄ 50, UV Rapport 2012:119 Arkeologisk undersökning. Stockholm.*

Haltiner Nordström, S. 2008. *Krukmakarna Banck. Inför byggnation inom kvarteret Dromedaren 1 och 2, fornlämning 50, Jönköpings stad. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2008:97.*

Haltiner Nordström, S. 2018. *Odling i 1600-talsstaden. Rapport över arkeologisk undersökning av stadslager inom del av RAÄ-nr Jönköping 50:1, inför bostadsbebyggelse inom kvarteret Citadellet 10, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län. Jönköpings läns museum Arkeologisk rapport 2018:30. Jönköping.*

Haltiner Nordström, S. 2019. *Kålgårdar i Jönköpings utkant. Arkeologisk undersökning av stadslager RAÄ-nr Jönköping 50:1 (L1973:2508) inom del av fastigheten Domherren 23 i Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län. Jönköpings läns museum Arkeologisk rapport 2019:45. Jönköping.*

Haltiner Nordström, S. 2022. *En brunn på Öster. Arkeologisk förundersökning i fastigheten Dvärgen 18 inom fornlämning L1973:2508, inför spill- och dagvattenledning, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län. Jönköpings läns museum Arkeologisk rapport 2022:21. Jönköping.*

- Haltiner Nordström, S. 2024. *Ett 1600-talskrukmakeri med verkstad och ugnar i Jönköping. Arkeologisk undersökning av stadslager L1973:2508 inför husbyggnation inom kv Domstolen 1, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län.* Jönköpings läns museum Arkeologisk rapport 2023:21. Jönköping.
- Jeppsson, A & Tagesson, G. 2014. *Kvarteret Gasellen 4 och 25 samt del av Kvarnholmen 2:2. Småland, Kalmar län, Kalmar stad och kommun, Kalmar domkyrkoförsamling, RAÅ 93.* UV Rapport 2014:93 Särskild arkeologisk undersökning. Redaktör Göran Tagesson.
- Jönköpings historia I-IV. (red Rudolf Björkman) 1917–1920. Jönköping.
- Nordman, A-M & Pettersson, C. 2009. *Den centrala periferin. Arkeologisk undersökning i kvarteret Diplomaten, faktori- och hantverksgårdar i Jönköping 1620–1790, RAÅ 50, Jönköpings stad.* Jönköpings läns museum Arkeologisk rapport 2009:40. Jönköping.
- Stibéus, M. 2008. *Tyska Maden i 1600-talets Jönköping. Tre undersökningar i kvarteret Dolken och kvarteret Droskan, RAÅ 50. Kristine församling i Jönköpings stad, Jönköpings län.* Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2008:88. Jönköping.
- Vretemark, M. 1997. *Från ben till boskap. Kosthåll och djurhållning med utgångspunkt i medeltida benmaterialet från Skara.* Skrifter från Läns-museet Skara nr 25. Nossebro.

Bilaga 1. Fyndtabell

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
1	Keramik	Fat	Lera	579	9	26	Hornmålade, grön, gul glasyr, engob. Prickar ränder.		Mellan Tullportsgatan och kv Citadellet	
2	Ostindiskt porslin	Skål	Lera	19	1		Cappuccinobrun framsida, blågrönt växtmotiv		Mellan Tullportsgatan och kv Citadellet	
3	Keramik	Fat	Lera	403	4		Tre olika fat, hornmålade, gul, grön och piplera. Ränder, prickar, grind		Kv Citadellet	
4	Keramik	Fat	Lera	262	6	26	Botten, buk, mynning, hornm, oliv, grön, piplera. Prickar, ränder		Kv Citadellet	
5	Keramik	Fat	Lera	477	7	25	Olika fat, oliv, gul, grön. Ränder, prickar, geometriskt mönster		Kv Citadellet	
6	Keramik	Skål	Lera	112	2	18	Skål med brett brätte och hank. Prickar på hanken, cirklar, ränder och streck på brättet. Piplera och grön glasyr		KV Citadellet	
7	Keramik	Skål	Lera	92	1	15	Ristat, mönster uts, med vägband som bildar romber. Blyglasyr ins.		Kv Citadellet	
8	Keramik	Kruka	Lera	249	1	19	Mynning med handtag, blyglasyr på ins, sotig uts		Kv Citadellet	
9	Keramik	Kruka	Lera	101	1		Mycket tjockt gods, 1,3 cm. Grönbrun glasyr på ins		Kv Citadellet	
10	Keramik	Skål	Lera	348	3		Botten med hornmålade ränder och prickar i grönt		Kv Citadellet, vid gårdesgård på södra sidan	
11	Keramik	Gryta	Lera	98	1		Ganska grovt gods, brungrön glasyr ins, runnen blyglasyr uts. Drejvulter på uts.		Ulfspärregatan, västra sidan	
12	Keramik	Fat	Lera	369	9	27	Ett fat med flera delar, hornmålade geometriska motiv i botten, ränder, prickar och grind piplera och grön		Ulfspärregatan, i stenscott stolphål	
13	Keramik	Tallrik	Lera	208	2	20	Tallrik med brungrön knottig glasyr		Ulfspärregatan, undre påfört fyllnadslager	
14	Keramik	Trefotsgröta	Lera	704	6		2 ben, 2 handtag, 2 mynning, brungrön knottig glasyr		Ulfspärregatan, på mitten till Änkhusgatan	
15	Keramik	Skål	Lera	371	8		Hornmålade ränder, prickar, grind i piplera, grön, svart glasyr		Ulfspärregatan, på mitten till Änkhusgatan	
16	Keramik	Kakel	Lera	49	2		Blomdecor i ljust och mörkgrönt, textiltvtryck		Ulfspärregatan, på mitten till Änkhusgatan	Textiltvtryck
17	Ugnsinredning	Fat	Lera	174	1		Ihopsinradad kår med grus från ugnens botten, mycket blyblank		Ulfspärregatan, på mitten till Änkhusgatan	
18	Ugnsinredning?	Kapsel	Lera	57	1		Mynning till misslyckad kruka eller till en kapsel, saknar glasyr		Ulfspärregatan, på mitten till Änkhusgatan	
19	Keramik	Fat	Lera	38	1	20	Mynning med hornmålade piplera, brunt, prickar, ränder. Knottig yta, 1600-tal		Kv Citadellet, risbädd ovan torv	
20	Keramik	Fat	Lera	93	1	23	Hornmålade, piplera o grönt löpande hund som i Domstolen 1600-tal		Kv Citadellet på torv	Jämför Domstolen
21	Keramik	Trefotsgröta	Lera	92	2	17	Mynning, 1 ben. Brungrön knottig yta ins		Kv Citadellet på torv	
22	Keramik	Kruka	Lera	385	5	20	Mynning med hank, 1 med piplersdecor ränder o geometriskt mönster		Slottsgatan 42. Ovan rustbädd med O-V-rikt	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
23	Keramik	Trefotsgryta	Lera	38	1		Ett ben med knotttrig yta i glasy		Slottsgatan 42, i anslutning till stockar i V-Ö-riktning	
24	Keramik	Öra/hank	Lera	39	1		En smal och grönfärgad hank till kruka		Slottsgatan 42, i anslutning till stockar i V-Ö-riktning	
25	Keramik	Fat	Lera	187	6		Brätten, scrafitto, hornmål. Engob, piplera, grön, brun glasyr		Slottsgatan 42, i anslutning till gårdesgård	
26	Keramik	Kruka	Lera	93	1		Hank med gulgrön lasyr på insidan		Slottsgatan 42, i anslutning av gårdesgård	
27	Keramik	Gryta	Lera	25	1		Intryckta trianglar på uts. Brun knotttrig och högblank glasyr		Slottsgatan 42, rustbädd ovan torv, 1,8 m djup	
28	Keramik	Skål	Lera	30	1		Handtag som suddtillängs med mynningen, blyglaserad		Slottsgatan 42, rustbädd ovan torv, 1,8 m djup	
29	Keramik	Fat	Lera	412	6	27	Hornmålade dekor, prickar, ränder, geometriska mönster, piplera, grön, svart		Slottsgatan 42, i anslutning till gårdesgård, 1,60 m djup	
30	Keramik	Gryta	Lera	103	2		Hank vid mynning, grön knotttrig glasyr, drejförar på uts		Slottsgatan 42, i anslutning till gårdesgård, 1,60 m djup	
31	Keramik	Trefotsgryta	Lera	235	4		Tre ben och ett handtag, utan glasyr		Slottsgatan 42, i anslutning till gårdesgård, 1,60 m djup	
32	Keramik	Handtag	Lera	74	1		Handtag i form av en ängel, ADS under hakan. Piplera.		Slottsgatan 42, i anslutning till gårdesgård, 1,60 m djup	Ängel med bokstäver i relief
33	Keramik	Kakel	Lera	146	2		Hörkakel med mönster av nejlikor, grön glasyr		Slottsgatan 42, i anslutning till gårdesgård, 1,60 m djup	
34	Keramik	Fat	Lera	38	2	24	Mynningar, hornmålade, piplera och olivgrön glasyr		Mellan Ulfsparre och Änkhusgatan	
35	Keramik	Trefotsgryta	Lera	239	3		1 handtag, 1 ben, 1 mynning. Svart runnen glasyr		Mellan Ulfsparre och Änkhusgatan	
36	Keramik	Fat	Lera	375	6	27	Felbränd och murrig glasyr, svart, grön, piplera. Geometriska mönster, cirklar		Slottsgatan 40, gamla SAAB. Vid stockar.	
37	Keramik	Kruka	Lera	449	7		En kruka med mjölkig ljus glasyr på båda sidor, en hank		Slottsgatan 40, gamla SAAB. Vid stockar.	
38	Keramik	Trefotsgryta	Lera	331	8		3 handtag, 4 buk, 1 mynning med rullstämpeldecor med streck		Slottsgatan 40, gamla SAAB. Vid stockar.	
39	Keramik	Kruka	Lera	201	2	15	Mynning med hank, grönbrun flytande dekor		Slottsgatan 40, gamla SAAB. Vid stockar.	
40	Fajans	Handtag	Lera	6	1		Vit och blå glasyr, vågig kant		Slottsgatan 40, gamla SAAB. Vid stockar.	
41	Kritpipa	Skaft	Lera	4	1		Skaft med tre border av mönster		Slottsgatan 40, gamla SAAB. Vid stockar.	
42	Gjutform	Ytterform	Lera	282	2		Ytterform med låsmekanismen, tumavtryck, stor gryta		Slottsgatan 40, gamla SAAB. Vid stockar.	
43	Keramik	Trefotsgryta	Lera	62	1		Buk med handtag		Slottsgatan 40, keramiklager	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
44	Keramik	Fat	Lera	167	1	28	Piplera och grön glasyr, ränder, delvis bortfallen glasyr		Slottsgatan 40, keramiklager	
45	Keramik	Kruka	Lera	172	2	16	Hornmålad glasyr, piplera och grön, en hank		Slottsgatan 40, keramiklager	
46	Keramik	Kruka	Lera	430	4		Brun glasyr på ins		Slottsgatan 40, keramiklager	
47	Keramik	Fat	Lera	505	5	27	Felbränd bubblig glasyr, piplera, grön, ränder, geometrisk dekor		Slottsgatan 38, vid ingång till tegelbyggnad, keramiklager	
48	Keramik	Fat	Lera	195	2		Botten med dekor i grönt, blommor		Slottsgatan 38, vid ingång till tegelbyggnad, keramiklager	
49	Keramik	Trefotsgröta	Lera	270	4	17	1 handtag, 2 mynning, brun glasyr		Slottsgatan 38, vid ingång till tegelbyggnad, keramiklager	
50	Fajans	Skål	Lera	23	2		Vit och blå glasyr, blommor på uts		Slottsgatan 38, vid ingång till tegelbyggnad, keramiklager	
51	Pipstöd	Runt	Lera	140	1		Grön glasyr med tre kvarvarande pipor		Slottsgatan 38, vid ingång till tegelbyggnad, keramiklager	
52	Slagg	Runnen slagg	Slagg	35	1		Rödbrun bubblig glasyr		Slottsgatan 38, vid ingång till tegelbyggnad, keramiklager	
53	Keramik	Gryta	Lera	251	6		Brungrön glasyr högbblank, del av handtag		Slottsgatan 38, vid tomtgräns/byggnad	
54	Keramik	Fat	Lera	67	3		Piplera, grön glasyr, ränder, bukbitar		Slottsgatan 38, vid tomt 159	
55	Keramik	Trefotsgröta	Lera	125	4		2 ben, 2 buk, grönbrun melerad glasyr		Slottsgatan 38, vid tomt 159	
56	Keramik	Fat	Lera	763	11	26	Hornmålat streck, vågband, prickar och geometriska former, grönt. 1600-tal krukmakeriet		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
57	Keramik	Skål	Lera	25	1		Liten fot, bortfallen glasyr		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
58	Kearmik	Trefotsgröta	Lera	178	5	20	Rullstämpeledekor med rektanglar, grön o brun knottfrig glasyr på ins		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
59	Stengods	Kärl	Lera	5	2		Bukbit, grå högbblank		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159II	
60	Fajans	Kärl	Lera	3	3		1 mynning, 2 buk. Vitt och blått		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
61	Kritpipa	Skaft	Lera	3	1		En del av en Junapipa med gap och 1 öga		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	Junapipa
62	Ugnsinredning?	Fat	Lera	28	1		Bubblig glasyr och fastbränt grus		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
63	Glas	Fönsterglas	Glas	14	2		Fönsterglas med valskant		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
64	Kakel	Simskakel	Lera	109	1		Sims med lejonhuvud och geometrisk figur, utan glasyr		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
65	Keramik	Fat	Lera	46	4	23	Hornmålad dekor grön, gul, piplera		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
66	Keramik	Trefotsgröta	Lera	126	3		Knottrig brun glasyr, flammig grön glasyr, 1 ben, sotig uts		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
67	Ostindiskt	Skärl	Lera	1	1		Blåvitt på båda sidor		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
68	Redskap	Kniv ?	Järn	82	1		Troligen ett knivblad, hårt korroderat		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
69	Slagg	Bubblig och förglasad	Slagg	142	1		Delvis mörkt röd och glasig, ev ugnsvägg		Slottsgatan 38, vid syllstensrad Tomt 159	
70	Keramik	Fat	Lera	83	3	23	Piplersdekor, ränder, prickar, grön glasyr		Slottsgatan 36, Tomt 157, liggande trä	
71	Keramik	Skål	Lera	109	5	14	Grön, svart och målad dekor, 3 olika		Slottsgatan 36, Tomt 157, liggande trä	
72	Keramik	Kruka	Lera	204	4	22	Knottrig ins, olivgrön och brun glasyr, del av hank		Slottsgatan 36, Tomt 157, liggande trä	
73	Glas	Flaska	Glas	11	1		Klarglas, kantig flaska, 8-kantig ?, parfym?		Slottsgatan 36, Tomt 157, liggande trä	
74	Keramik	Fat	Lera	189	3	25	Hemring, hornmålet, engob, grön vågband, prickar		Slottsgatan 36, Tomt 156, syllstensrad	
75	Keramik	Skål	Lera	177	2	20	Mynning med handtag, marmorerad ins, buk med hornmålad uts, piplera o grön		Slottsgatan 36, Tomt 156, syllstensrad	
76	Keramik	Trefotsgröta	Lera	394	7	20	1 handtag, 3 mynning, sotig utsida, brungrön ins		Slottsgatan 36, Tomt 156, syllstensrad	
77	Ugnsinredning ?	Kruka	Lera	75	1		Botten, misslyckad bränning, bubblig glasyr, fastgränd lera		Slottsgatan 36, Tomt 156, syllstensrad	
78	Keramik	Handtag	Lera	13	1		Handtag i form av "punkdam", blyglasyr		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllstensrad	Punkdam
79	Keramik	Flaska	Lera	7	1	4	Mynning till trolig flaska		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllstensrad	
80	Kritpipa	Huvud	Lera	17	1		Pipa med mycket bred klack, ingen stämpel		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllstensrad	
81	Kakel	Listkakel	Lera	5	333		Slätt listkakel med grön glasyr		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllstensrad	
82	Redskap	Redskap	Järn	134	2		Fyrkantig längre kraftig ten, möjligt redskap		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllstensrad	
83	Keramik	Fat	Lera	646	6	28	Hornmålet, ränder, marmorerat, prickar, grön, oliv		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllstensrad	
84	Keramik	Trefotsgröta	Lera	183	4	20	Punktstämpeledekor med streck, knottrig grön glasyr ins, sotig utsida		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllstensrad	
85	Keramik	Skål	Lera	12	1	16	Skål av typ 1, se Domstolen med punktirkeldekor på brätte uts, marmorerad ins		Slottsgatan 362, Tomt 154, syllstensrad	Jämför domstolen

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
86	Keramik	Skål	Lera	27	1		Fot med blyglasyr på uts		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllistenrad	
87	Keramik	Kopp	Lera	46	1		Profilerad lite fot, möjligen en ägg- eller supkopp, grön glasyr		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllistenrad	
88	Kakel	Reliefkakel	Lera	121	1		Svart mattglaserat med blommönster		Slottsgatan 36, Tomt 154, syllistenrad	
89	Keramik	Fat	Lera	458	5	25	2 olika fat, 1 skrafitto blommönster, 2 missfärgat svartgrönt med ränder o prickar		Slottsgatan 36, Tomt 154, husgrund	
90	Stengods	Krus	Lera	16	1		Del av hank		Änkhusgatan, Tomt 153, husgrund	
91	Fajans	Kärl	Lera	1	1		Del av mynning, blåvit dekor		Änkhusgatan, Tomt 153, husgrund	
92	Slagg	Förglasad	Slagg	9	1		Blå, bubblig slag med spå av att ha legat mot träfibrer		Änkhusgatan, Tomt 153, husgrund	
93	Keramik	Trefotsgröta	Lera	187	1		Handtag till trefotsgröta		Änkhusgatan, Vreten	
94	Keramik	Kärl	Lera	139	2		2 misslyckade bränning där kärlet har tappat formen		Änkhusgatan, Vreten	
95	Keramik	Skål	Lera	16	1	16	Insvängd och profilerad mynning, engob och grön glasyr		Slottsgatan 34, Tomt 143, husgrund	
96	Keramik	Trefotsgröta	Lera	38	3		Rullstämpeledekor med rektanglar, sotig uts, blyglasyr ins		Slottsgatan 34, Tomt 143, husgrund	
97	Gjutform	Benform	Lera	28	1		Benform, 1600-tal		Slottsgatan 34, Tomt 143, husgrund	
98	Keramik	Fat	Lera	84	2	27	Piplera, grön, ränder o geometrisk dekor		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
99	Keramik	Kruka	Lera	114	3	16	Botten med brun glasyr, 1 mynning med vågband uts grön glasyr		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
100	Keramik	Trefotsgröta	Lera	46	3	16	Flammig grön glasyr ins, sotig uts		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
101	Keramik	Fat	Lera	287	6	26	Engob med hemring, piplera ränder		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
102	Keramik	Skål	Lera	131	8	16	Skål typ 2, se Domstolen. Geometriskt mönster på brätte, piplera o prickar		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	Jämfört Domstolen
103	Keramik	Skål	Lera	11	2	18	Skål typ 2 med rullstämpeledekor av trianglar, blyglasyr oliv o grön		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	Jämfört Domstolen
104	Keramik	Kruka	Lera	175	6	17	Ristat vågband på brättet uts, flammig grön glasyr ins		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
105	Keramik	Trefotsgröta	Lera	934	24	16	Rullstämpeledekor med streck, trianglar, sotig uts, grön glasyr ins		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
106	Ugnsinredning	Kapsel	Lera	203	2		Troligen delar efter två kapslar, glasyr och fastbränt grus		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
107	Glas	Fönsterglas	Glas	22	5		Tillskuret glas		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
108	Keramik	Fat	Lera	173	1		Målad tupp i spegeln, piplera, grön glasyr, 1600-tal		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	Målad tupp
109	Keramik	Fat	Lera	76	5	23	Olika fat, piplera, grön glasyr, flytande grön		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	
110	Keramik	Skål	Lera	22	1	16	Handtag med punkdam, engob på ins		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	Punkdam
111	Keramik	Skål	Lera	22	3	10	2 mynning, 1 hank, engob, grön glasyr		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
112	Keramik	Trefotsgröta	Lera	649	12	14	2 ben, 1 handtag, rullstämpeledekor små o stora trianglar, grön ins, sotig uts		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	
113	Redskap	Kniv	Järn	22	1		Platt blad, lätt böjt, kniv eller skära		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	
114	Keramik	Fat	Lera	83	4		Pipliera och grönt mönster, prickar, grind, hemring		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
115	Keramik	Skål	Lera	47	6	15	Skål typ 2, geometriskt mönster på brättet, gul och grön		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
116	Keramik	Skål	Lera	44	3	21	Rullstämpeledekor på brätte m trianglar, flammig grön glasyr		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
117	Keramik	Kruka	Lera	125	3	21	Ristat vågband på brätte, flammig grön ins, del av hank		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
118	Keramik	Tallrik	Lera	18	1		Vågig ytterkant och vågigt brätte, mörkbrun glasyr, 1700-tal		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
119	Keramik	Hank?	Lera	14	2		Hank eller mynning till mindra kärl, olivfärgat pigment		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
120	Keramik	Trefotsgröta	Lera	410	8	17	1 ben, 1 handtag, sotig uts, brun glasyr ins		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
121	Gjutform	Benform	Lera	102	5		1 möjlig låsdel, 2 från samma inloppsör	Gjutformslager	Slottsgatan 30, Tomt 140, gjutformslager	
122	Slagg	Förglasad	Slagg	510	3		Slagg av både lera och metall, runnen och förglasad		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
123	Gjutform	Grytform	Lera	732	22		6 inner, 3 ben, 1 lås, 6 ytter m vulst, 6 oid. Sekundärbränd ev från smideshård	Gjutformslager	Slottsgatan 30, Tomt 140, gjutformslager	
124	Keramik	Fat	Lera	197	6	25	Pipliera, brun, grön, ränder, prickar, grind		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
125	Keramik	Handtag	Lera	90	1		Handtag till skål, form av en fransk lilja, flammig olivgrön		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
126	Keramik	Skål	Lera	52	1	19	Brett brätte med löpande spiraler i svag relief och ton i ton, knottig olivgrön		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
127	Keramik	Kruka	Lera	148	6	17	Mynningar med och utan ristat vågband, glasyr på ins		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
128	Keramik	Trefotsgröta	Lera	178	4		3 ben, grön glasyr på ins		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
129	Fajans	Skål	Lera	20	1		Botten, blå och vit dekor		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
130	Kritpipa	Skaft	Lera	5	1		Skaft med 5 parallella stämpeband		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
131	Slagg	Förglasad	Slagg	105	2		Rödaktig, blåsig, förglasad o runnen, en kompakt tyngre		Slottsgatan 30, Tomt 140, husgrund	
132	Keramik	Fat	Lera	586	15	25	Samma fat, horrmålad geometrisk dekor, svart. 1600-tal		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	
133	Keramik	Skål	Lera	19	2		1 oliv med piplera, 1 piplera och svart geometriskt dekor		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	
134	Keramik	Kärl	Lera	11	1		Mjölbig ljusgrön glasyr, stora gropar i hemringsteknik?		Slottsgatan 30, Tomt 139, gårdesgård	
135	Keramik	Fat	Lera	90	1		Bottendel med text i piplera och gröny ANNO x68x		Slottsgatan 30, Tomt 128, gårdesgård	Text ANNO x68x
136	Keramik	Skål	Lera	18	1	17	Skål typ 2 med målat geometriskt mönster på brättet		Slottsgatan 30, Tomt 128, gårdesgård	Jämför Domstolen
137	Keramik	Skål	Lera	3	1		Liten skål med intryckt vågigt kammönster		Slottsgatan 30, Tomt 128, gårdesgård	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
138	Stengods	Krus	Lera	6	1		Stengods med blå dekor från Westerwald, dekor med pressad blomma		Slottsgatan 30, Tomt 128, gårdsgård	
139	Keramik	Fat	Lera	102	3		Engob med hemring, hornmålat geometrisk dekor, grönt		Slottsgatan 24, Tomt 126, knut i grundkonstruktion	
140	Keramik	Fat	Lera	637	20	27	Samma fat med hornmålad dekor i botten, ränder, prickar, vågband i piplera o grönt		Slottsgatan 24, Tomt 126, knut i grundkonstruktion	
141	Keramik	Fat	Lera	18	2		1 knottig glasyr 1600-tal?, 1 flytande grön		Slottsgatan 24, Tomt 126, knut i grundkonstruktion	
142	Keramik	Kruka	Lera	62	3		1 botten, 1 hank, 1 mynning, grön o brun glasyr		Slottsgatan 24, Tomt 126, knut i grundkonstruktion	
143	Fajans	Tallrik	Lera	21	5		Vit med gråblå dekor		Slottsgatan 24, Tomt 126, knut i grundkonstruktion	
144	Keramik	Fat	Lera	150	4	26	Scrafitto med stjärna-engob, botten m ränder, prickar, grönt, piplera		Slottsgatan/Rökerigränd i vreten, västra delen	
145	Keramik	Fat	Lera	9	1		Piplera, grön, brun, ränder vågband		Slottsgatan 24, Tomt 126, husgrund, norra sidan av lädan	
146	Keramik	Kruka	Lera	122	3	15	Devis misslyckad bränning, brun o grön glasyr		Slottsgatan 24, Tomt 126, husgrund, norra sidan av lädan	
147	Keramik	Trefotsgröta	Lera	108	2	17	Handtag, mynning, sotig uts, blyglasyr		Slottsgatan 24, Tomt 126, husgrund, norra sidan av lädan	
148	Kakel	Bladkakel	Lera	124	3		Bubblig grön glasyr, 1 möjligt listkakel		Slottsgatan 24, Tomt 126, husgrund	
149	Glas	Flaska?	Glas	4	1		Troligen eldpåverkad, smält glas, glaspest		Slottsgatan 24, Tomt 126, husgrund	
150	Matris	Form	Lera	84	1		Smal form till ett pipskatliknande föremål med slingrande dekor		Slottsgatan 24, Tomt 126, dubbel husgrund	Jämför matriser från Domstolen
151	Stengods	Krus	Lera	8	2		Benfärgat med ljusbrun dekor, grått gods-hank		Slottsgatan 24, Tomt 126, dubbel husgrund	
152	Keramik	Fat	Lera	99	2	25	Blyglasyr gröna ränder, vågband prickar 1600-tal, engob+ gröna prickar		Slottsgatan 24, tom 126, trappkonstruktion	
153	Keramik	Fat	Lera	42	1	26	Mörkbrun glasyr på ins, 1700-tal		Slottsgatan 24, tom 126, trappkonstruktion	
154	Keramik	Skål	Lera	37	2	19	Dekorert brätte-engobe, grön glasyr, engob på mynningskant, grön knottig ins		Slottsgatan 24, tom 126, trappkonstruktion	
155	Keramik	Trefotsgröta	Lera	117	7		Glaserad ben, mörkbrun glasyr båda sidor		Slottsgatan 24, tom 126, trappkonstruktion	
156	Kritpipa	Skaft	Lera	2	1		Skaft med 10 rullstämpelrader		Slottsgatan 24, tom 126, trappkonstruktion	
157	Fajans	Kärl	Lera	1	1		Vit, gul och grå glasyr		Slottsgatan 24, tom 126, trappkonstruktion	
158	Glas	Flaska	Glas	14	1		Blå flaska, botten		Slottsgatan 24, tom 126, trappkonstruktion	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
159	Keramik	Fat	Lera	164	2		Hornmålad nästan relief- grön, engob-hemring, röd, svart. 1600-tal	Rislager	Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	Jämför röd slingrig orm från Domstolen
160	Keramik	Skål	Lera	12	2		Skål typ 2 med målat brätte, piplera, grön	Rislager	Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	
161	Keramik	Trefotsgröta	Lera	139	2		Två ben, sotiga	Rislager	Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	
162	Stengods	Krus	Lera	48	1		Intryckt vulst		Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	
163	Kritpipa	Klack	Lera	2	1		Del av klack		Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	
164	Sandsten	Bryne	Sten	169	1		Del av ett troligt bryne		Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	
165	Ugnsinredning	Kapsel	Lera	174	2		Troligen del av kapslar, brun glasyr		Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	
166	Skinn	Sula	Läder	25	1		Mellandelen på sulan med hål för sömmar		Slottsgatan/Rökerigränd, vid liggande stock	
167	Keramik	Fat	Lera	438	6	25	Felbränd svart dekor, blommor i botten, ränder, prickar, marmorerat	Svart lager intill stående stockar	Slottsgatan/Rökerigränd, vid stående stockar	Jämför från Domsatolen
168	Keramik	Fat	Lera	128	5	21	Piplera, grön, brun, marmorerat, ränder	Svart lager intill stockar	Slottsgatan/Rökerigränd, vid stående stockar	
169	Keramik	Skål	Lera	31	1	24	Skål av typ 1 med punktirkeldekor runt brämet, mörkgrön glasyr	Svart lager intill stockar	Slottsgatan/Rökerigränd, vid stående stockar	Jämför från Domstolen
170	Keramik	Trefotsgröta	Lera	150	2		Botten och ben, blyglasyr på ins	Svart lager intill stockar	Slottsgatan/Rökerigränd, vid stående stockar	
171	Keramik	Kruka	Lera	127	2	20	Mynning med hank	Svart lager intill stock	Slottsgatan/Rökerigränd, vid stående stockar	
172	Kakel	Plankakel	Lera	23	1		Mellerad gulgrön glasyr	Svart lager vid stock	Slottsgatan/Rökerigränd, vid stående stockar	
173	Glas	Flaska	Glas	38	1		Tjock buk av flaska, glaspest	Svart lager vid stock	Slottsgatan/Rökerigränd, vid stående stockar	
174	Kakel	Hörnkakel	Lera	203	1		Hörnkakel med engob med rombmöster i grönt		Slottsgatan/Rökerigränd	Jämför med Diplomaten
175	Kakel	Figurkakel	Lera	260	3		Förlorade sonen motiv, felbränd eller sekundärbränd, grön glasyr	Lerlager	Östra torget, den östra delen. Troligen golv	
176	Porslin	Kärl	Lera	4	1		Brunt och blått blommönster, bottendel	Rivningslager	Östra torget, östra delen	
177	Fajans	Kärl	Lera	2	1		Vit och blå dekor	Rivningslager	Östra torget, östra delen	
178	Kritpipa	Huvud	Lera	2	1		Del av stämpel på huvudet, möjligen ett S	Rivningslager	Östra torget, östra delen	
179	Kakel	Plankakel	Lera	234	5		Grön glasyr	Rivningslager	Östra torget, östra delen	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
180	Keramik	Skål	Lera	107	3	20	Hank, mynnig och botten, engobe och ränder	Rivningslager	Östra torget, östra delen	
181	Ugnsinredning	Kokerpinne?	Lera	27	1		Trekantig med piplera, kan även vara del av kakel	Rivningslager	Östra torget, östra delen	
182	Glas	Flaska	Glas	67	1		Grönbrunt glas, flaskhals m vulst vid mynning	Rivningslager	Östra torget, östra delen	
183	Keramik	Fat	Lera	359	5		Botten målad tulpanmotiv, gulbrun glasyr-båda 1600-tal, hornmålad grön	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
184	Keramik	Skål	Lera	6	1		Skröjbränd, vågband på uts	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
185	Keramik	Kruka	Lera	57	1		Hank med ränder på tvären i piplera	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
186	Keramik	Trefotsgröta	Lera	24	2		Sotig utsida, blyglasyr	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
187	Keramik	Kärl	Lera	18	1		Ev fat med upphängningshål, delvis skröjbränd	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
188	Kakel	Plankakel	Lera	39	1		Möjligt mönster i glasynen, ljusgrå/gul	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
189	Fajans	Kärl	Lera	10	5		Blåvitt mönster	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
190	Glas	Flaska	Glas	1	1		Mynning på liten flaska, mjölkvitt glas	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
191	Kritpipa	Skaft	Lera	6	3		2 skaft med rullstämpeldecor, 1 del av huvud	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
192	Keramik	Fat	Lera	265	6	23	Misslyckad bränning-flytande grön-scrafttto, hornmålat-piplera-grön	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	1600-tal
193	Keramik	Skål	Lera	14	2	11	Mjölkgig svart/röd, misslyckad bränning	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
194	Keramik	Kruka	Lera	60	2		Hank med tväränder, buk m mörkgrön knottig glasyr	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
195	Keramik	Trefotsgröta	Lera	70	4		Brunsvart högbländ glasyr, sotig utsida	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
196	Fajans	Kopp	Lera	4	2		Blått blommönster	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
197	Keramik	Handtag	Lera	2	1		Litet runt handtag med engob och gröna prickar	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
198	Kakel	Plankakel	Lera	20	2		Ljusgul glasyr	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
199	Porslin	Kärl	Lera	2	1		Kinesisk byggnad, pagod i blått	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
200	Kritpipa	Skaft, huvud	Lera	2	3		Två mycket smala skaft, del av huvud	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
201	Ben	Handtag	Ben	28	1		Ev handtag med fyrkantig profil, ej färdig	Odlingslager	Östra torget, mitten delen	
202	Keramik	Tallrik	Lera	121	19	15	Nästan komplett tallrik med grön glasyr och mönster i spegelh	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	1700-tal
203	Keramik	Skål	Lera	31	3	15	Engob ins. Intryckta ränder på brättet uts, del av hank	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	
204	Keramik	Kruka	Lera	39	1	16	Gulbrun glasyr ins, frejvulster som dekor	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	
205	Keramik	Tallrik	Lera	176	9	19	Delar av en tallrik med mörkbrun glasyr på ins	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	1700-tal
206	Ugnsinredning	Brännplåt	Lera	43	1		Hörn av plåt med brungrön glasyr	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	1700-tal
207	Stengods	Krus	Lera	7	1		Grått gods med brun saltglasyr	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Specieilt
208	Porslin	Kopp	Lera	4	4	8	Blått mönster vid mynning	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	
209	Fajans	Kärl	Lera	28	6		Blått blommönster, vitt på vitt mönster	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	
210	Flinta	Avslag	Flinta	1	1		Ett avslag från eldslagningsflinta, bränd	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	
211	Glas	Flaska	Glas	41	2		Brunt glas, del av flaskhals, runt rör-trasigt	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	
212	Järn	Kniv	Järn	29	1		Redskap som kan vara en kniv	Odlingslager	Östra torget, mitten vid dubbla syllar	
213	Keramik	Fat	Lera	110	4	23	Hornmålade brunt o piplera, ränder, prickar		Östra torget, västra delen	1600-tal
214	Porslin	Skål	Lera	7	1		Mörkblått mönster		Östra torget, västra delen	
215	Slagg	Bubblig	Slagg	88	1		Röd och bubblig slagg		Östra torget, västra delen	
216	Keramik	Fat	Lera	13	1		Hornmålade piplera och grönt, vågband, ränder	Lerlager	Östra torget, västra delen	
217	Keramik	Skål	Lera	38	1	17	Flammig grön glasyr på insidan	Lerlager	Östra torget, västra delen	1700-tal
218	Keramik	Kruka	Lera	32	4		Kraftiga drejåsar som dekoration, mörkbrun glasyr på uts, blyglasyr på ins	Lerlager	Östra torget, västra delen	
219	Porslin	Skål	Lera	20	3	10	Blåvitt med brun mynningsrand	Lerlager	Östra torget, västra delen	
220	Fajans	Kärl	Lera	4	3		Blått blommönster	Lerlager	Östra torget, västra delen	
221	Läder	Skosulor	Läder	143	5		Skosulor av näver och läder med hål för sömmar	Lerlager	Östra torget, västra delen	
222	Kakel	Reliefkakel	Lera	79	1		Ev reliefkakel, felbränd?		Östra torget, västra delen, vid risbädd	
223	Keramik	Skål	Lera	9	1	15	Skål med uttag för hank, Blyglasyr och grönt		Vid stockar utanför Diplomaten	
224	Keramik	Trefotsgröta	Lera	61	3		Drejvulster och rullstämpeldecor i form av trianglar		Vid stockar utanför Diplomaten	
225	Läder	Sko	Läder	150	1		Dela av sko, ovaniäder och sula		Vid infart till arkivet/garaget i arkivhuset	
226	Keramik	Fat	Lera	50	1		Gulbrun glasyr- ränder i piplera-grön-knottrig yta ins, drejåtor uts		Vid nedfart till garage arkivhuset	Jämför Diplomaten
227	Keramik	Skål	Lera	9	2	15	Runnen glasyr på brättet uts		Vid nedfart till garage arkivhuset	
228	Keramik	Kruka	Lera	24	1	17	Brungrün glasyr på insidan, drejvulster utsidan		Vid nedfart till garage arkivhuset	
229	Keramik	Fat	Lera	98	3		Scrafitto-engobe-grön-brun, hornmålade gröna-ränder	Spismur	Tomt 212 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	Jämför Diplomaten
230	Keramik	Trefotsgröta	Lera	25	1		Fäste till handtag	Spismur	Tomt 212 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	
231	Keramik	Fat	Lera	140	5	26	Tjock målade dekor med piplera, ränder-grön glasyr	Gärdesgård	Tomt 211 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	1600-tal
232	Keramik	Fat	Lera	105	4	24	Engob med scrofitto, hemring- brun, grön	Gärdesgård	Tomt 211 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	1700-tal

Fnr	Sakord 1	Sakord 2	Material	Vikt	Ant	Dia	Beskrivning	Lager	Fyndomständigheter	Speciellt
233	Keramik	Kruka	Lera	82	3		Grön dekor på uts, brun glasyr på ins	Gärdesgård	Tomt 211 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	
234	Keramik	Trefotsgryta	Lera	43	1		Fäste för handtag, olivgrön glasyr ins, sotig uts	Gärdesgård	Tomt 211 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	
235	Ugnsinredning	Trefot	Lera	31	1		Trefot helt utan spår av glasyr	Gärdesgård	Tomt 211 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	
236	Trä	Plugg?	Trä	10	1		Rund skuren pinne /plugg. 7x2 cm stor	Gärdesgård	Tomt 211 på 1696 års karta, Kv Diplomaten	
237	Keramik	Kruka	Lera	15	1	15	Mynning med olivgrön glasyr	Träflis	Utanför biblioteket	
238	Keramik	Trefotsgryta	Lera	25	1		Ben med spår av glasyr	Träflis	Utanför biblioteket	
239	Ugnsinredning	Kapsel	Lera	146	1		Kapsel med trekantiga stora hål, blyglasyr på uts	Spismur	Utanför biblioteket	
240	Keramik	Trefotsgryta	Lera	138	1		Liten gryta med handtag och 1 ben, sotig uts	Vid stående stockar	Entren biblioteket/museet	
241	Järn	Brodd	Järn	80	1		Komplett brodd	Rustbädd	Slottsgatan 44, odlingslotter i Domherren	
242	Järn	Hästsko	Järn	277	1		Koplett med 1 hästkosöm	Rustbädd	Slottsgatan 44, odlingslotter i Domherren	
243	Järn	Mejsel?	Järn	672	1		Verktyg som är platt i ena änden och tångeliknande i andra	Rustbädd	Slottsgatan 44, odlingslotter i Domherren	
244	Ben	Verktyg?	Ben	183	1		Tandsågat revben med tre spetsar		Slottsgatan 44, odlingslotter i Domherren	
245	Trä	Sprint	Trä	66	1		Trä som sågats i en kilform	Gärdesgård	Slottsgatan 40, östra hörnet till gul tegelbyggnad	
246	Trä	Skål	Trä	43	3		Skål	Gärdesgård	Slottsgatan 40, östra hörnet till gul tegelbyggnad	
247	Trä	Skål	Trä	25	1		Skål med kant eller möjligen en skopa	Rustbädd	Tullportsgatan/Citadellet	
248	Trä	Sprint?	Trä	198	1		Tillhuggen ev sprint, fyrkantig genomskärning	Gärdesgård	Slottsgatan 38, Tomt 159	
249	Trä	Lock	Trä	101	1		Lock eller tallrik	Rustbädd	Slottsgatan/Björngränd	
250	Trä	Handtag	Trä	116	1	0	Handtag eller knapp på ett redskap. Konserverad	Gärdesgård	Kv Domherren	
251	Läder/bark	Sula, klack	Läder	300	1	0	Delar av skor och sulor med klack. Konserverad	Kulturlager	Ulfsparragatan	
252	Läder/bark	Sula/klack	Läder	56	1	0	Delar av skor och sulor med klack. Konserverad	Kulturlager	Kv Domherren	
253	Läder/bark	Sulor/klack	Läder	430	1	0	Delar av sulor, en klack. Konserverad	Gärdesgård	Ulfsparragatan	

Bilaga 2. Anläggningslista

Anl nr	Beskrivning	Ingår i	Kvarter/Gata
A1	Tomtgräns av stående störar		Tullportsgatan
A2	Fundament av stående stockar		Tullportsgatan/Domherren
A3	Rustbädd	Mellan Tullportsgatan- Änkhusgatan	Kvartaret Domherren
A4	Fundament till gata N-S	Rustbädd A3	Kvarteret Domherren
A5	Stock som ingått i knut, DP 4	Grundkonstruktion	Kv Domherren 42
A6	Undre fundament till gata, Ö-V	Rustbädd A3	Kv Domherren
A7	Gärdesgård, slanor	Gatumarkering	Kv Domherren
A8	Övre rustbädd, 1,5 meter, N-S	Rustbädd A3	Kv Domherren
A9	Gärdesgård, störar	Gatumarkering	Ulfsparrgatan
A10	Stående större stock, DP 8	Gatumerkering	Ulfsparrgatan
A11	Grop med hornavfall		Ulfsparrgatan
A12	Stenskott stolpål	Tomtgräns	Slottsgatan 40, kv Domstolen
A13	Gjutformslager		Slottsgatan 40, kv. Domstolen
A14	Stensyll till husgrund	Tomt 153-159	Tomt 159, kv Domstolen
A15	Golvlager, lera	Hus A14	Tomt 159, kv Domstolen
A16	Dubbelstockar i knut, grundkonstruktion	Hus A14	Tomt 159, kv Domstolen
A17	Syllstensrad, högre än A14	Hus A17	Tomt 157, kv Domstolen
A18	Gärdesgård	Tomtmarkering	Tomt 157, 156, kv. Domstolen
A19	Stående fyrkantig stock	Grund i hus A17	Tomt 157, kv Domstolen
A20	Trappkonstruktion	I hus A17	Tomt 157, kv Domstolen
A21	Syllstensrad	I hus 21	Tomt 156, kv Domstolen
A22	Stående stock, DP 14	I hus 21	Tomt 156, kv Domstolen
A23	Dubbelstockar till grund	I hus 23	Tomt 155, kv Domstolen
A24	Träsyll till husgrund	I hus 23	Tomt 155, kv Domstolen
A25	Gärdesgård, stående- liggande störar	Gatumarkering	Tomt 155, kv Domstolen, norra sidan
A26	Syllstensrad	I hus 26	Tomt 154, kv Domstolen
A27	Träsyll till husgrund	I hus 26	Tomt 154, kv Domstolen
A28	Syllstensrad till grund	I hus 28	Tomt 153, kv Domstolen
A29	Träsyll till grund, fyrkantshuggen	I hus 28	Tomt 153, kv Domstolen
A30	Stubbe/träd, DP 17	Gatumarkering	Änkhusgatan
A31	Syllstensrad		Tomt 144, kv Dvärgen
A32	Gjutformslager	I gatemark	Tomt 139-143, kv Dvärgen
A33	Stående stock, stenskodd o sten under	Grund	Tomt 140, kv Dvärgen
A34	Gärdesgård, stående o liggande störar	Tomtmarkering	Tomt 139, kv Dvärgen
A35	Stående stenskodd stock	Gatumarkering	Tomt 139, kv Dvärgen
A36	Gärdesgård	Tomtmarkeing	Vattugränd/tomt 139/Björngränd
A37	Stående större stock	Gatumarkering	Vattugränd/Björngränd
A38	Gärdesgård	Tomtmarkering	Tomt 128, kv Dvärgen
A39	Fyrkantshuggen större stock, DP 19	Grund	Tomt 128, kv Dvärgen
A40	Stående stock, DP 21	Grund	Tomt 128, kv Dvärgen
A41	Gärdesgård	I hus 41	Tomt 128, kv Dvärgen
A42	Fyrkantshuggen stående stock	I hus 42	Tomt 127, kv Dvärgen
A 43	Gärdesgård	Gatumarkering	Tomt 127, kv Dvärgen

A44	Gjutformslager		Tomt 127, kv Dvärger
A45	Gärdesgård och risbädd, norra sidan		Slottsgatan
HUS 46	Byggnad, norra gaveln, ca 5 meter lång		Tomt 127 kv Dvärger
A46	Hörnkonstruktion, NÖ hörnet, stående stock, DP 24	I hus 46	Tomt 127 kv Dvärger
A47	Golvlager med lera	I hus 46	Tomt 127, kv Dvärger
A48	Gärdesgård med ursprunglig marknivå	Tomtmarkering	Tomt 127, kv Dvärger
A49	Knutkonstruktion, NV hörnet	I hus 46	Tomt 127, kv Dvärger
HUS 50	Byggnad, norra gaveln, ca 9 meter lång		Tomt 126, kv Dvärger
A50	Syllstenar samt stockar i NÖ hörnet till Hus 50	I hus 50	Tomt 126, kv Dvärger
A51	Syllstensrad, grund	I hus 50	Tomt 126, kv Dvärger
A52	Trappa/ingång med flata stenar och lera	I hus 50	Tomt 126, kv Dvärger
A53	Längsgående grundstockar i Ö-V riktning, med laxknut	I hus 50	Tomt 126, kv Dvärger
A54	Två avfallsgropar i risbädden	Utanför hus 50	Tomt 126, kv Dvärger
A 55	Kullerstensläggning i den norra delen	I norra delen av schaktet	Slottsgatan
HUS 56	Byggnad, norra gaveln, ca 10 meter lång		Tomt 126, kv Dvärger
A 56	Huskonstruktion, dubbla stockar	I hus 56	Tomt 126, kv Dvärger
A 57	Trappkonstruktion med plankor o störar	Utanför hus 56	Tomt 126, kv Dvärger
A 58	Syllstensrad i nord-sydlig riktning	Intill trappan A 57	Tomt 126, kv Dvärger
A 59	Störar, stöd till trapp eller gärdesgård	I hus 56	Tomt 126, kv Dvärger
A 60	Stående stockar	Gatemarkering	Rökerigränd
A 61	Ris- och rustbädd	Längs med Östra torget	Slottsgatan
A 62	Lerlager- golvnivå?	Under risbädden Anr 61	Slottsgatan
A 63	Odlingsslager med fynd och ben	Längs Östra torget	Slottsgatan
A 64	Stör från trolig gärdesgård	Längs Östra torget	Slottsgatan
A 65	Liggande stockar, N-S riktning, DP 37	Tomtmarkering/grund?	Tomt 212/213, kv Diplomaten
A 66	Huskonstruktion liggande stockar	Hus 66	Tomt 212/213, kv Diplomaten
A 67	Dubbel syllstensrad med lera	I hus 66	Tomt 212/213, kv Diplomaten
A 68	Huskonstruktion, liggande stockar	Hus 68	Tomt xx, kv Diplomaten
A 69	Spisfundament med sten och tegel	I hus 68	
A 70	Syllstensrader i östra o västra kanten	I hus 68	
A 71	Fyrkantshuggna stående stockar	I hus 68	
A 72	Syllstensrad och grundstock	Byggnad	Utanför Stadsbiblioteket
A 73	Gärdesgård	Tomtmarkering	Utanför Stadsbiblioteket
A 74	Huskonstruktion med spisfundament	Hus 74	Utanför Läns museet
A 75	Rad med stående stockar	Tomtmarkering?	Utanför läns museet

Bilaga 3. Dendrokronologisk analys

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2023:10
Anton Hansson & Hans Linderson
**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV SLOTTSGATAN, MELLAN TULL-
 PORTSGATAN OCH FISKTORGET I JÖNKÖPING, SMÅLAND**

Resultat:

Den- dro nr:	Provnr;	Trädslag	Antal år (2 radi- er om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsri- ng i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vin- terhalv-året)	Kommentarer; (vågat dater- ingsförslag inom parantes)
41640	DP1	Tall	43	Sp 32, W	Ej datering		
41641	DP2	Gran	43; 3	W	(1656)	Ej säker	(V 1656/57)
41642	DP3	Gran	47	W	(1658)	Ej säker	(V 1658/59)
41643	DP4	Gran	54	W	(1664)	Ej säker	(V 1664/65)
41644	DP5	Tall	84; 3	Sp 40, W	1661	V 1661/62	
41645	DP6	Tall	43	Sp 30, W	Ej datering		
41646	DP7	Gran	7	W	Ej datering		
41647	DP8	Tall	130	Sp 43, Nära W	1656	1656-1666	
41648	DP9	Tall	41+ew	Sp (25), W	Ej datering		
41649	DP10	Tall	37	Sp, 25, W	Ej datering		
41650	DP11	Gran	30	W	Ej datering		
41651	DP12	Tall	51	Sp 37, W	Ej datering		
41652	DP13	Tall	67	Sp 37, W	(1654)	Ej säker	(V 1654/55)
41653	DP14	Tall	57	Sp 32, W	1645	V 1645/46	
41654	DP15	Tall	24+ew	W	Ej datering		
41655	DP16	Gran	20	W	Ej datering		
41656	DP17	Tall	156; 4	Sp ?, Ej W	1550	E 1550	(1550-1620)
41657	DP18	Tall	58	Sp 43, W	(1640)	Ej säker	(V 1640/41)

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Det undersökta virket korrelerar ej inbördes och har i många fall under 50 årsringar vilket har försämrat dateringsmöjligheten generellt i uppdraget.

Från rustbädden i gatan (prov 41640-41643, 41657) har inget prov daterats säkert. De tre proven av gran (41641-643) har mindre säkra dateringsförslag på vinterhalvåret 1656/57, 1658/59 respektive 1664/65. Prov 41657 har även det ett mindre säkert dateringsförslag där förhöjda korrelationer mot 1640 tyder på att virket kan vara avverkat vinterhalvåret 1640/41.

Bland de undersökta proverna i relation till den söderliggande tomten (41644-41650) har två prov daterats. Virket till prov 41644 har avverkats **vinterhalvåret 1661/62** medan virket till prov 41647 har avverkats någon gång **1656-1666**. Dessa två prov skulle alltså kunna vara avverkade vid ett gemensamt tillfälle. Övrigt virke har inte gått att datera på grund av det få antalet årsringar.

Från proverna i relation till byggnaden söder om gatan (41651-41654) har prov 41653 daterats till **vinterhalvåret 1645/46**. Prov 41652 har ej säkert gått att datera men förhöjda korrelationer mot 1654 tyder på att virket kan ha avverkats vinterhalvåret 1654/55.

Från proverna från tomtgränsen (41655-41656) har stubben, prov 41656 daterats. Provet saknar synlig splintved, men provets kurvatur tyder på att vankanten inte ligger allt för långt utanför den yttersta uppmätta årsringen. Prov 41656 har således säkert avverkats **efter 1550**, mest troligt någon gång mellan 1550-1620.

Det säkert daterade virket korrelerar bäst mot småländska referenskronologier vilket indikerar att virket är hämtat från Småland och kan därför vara lokalt avverkat. Dock pekar den dåliga inbördes korrelationen mot att virket inte har ett gemensamt ursprung.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroiditetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras

utanför ytterst/youngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2023:79

Anton Hansson & Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV SLOTTSGATAN, MELLAN TULLPORTSGATAN OCH FISKTORGET I JÖNKÖPING, SMÅLAND – ANDRA SÄNDNINGEN**Resultat:**

Dendro nr:	Provnr;	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer; (vågat dateringsförslag inom parantes)
41658	DP19	Tall	114	Sp 45, W	1628	V 1628/29	A
41659	DP20	Tall	67	Sp 41, W	1627	V 1627/28	A
41660	DP21	Tall	60	Sp 32, W	1628	V 1628/29	A
41661	DP22	Gran	20	W	Ej datering		
41662	DP23	Gran	26	W	Ej datering		
41663	DP24	Gran	30	W	Ej datering		
41664	DP25	Tall	146	Sp ~70, Nära W	Ej datering		Stört tillväxtmönster
41665	DP26	Gran	42	W	1618	V 1618/19	B
41666	DP27	Gran	40	W	1618	V 1618/19	B
41667	DP28	Gran	43	W	1619	V 1619/20	B
41668	DP29	Tall	34	Sp 34, W	X		
41669	DP30	Gran	29	W	X		
41670	DP31	Tall	42	Sp 22, W	Ej datering		Gren
41671	DP32	Tall	286	Sp 103, Nära W	1680	1680- 1690	A
41672	DP33	Tall	247; 3	Sp 75, Ej W	1714	1714- 1739	A
41673	DP34	Gran	41	W	Ej datering		

41674	DP35	Tall	42	Sp ~35, W	Ej datering		
41675	DP36	Tall	31	Nära W	Ej datering		
41676	DP37	Tall	98+1	Sp 55, Nära W	1628	1629-1633	A (V 1629/30)
41677	DP38	Tall	55	Sp 35, W	1626	V 1626/27	A
41678	DP39	Gran	22	W	Ej datering		
41679	DP40	Tall	47	Sp 30, W	1626	V 1626/27	A
41680	DP41	Tall	37	Sp 22, W	1624	V 1624/25	A
41681	DP42	Tall	119	Sp 17, Ej W	1576	1619-1659	A
41682	DP43	Tall	48	Sp 28, W	1619	V 1619/20	A

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Proverna 41658-41662 är från ett och samma kvarter. Virket till prov 41658 samt 41660 är avverkat **vinterhalvåret 1628/29** medan virket till prov 41659 är avverkat **vinterhalvåret 1627/28**. Prov 41661-41662 har ej gått att datera.

Proverna 41663-41669 är från samma kvarter. Virket till prov 41665-41666 har avverkats **vinterhalvåret 1618/19** och virket till prov 41667 har avverkats **vinterhalvåret 1619/20**. Proverna 41668-41669 har avverkats ett gemensamt år X, men det har ej gått att knyta detta år X till ett kalenderår. Prov 41663-41664 har ej gått att datera.

Proverna 41670-41672 är från en korsning/gränd. Virket till prov 41671 är avverkat **någon gång 1680-1690** medan virket till prov 41672 är avverkat **någon gång 1714-1739**. Prov 41670 har ej gått att datera.

Proverna från Östra torget, 41673-41675 har ej gått att datera.

Prov 41676-41682 är från ett och samma kvarter. Virket till prov 41676 är avverkat **någon gång 1629-1633**, mest troligt vinterhalvåret 1629/30 medan virket till prov 41677 och 41679 är avverkat **vinterhalvåret 1626/27**. Virket till prov 41680 är avverkat **vinterhalvåret 1624/25**, prov 41681 **någon gång 1619-1659** och prov 41682 **vinterhalvåret 1619/20**. Prov 41678 har ej gått att datera.

Tallvirket markerat A korrelerar väl mot referenschronologier med material från tidigare utgrävningar i Jönköping samt mot ytterligare referenschronologier från norra Småland och östra Västergötland vilket tyder på att virket troligen är hämtat från ett område i **sydöstra Västergötland och nordvästra Småland**.

Granvirket markerat B korrelerar väl mot referens kronologier från arkeologiska utgrävningar från Göteborg. Troligen är granvirket hämtat från **sydöstra Västergötland**.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroiditetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Vid referens till rapporten: *Hansson, A. & Linderson, H. 2023. Dendrokronologisk analys av Slottsgatan, mellan Tullportsgatan och Fisktorget i Jönköping, Småland – andra sändningen. Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi rapport 2023:79. Lund: Lunds universitet.*

Bilaga 4. Konserveringsrapport

Max Jahrehorn
Rapport november 2023
K23-451
OXIDER

Ort/Anläggning: Kv. Domherren, Jönköping

Fynd nr: 1

Kontaktperson: Susanne Nordström, Jönköpings läns museum

Kons nr:

Datum in: 2023-03-15

Datum ut: 2023-11-20

Föremål: Trädetalj

Material: Trä

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 116g **Vikt ut:** 33,44g

Foto: ja

Behandling:

Den skurna trädetaljens ytor täcks av tunna föroreningar och dess brottyta är av äldre datum.

Dekorationsdetaljen före konservering.

Föremålet urlakas först med flera vattenbyten och rengörs med pensel och dentalinstrument, samt duschspruta samt placeras åter i kranvatten för fortsatt rengöring/urlakning, med några byten. Delen behandlas med PEG 400 10% under minst 3 månader och fryses sedan ner till -30°C , med följande frystorkning under vakuum.

Föremålet efter konservering.

Ort/Anläggning: Kv. Domherren, datum 11/2-22, Jönköping

Fynd nr: 2

Kons nr:

Kontaktperson: Susanne Nordström, Jönköpings läns museum

Datum in: 2023-03-15

Datum ut: 2023-11-20

Föremål: Skor, delar av. Påse märkt sko 2.

Material: Läder, trä

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 399g(läder), 130g(näver) **Vikt ut:** 219,09g / 71,78g

Foto: Ja

Behandling:

Delarna kommer från olika skor och lädret är kraftigt förorenat och i vissa fall mycket styvt. I materialet finns en läderhül som är till stor del är fylld av hårt sittande sediment på sin insida. En näverklack uppbyggd av flera tunna skivor, främst förorenad mellan dessa. Klacken löper ut i ett fotvalv som är deformerat.

Delarna före konservering.

Delarna urlakas först med flera vattenbyten och rengörs med duschspruta samt placeras åter i kranvatten för fortsatt rengöring/urlakning, med några byten. Läderhülen är delvis fylld av ett material

som kan liknas vid hår blandad tjära och vidhäftar mycket hårt. Då ämnet har penetrerat lädret går det inte att avlägsna utan att skada materialet, lämnas in situ. Lädret behandlas med PEG 400 20% medan näverklacken med 10% under minst 2 månader och fryses sedan ner till -30°C , med följande frystorkning under vakuum.

Ett ax hittades vid rengöringen, urlakas och lufttorkas och märks:A.

Delarna efter behandling.

Ort/Anläggning: Ulfspärregatan , datum 28/2-3/3-22, Jönköping

Fynd nr: 3

Kons nr:

Kontaktperson: Susanne Nordström, Jönköpings läns museum

Datum in: 2023-03-15

Datum ut: 2023-11-20

Föremål: Skor, delar av. Påse märkt sko 1.

Material: Läder, trä

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 99g (läder) 34g(trä)

Vikt ut: 47,59g(läder) 9,75g(trä)

Foto: Ja

Behandling:

Delarna kommer från olika skor och lädret är förorenat och i vissa fall styvt. I materialet finns en fragmentarisk klack av trä.

Delarna före konservering.

Delarna urlakas först med flera vattenbyten och rengörs med duschspruta samt placeras åter i kranvatten för fortsatt rengöring/urlakning, med några byten. Lådet behandlas med PEG 400 20% medan trälacken med 10% under minst 2 månader och fryses sedan ner till -30°C , med följande frystorkning under vakuum.

Delarna efter konservering.

Ort/Anläggning: Ulfsparrégatan , datum 21/3-22, Jönköping

Fynd nr: 3

Kons nr:

Kontaktperson: Susanne Nordström, Jönköpings läns museum

Datum in: 2023-03-15

Datum ut: 2023-11-20

Föremål: Skor, delar av. Påse märkt sko 3.

Material: Läder, trä

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 952g **Vikt ut:** 427,85g

Foto: Ja

Behandling:

Delarna kommer från olika skor och lädret är kraftigt förorenat och i vissa fall mycket styvt. Sulornas klack är tillverkade av läder-näver samt näver-näver. I materialet finns mer fragmentariska delar av läder.

Sulorna före konservering.

Läderfragmenten innan behandling.

Delarna urlakas först med flera vattenbyten och rengörs med duschspruta samt placeras åter i kranvatten för fortsatt rengöring/urlakning, med några byten. Lädret behandlas med PEG 400 20% medan näverklacken med 10% under minst 2 månader och fryses sedan ner till -30°C , med följande frystorkning under vakuum. Vid rengöringen hittades en kärna möjligtvis från hassel, lufttorkas och placeras i burk, märks :A.

Sulorna efter konservering.

Läderfragmenten efter behandling.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

Under hösten 2021 och fram till våren 2023 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk undersökning i Slottgatan. I den östra delen framkom ris- och rustbäddar som anlagts under gatan. Som mest i tre lager som lagts omlott i nord-sydlig riktning och i öst-västlig riktning. Från Ulfsparrégatan och Björngränd, sett från öster, framkom stående gärdsgårdar med dubbla stående störar med liggande störar emellan. De markerade gränsen mot tomtmarken på båda sidor av gatan, vilket visade att gatan haft en bredd på fyra meter.

Från fastigheten Domstolen, i mitten av sträckan mellan Ulfsparrégatan till Änkhusgatan och mot väster, framkom grunder till byggnader i den södra delen av schaktet bestående av syllstrenar och grundstockar. Grunderna fortsatte mot väster och mellan Björngränd och Rökerigränd framkom vad som tolkats som två konstruktioner till trappor som legat ut i gatan. Över denna sträcka fanns även mycket kraftiga stående och avsågade stockar vid tvärgatorna. Sträckan längs med Östra torget var relativt konstruktions- och fyndfritt på grund av ledningar. I höjd med parkeringshuset och biblioteket framkom nya stockar. Här låg grunden till två spisfundament och en kraftig grund till en byggnad med syllstenar och lergolv.

Dendroproverna visar att gatan har utvidgats i olika perioder. Längst i väster, utanför biblioteket, har sex dateringar sin tyngdpunkt till perioden 1619–1630. Vid Rökerigränd togs två prover med perioden 1680–1714 som resultat. Mellan denna gata och Björngränd fick grundläggningen istället det samstämmiga och tidiga dateringen 1618/1619 på tre prover. Vid Björngränd visade tre prover 1627–1629 och sträckan till Ulfsparrégatan grandlades perioden 1645–1654. Den östligaste sträckan till Tullportsgatan dateras till perioden 1656–1666 med fyra prover.

Slottgatan har byggts ut under cirka 30 år med den yngsta delen i öster som väntat.

